

КОФМ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА», (УКРАЇНА),
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ),
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО, (УКРАЇНА)

VI МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ

КРУГЛИЙ СТІЛ

(У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ПРОЕКТУ
"ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ - ГУМАНІТАРНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ")

СВІТОВА САМОІЗОЛЯЦІЯ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

8 ЧЕРВНЯ 2021 Р.

ОДЕСА (УКРАЇНА)-БЕНГБУ (КИТАЙ), 2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ГФ
Державний університет «Одеська політехніка»
(протокол № __ від __. __. 2021 р.

Рецензенти:

Кадієвська І. А. Доктор філософських наук, професор кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури

Атаманюк З. М. Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Світова самоізоляція як можливість переосмислення // Матеріали VI науково-методичного міжнародного Круглого столу (8 червня 2021 р.). – Одеса (Україна), Бенгбу (Китай): ОНПУ, 2021. – 238 с.

Відповідальні за випуск:

Жарких В. Ю., д.філос.н., професор, Державний університет «Одеська політехніка»;

Рибка Н. М., канд.філос.н., доцент, Державний університет «Одеська політехніка»;

Петінова О. Б., д.філос.н., професор, Університет Ушинського.

Збірник Матеріалів конференції вміщує тези доповідей, представлених на обговорення учасниками VI науково-методичного міжнародного Круглого столу «Світова самоізоляція як можливість переосмислення», який проведено в рамках міжнародного наукового проекту «Глобальні виклики – гуманітарні шляхи вирішення» (Україна – Китай). В збірнику опубліковані кращі наукові розвідки, що були обговорені у відкритому конкурсі студентських наукових робіт з філософії на тему «Глобальний світ: глобальні загрози та глобальні наслідки» у міжнародному форматі.

Збірник призначено для викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів та всіх, кого цікавить філософська проблематика.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
УСВІДОМЛЕННЯ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ САМОІЗОЛЯЦІЇ	
Балашенко М. Емоційне здоров'я в умовах пандемії «COVID-19»	9
Бошков А. Пандемія «COVID-19» як глобальне явище та її вплив на глобалізацію	15
Янушевич І., Греков Д. Віртуальне буття в умовах коронакризи	21
Моргун О. Інтегроване навчання в умовах «COVID-19»	28
Халецька К. Філософські аспекти трансформації освіти в реаліях пандемії	33
Федорець М. Загальна музична освіта в умовах глобальної пандемії	37
Усова Г. Криза музичної індустрії України у посткоронавірусному світі (між традиціями та віртуальною реальністю)	41
Врайт Г. Питання обов'язкової глобальної вакцинації через призму етики співчуття Шопенгауера	49
ФІЛОСОФСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ РЕАЛІЙ	
Жарких В. Перспективи та ризики глобалізації	53
Афанасьєв О., Василенко І. Глобальні виклики і гуманітарні науки	57
Бендецька М., Петінова О. Проблеми глобалізації у сучасному середовищі	66

Кисельов Д., Рибка Н. Філософствування – потреба глобального суспільства	82
Біляєв Д. Прогностична роль філософського знання у вирішенні глобальних викликів	86
Гайдаєнко П. Проблема антропологічної кризи через призму екзистенційної філософії	91
Гриценко В. Глобалізація: переваги та недоліки	97
Міхальова Ю. Формування нової системи цінностей людства в умовах глобалізації	103
Ніколаєва І. Екзистенційні засади в контексті глобалізаційних перетворень	104
Мужеляк Ю. Глобалізація як новий тип суспільного розвитку	110
Парадюк О. Формування історичної свідомості та постматеріальні цінності молоді	115
Виноградова Н., Начев А. Мировое культурное наследие как основа формирования глобальных этических и эстетических ценностей	121
Ясинська Т. Біоетика та біотехнології – досягнення та ризики глобального суспільства	126
Гюльхан Ю. Глобалізація і трансформація ідентичностей та ментальностей	133
Тkachenko K., Petinova O. Trademark positiong of branding philosophy in a globalized society	136
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ІНТРОСПЕКЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Гжибовська Т. Вплив глобалізації на формування системи вимірювання корупції	138

Гжибовська Т., Пиндак Я. Інституціоналізації політики боротьби з корупцією в умовах глобалізації	145
Лісеєнко О. Соціокультурні аспекти транскордонної освітньої мобільності: виклики для українців	151
Ручкіна М. Моніторинг управлінської діяльності в умовах глобалізації	154
Ручкіна М., Сторожук О. Деякі аспекти державного управління в умовах глобалізації	160
Мендело В. Социальный конфликт в информационном обществе	165
Поплавська Т., Дін Ю. Глобалізація і глобальна освіта: проблеми та перспективи	169
Аргірова М. Особливості вивчення української мови для студентів іноземців, проблема білінгвізму	175
Вукова А. Humanitarian ways to address global threats and history of feminism in western pop culture	180
Дружкова І. Можливості використання нетрадиційних історичних джерел – конфетні обгортки	185
Шпак О., Аргірова М. Аудіювання як компонент та метод навчання української мови як іноземної (для студентів-інофонів)	192
Кон Е., Парамонова Ю. Возможности формирования коммуникативной компетенции учеников в процессе глобализации	199
Кон Е. О систематизации языкового материала при обучении иностранных студентов	207

Хан Хуйюнь. Транснаціональні освітні технології в контексті розвитку загальної музичної освіти	211
Го Цзюнь. Формування музичної культури школярів в умовах розвитку інформаційного суспільства та глобалізації	216
Балашенко І., Кулаков М. Управління youtube-каналом на актуальні соціальні теми	220
ЗВІТ ПРО конкурс студентських наукових робіт з філософії на тему «Глобальний світ: глобальні загрози та глобальні наслідки»	224
НАШІ АВТОРИ	231

ВСТУП

Напевно, що не залишилось людини на Землі, хто б засумнівався, що глобалізація вже здійснилась. Пандемія проявила та показала, наскільки взаємозалежні стали люди на всій планеті, наскільки складними та всеосяжними стали всі соціальні процеси.

Досвід самоізоляції став інструментом осмислення, переосмислення та філософствування у глобальному суспільстві та у глобальному масштабі. Філософи, фахівці у галузі філософських наук, науковці-гумантарії мають показувати приклади розмірковувань та усвідомлення складаних ситуацій сьогодення.

На VI науково-методичному міжнародному Круглому столі «Світова самоізоляція, як можливість переосмислення» актуалізуються проблеми гуманітарного осмислення причин та наслідків глобалізаційних процесів.

Організатор, доц. Рибка Н. М.

УСВІДОМЛЕННЯ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ САМОІЗОЛЯЦІЇ

Балашенко Мирослав

ЕМОЦІЙНЕ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ «COVID 19»

У період пандемії емоційне здоров'я, життєстійкість людини і пов'язані з ними ланки, виступають в ролі зберігаючих ресурсів «соматичного здоров'я».

Емоційне здоров'я – це структура, яка складається з: «емоцій» і «здоров'я». Шувалов А. В. дає своє визначення здоров'ю, а саме «Здоров'я в свою чергу це складний, багатовимірний феномен, що відображає модули людської реальності: тілесне існування, душевне життя і духовне буття. Відповідно, можлива оцінка соматичного, психічного і особистісного (психологічного) здоров'я людини» [1].

Емоції керують основними аспектами життя і впливають на значущі події людини. Як показують теоретичні дослідження. «Емоційне здоров'я та емоційне благополуччя включають в себе визначення і створення власного життя» [2]. Основний крок збереження емоційного здоров'я є визначення, розуміння і позначення цінності власних емоцій. Всі емоції цінні так як вони розширюють мислення і увагу людей до певних обставин, дій та ін.

За визначенням В. Менделевича «Емоціями називаються психічні процеси і стани у формі безпосереднього переживання явищ та ситуацій, які

діють на індивіда. Виникнення емоцій відбувається або внаслідок задоволення або незадоволення яких-небудь потреб людини, або в зв'язку з розбіжністю очікуваних і реальних подій»[3].

Одним з важливих компонентів по збереженню емоційного здоров'я можна виділити – «життестійкість». Це поняття введено в науковий обіг С. Мадді [4]. Воно спирається на більш ранні філософські категорії мужності П. Тілліха [5] і теологічної віри С. К'єркегора [6].

Життестійкість розуміється С. Мадді як «один із способів подолати онтологічну тривогу, пов'язану з обмірковуванням або прийняттям рішень на користь майбутнього» [7]. Ця здатність є ядром структури особистості що веде до зниження впливу стресогенних чинників і допомагає зберегти здоров'я.

Згідно з дослідженнями, вплив на емоційне здоров'я у вигляді стресів створює сприйнятливість до фізичних захворювань. Як показують дослідження екзаменаційний стрес підвищує сприйнятливість до вірусної інфекції [8], а стрес через відсутність контролю на робочому місці [9] або через життєві подій [10] створює сприйнятливість до серцево судинних патологій. Дослідження на тваринах, які були розглянуті Р. Вілкінсон [11] і Є. Брунерр. [12], підтверджують, що емоційний стрес може призвести до фізичної хвороби, впливаючи на імунну відповідь.

Людство століттями виробляло рефлекс на інфекційні загрози. Як результат, у людей сформувався цілий ряд несвідомих психологічних реакцій, які М. Шеллер назвав «поведінковою імунною системою». По

суті, це перша лінія захисту, спрямована на зменшення контакту з потенційними патогенними [13].

Встановлено, що затягування «пандемії» призводить до схильності розвитку ірраціональних страхів. Вони проявляються побоюваннями від доторкання до поверхні перил в загальному транспорті, доторкання до ручок дверей та інше.

Емоції, зумовлені COVID-19 мають величезний вплив на емоційне здоров'я і організм в цілому. Вплив полягає в тиску інформаційного середовища, у вигляді пласта негативної інформації що веде до відчуття загрози і в слідстві до виникнення почуттів депресії і тривоги, почуття які додають смуту ще до тих проблем які є у людини. Так само можна виділити ряд факторів які впливають на емоційний і соматичне здоров'я. Одним з них є «тривога» – провідний чинник який впливає не тільки на людину але і на атмосферу в цілому. Ще одним тригером стала «паніка», нейропсихолог і психіатр Judson Alyn Brewer вважає, що це раптове почуття породжується страхом – найдавнішим механізмом виживання [14].

Інтенсивність «паніки» залежить від роботи мозку, а саме мигдалеподібного тіла та префронтальної кори, яка допомагає людині планувати майбутнє і приймати рішення. Мигдалеподібне тіло в свою чергу відповідає за емоції, обережність та страх. При виникненні загрози мигдалеподібне тіло спонукає людину впливати на небезпеку і запускає реакцію «бий або біжи», що в подальшому спонукає розумовий процес прогнозувати події на майбутнє. Якщо отриманої інформації недостатньо, виникає «стрес» і внаслідок, ми отримуємо реакцію у вигляді «панічної атаки». Що в подальшому

несе вплив на емоційний стан людини і придушує її і в слідстві пригнічує психіку і позначається на процесі прийняття рішень. [15].

В одному із багатьох досліджень пов'язаних з пандемією «Covid 19» йдеться що «Занепокоєння, пригнічений настрій, забудькуватість і розгубленість, безсоння – це побічні ефекти пандемії Covid 19, які значно посилюються, а також зачіпають людей, які не були інфіковані» [16].

В іншому дослідженні повідомляють про психози, делірії, недоумство і інші розлади. Наведені дані свідчать про збільшення частоти депресивного настрою (більш ніж в 2,5 рази); тривожних розладів (більш ніж в 2 рази); вживання алкогольних напоїв (більше ніж в 1,8 рази) [17].

Отже пандемія Covid 19 має велике значення на «емоційне здоров'я» людей, що в подальшому веде до виникнення розладів емоційного, психологічного та психічного характеру, а так само соматичним розладів у вигляді безсоння, психозах та ін., також зниження захисних сил організму, що веде до зниження імунної відповіді і захворюваності не тільки на «Covid-19» але і ін. патології. З урахуванням наведених досліджень, а також формуванням понять, можна зробити висновок що емоційне здоров'я – це невід'ємний фактор, який зберігає ресурси «соматичного здоров'я». Що в наслідок веде до цінності і вагомості «емоційного здоров'я» для людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шувалов А. В. Психологическое здоровье человека
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskoe-zdorovie-cheloveka>

2. Seligman M. Foreword. In C. L. M. Keyes & J. Haidt (Eds.). *Flourishing: Positive psychology and the life well-lived*. Washington, DC: American Psychological Association, 2003.
3. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. Москва : МЕДпресс-информ, 2005. 503 с.
4. Мадди С. Смыслообразование в процессе принятия решений // Психологический журнал, 2005. Т. 26. № 6. С. 87–101.
5. Тиллих П. Мужество быть. М.:Юрист, 1995. С. 7-131.
6. Кьеркегор С. Страх и трепет: пер. с дат. Изд. 2-е. М.: Культурная революция, 2010. 448 с.
7. Maddi S. R., Khoshaba D. M. Hardiness and mental health // *Journal of Personality Assessment*. 1994. Vol. 63. P. 265
8. Psychological stress and susceptibility to the common cold. Cohen S, Tyrrell DA, Smith APN *Engl J Med*. 1991 Aug 29; 325(9):606-12.
9. Health inequalities among British civil servants: the Whitehall II study. Marmot MG, Smith GD, Stansfeld S, Patel C, North F, Head J, White I, Brunner E, Feeney A *Lancet*, 1991. Jun 8. p.337(8754):1387-93
10. Stressful life events, social support, and mortality in men born in 1933. Rosengren A, Orth-Gomér K, Wedel H, Wilhelmsen L *BMJ*. 1993. Oct 30. p.307(6912):1102-5.
11. Wilkinson R.G. *Unhealthy societies: the afflictions of inequality*. London: BMJ, 1997. May 17; 314(7092):1472.
12. Brunner E. *Review Stress and the biology of inequality*. Routledge, 1996. URL: https://www.researchgate.net/publication/14050288_Stress_and_the_Biology_of_Inequality.
13. Акименко Г.В., Кирина Ю.Ю., Начева Л.В., Селедцов А.М. Психология эпидемии: как пандемия

(Covid-19) влияет на психику людей. *Вестник общественных и гуманитарных наук*. 2020;1(4):45-54.

14. Коронавирус и общество. Как россияне реагируют на эпидемию. URL: <https://knife.media/corona-sociology-1>.

15. Тяжёлый острый респираторный синдром. <https://ru.wikipedia.org/wiki>.

16. The Impact of COVID-19 Epidemic Declaration on Psychological Consequences: A Study on Active Weibo Users. URL: <https://www.mdpi.com/1660-4601/17/6/2032/htm>.

17. Lockdown is the world's biggest psychological experiment—and we will pay the price. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/this-is-the-psychological-side-of-the-covid-19-pandemic-that-were-ignoring>.

Бошков Андрій

ПАНДЕМІЯ «COVID-19» ЯК ГЛОБАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЮ

У всі періоди свого розвитку людство стикається з багатьма проблемами, які мають неабиякий вплив на розвиток суспільства. Серед таких глобальних проблем особливе місце займає проблема пандемії. Протягом багатьох століть людство зазнало чимало пандемій, які вплинули на всі сфери людського життя, це передусім чума «Чорна смерть» (1346-1353), холера (1852-1860) пандемія грипу (іспанка) (1918-1920) та інші. У контексті зазначеної проблематики ми звернулися до розгляду проблеми пандемії «COVID-19» та її впливу на глобалізацію.

Питання пандемії досліджується багатьма вченими у різних сферах життя, особливо медицини (епідеміологами), лінгвістиці, іноді держслужбовцями.

Під поняттям «пандемія» розуміється епідемія, що охоплює населення цілої області, країни або низки країн [2]. Основними характеристиками пандемії є наявність захворювання, яке має масовий характер, і його широка розповсюдженість по всьому світу [6].

Коронавірус або COVID-19 є новою формою вірусу, який раніше не був виявлений в організмі людини. Коронавіруси є зоонозними і є великим сімейством вірусів, які викликають хвороби, починаючи від звичайної застуди і закінчуючи більш важкими захворюваннями, такими як MERS та ГРВІ [5].

Коронавірусна пандемія, розпочавшись в грудні 2019 року у Китаї, набула свого швидкого

розповсюдження уже за декілька місяців, охопивши всі країни Європи та інших континентів. Все це мало неабиякий вплив на розвиток процесів глобалізації. Карантинні обмеження сприяли закриттю магазинів, ресторанів, ринків, закладів освіти, які у свою чергу вплинули на розвиток економіки усього світу.

Серед найбільш постраждалих від коронавірусу сфер людської діяльності опинилися:

- туризм й гостинність. Обмеження на пересування;
- сфера зайнятості населення. Підвищення рівня безробіття у глобальному масштабі;
- побутові послуги;
- авіасполучення та транспорт;
- торгівля.

Як зазначає Максимова О. В. процеси глобалізації та наявність проблем світової економіки були накопиченні ще задовго до пандемії коронавірусу, однак саме початок пандемії слугував поштовхом для їх розкриття й необхідності їх вирішення [1; с.87]

Розглядаючи пандемію COVID-19 у порівнянні її з пандеміями минулих років, слід зауважити, що людство протягом свого розвитку зіткнулося з різними захворюваннями – пандемії чуми, віспи, грипу, іспанки, однак на відміну від сучасної пандемії тогочасний етап розвитку глобалізації стримував розповсюдження захворювань. Проблеми системи охорони здоров'я не виходили за межі регіонів. Стримуючими факторами поширення будь-яких хвороб, в тому числі і інфекцій, до кінця XIX ст. були відносно незначні контакти і невелика швидкість переміщення значних мас людей на далекі відстані. З початком етапу фундаментальної глобалізації

– економіка й політика стають базовими сферами суспільного життя, глобальним явищем. Розвиток економічних зв'язків між країнами, науково-технічний прогрес, розвиток машинобудування, авіації – все це сприяло розповсюдженню процесу глобалізації у всі сфери людського життя. Можливість спілкування на дальній дистанції, активні переїзди, контакти з іншими країнами стають і джерелом передачі не лише наукового, філософського знання, а й розповсюдження хвороби на дальні дистанції. Тим самим і відбувається розповсюдження хвороби на земній кулі. Як показала пандемія іспанки 1918-1921 років проблема системи охорони здоров'я не втрачає своєї актуальності [4; с.117]. Пандемія COVID-19 розкрила наявність суттєвих проблем у сфері охорони здоров'я в масштабному плані, неспроможність розвинутих країн протистояти розповсюдженню коронавірусної інфекції.

Пандемія коронавірусу показує, що сучасний стан розвитку глобалізації потребує нових технологій взаємодії як на регіональному так і на міжнародному рівні. Поступово вбачається й позитивна динаміка впливу пандемії на розвиток економічних зв'язків між країнами. Впровадження нових технологій цифрової комунікації сприяє тому, що компанії починають оволодівати дистанційними методами роботи, які не передбачають контакти з людьми вживу, що й сприяє зменшенню захворюваності населення [1].

Однак значний розвиток ІТ-індустрії є не єдиним позитивним наслідком пандемії COVID-19. Важливим також є приріст уваги суспільства до сфери фармакології, біоінженерії, медичних досліджень [1; с.88].

Пошук вакцини, яка б допомогла у боротьбі з коронавірусною інфекцією сприяв широкомасштабній роботі у сфері фармакології у багатьох високо розвинутих країнах світу: США, Китаї, Росії, Великобританії, Франції, Швеції та ін. Через 9 місяців країни заявили про створення перших вакцин таких як: Astra Zeneca, Pfizer, Sputnik V, Moderna, які активно використовуються для щеплення населення [6].

Якісні зміни відбуваються й в сфері торгівлі, яка дуже сильно постраждала від початку пандемії. В період вимушених обмежень Інтернет-торгівля фактично не постраждала від наслідків пандемії у порівнянні з традиційними закритими пунктами торгівлі. Відомі світові компанії Amazon, eBay, Dollar General, в Україні Glovo, Rozetka та інші отримали велику кількість заказів онлайн, що сприяло їх розвитку та збільшенню прибутку [1].

Неабияких значних змін набула й сфера освіти, через закриття закладів освіти змінилися й умови освітнього процесу, який вимушено було проведено в онлайн-форматі. Свого розвитку набули такі онлайн-платформи як ZOOM, Microsoft Teams, Google Classroom, які широко використовуються викладачами різних країн для здійснення освітнього процесу. Тим самим змінилася позиція викладача, він перестає бути «джерелом знання», а стає організатором процесу дослідження, пошуку й переробки інформації, створенню творчих робіт [3]. Комп'ютеризація процесу навчання під час пандемії сприяла можливості проведення не лише занять в онлайн форматі без відвідування закладів освіти, а й тому, що з'явилася можливість проведення онлайн-зустрічей світового масштабу. Онлайн-конференції щодня

проводяться у різних сферах людського життя, вони дають змогу представникам різних професій ефективно взаємодіяти з іншими країнами, сприяють розвитку міжнародних відносин, поширенню наукової думки.

Отже, пандемія COVID-19 має значний вплив на процеси глобалізації не лише у негативному відношенні, а й в позитивному. Саме пандемія COVID-19 стала переломним моментом прискорення процесів глобалізації й якісних змін світової економіки. Сучасний світ, засвоївши уроки пандемії, стане більш мобільним, технологічним та вільним. Значного розвитку отримають інтернет-технологій, онлайн-торгівля, медицина та освіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максимова, Е. В. В. В. Морозов. COVID-19 и глобализация. *Инновации и инвестиции*. 2020. № 5. С. 86-90.
2. Ожегов, Сергей Иванович [Электронный ресурс] : Материал из Википедии — свободной энциклопедии : Версия 10326782, сохран. в 16:02 UTC 4 августа 2008 / Авторы Википедии // Википедия, свободная энциклопедия. Электрон. дан. Сан-Франциско: Фонд Викимедиа, 2008. Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/?oldid=10326782>
3. Потапова, Р.К. Новые информационные технологии и философия. Санкт-Петербург. 2004. С.78-82.
4. Чумаков А.Н., Юрченко П. С. Коронавирус и глобализация: знание vs домыслы. *ЕВРАЗИЙСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ: экономика, право, политика*. 2020;14(3):112-122.

5. De Wit E., van Doremalen N., Falzarano D., Munster V.J. SARS and MERS: recent insights into emerging coronaviruses. *Nat. Rev. Microbiol.*, 2016, vol. 14, no. 8, pp. 523-534. doi: 10.1038/nrmicro.2016.81).

**Янушевич Ірина,
Греков Данило**

ВІРТУАЛЬНЕ БУТТЯ В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ.

В результаті карантину наше буття перетворилося на те, що можна охарактеризувати словами «буття по необхідності», і його віртуальна частина, що до того вважалася додатковою, не лише стала панівною та єдиною дозволеною, а й стала впливати на інші модули. Ковід призводить до «нового порядку», і один із проявів цього порядку – тотальна віртуалізація усіх царин суспільства.

Одним із проявів «ковідійної релігії» можна назвати гіпертрофоване шанування, навіть почитання лікарів. І справа навіть не в простій людській подяці за добре виконану роботу чи порятунок, вони скоріше сприймаються як «світські святі»: доказом цього можуть слугувати такі «ритуали», як аплодисменти о 20:00, постери із зображенням медпрацівників в стилістиці релігійних зображень, колажі зі світлинами, де зображені сліди від масок, що можна порівняти із зображеннями християнських мучеників тощо. Подібне ставлення до них, однак не завжди є виправданим: «*Medicine is not a religion, and getting better is not simply a matter of belief or character. No matter what the advances in research, or the presence or absence of a pandemic, the NHS and its staff cannot stop us dying, even though they can prolong our lives...we must be mindful that these people are human beings and take care not to idealise them*» [1]. Тим більше, медики можуть помилятися й помилятимуться в силу

своєї людської природи. І якщо цього не розуміти, не виправдані очікування чудес можуть стати зтяжким тягарем на їх спинах.

Які причини цього? Перша – підсвідомий страх смерті, що деякою мірою є основою усіх духовних практик. Й лікарі в такому ключі сприймаються або як «небесне воїнство» у боротьбі проти демонізованого ковіду, або як могутні архаїчні божки із таємничими апаратами ШВЛ, від яких можна чекати як прокляття, так і благословення. Друга – сучасному суспільству, попри декларовану арелігійність, необхідне щось духовне, підсвідомий об'єкт поклоніння, принаймні у якості об'єднувального елемента. І церква, і наука вже давно продемонстрували межу своїх можливостей, й залишається лише на час поставити щось на п'єдестал, а потім знести. Рік тому це були розробники штучного інтелекту, зараз – люди у масках, завтра – хтось інший.

Й навіть більше – Джорджо Агамбен вже розглядає медицину як окрему релігійну формацію: життя людини «*must become in every instant the place of an uninterrupted cultic celebration*», й ця культова практика «*is no longer free and voluntary, exposed only to sanctions of a spiritual order, but must be rendered normatively obligatory*» [2]. З цього не витікає необхідність ігнорування санітарних заходів. Однак ця правда у руках санітарної влади стає «безальтернативною етикою», що несе в собі потенційну загрозу правам усього людства.

Процес «релігієзації» боротьби проти ковіду видається досить природнім – зрештою, це повинно підвищити її ефективність. Але коли ця релігія стає і обов'язковою, і наддержавною – це занадто спокусливий інструмент для маніпуляцій суспільною думкою,

дискримінації «недостатньо здорових» людей. Цей культ наділяє людину невідкупною виною – ти винуватий вже тому, що ти є потенційним носієм вірусу. Й коли ми жартома називаємо незгодних з офіційною позицією «ковідодисидентами» – чи не варто завтра очікувати «ковідорепресій» в ім'я досить абстрактного «здоров'я людства»?

Усеохопність та принциповість протівірусних заходів не може не провокувати різноманітні «теорії змови». Звісно, більшість із них будуються на зовсім фантастичних припущеннях, однак останні події дуже схожі на якийсь глобальний експеримент, метою якого є «a new paradigm for the governance of men and things», тестування диктатури для постмодерного світу [3]. Й масштаби цього експерименту справді вражаючі – принаймні тому, що більшість існуючих обмежень є антиконституційними та порушують міжнародно задекларовані права людини. Тут вже нема права бути здоровим, тут нестимеш юридичну відповідальність за своє нездоров'я.

Цю диктатуру набагато легше нав'язати, зруйнувавши або зменшивши вплив основних соціальних явищ та інституцій: починаючи з особистого життя людей і закінчуючи очними освітою та церквою. Знову ходитимуть поїзди й літатимуть літаки, але люди, певно, остерігатимуться використовувати затабуовані форми соціальної взаємодії, як, наприклад, вітання за руку. Чи можна буде вважати подібний «соціально обмежений» світ таким, що є світом «для людини»? Відкрите питання.

Надзвичайно спокусливим засобом підтримки подібного «нового порядку» є інформаційні технології:

Інтернет речей, штучний інтелект, хмарні обчислення тощо. Подібні засоби вже впроваджуються для контролю населення, так наприклад, електронні перепустки в Москві. Це породжує не лише апокаліптичні чутки про чипізацію з алюзією на біблійну «мітку звіра», а й серйозні побоювання: чи не прокинемося ми завтра у «цифровому концтаборі»? Хоча стосовно прив'язки до книги Одкровення, то образ «мітки звіра» є одним з найбільш контроверсійних у всій Біблії. Подібні тлумачення з'являться у всяку пору катаклізмів, тому до уваги їх брати не варто.

Щодо цифрового концтабору, то він видається цілком ймовірним. Однак було б помилкою думати, що на всіх нас натягнуть електронні браслети, що битимуть струмом за кожне порушення санітарних норм. Примусове сидіння дома два-три роки тому здалося б нам чимось неймовірним – нині це вже досить звично. Тотальне спостереження теж стає чимось буденним. Об'єми даних, що про нас збирають за допомогою Інтернету, будуть використовуватися ще активніше, неправильні дії та мислення відсікатися ще швидше. Вже можна бачити деякі приклади боротьби з «розумовим злочином» – Facebook видаляє пости конспірологічного характеру про ковід, в Росії передбачено юридичну відповідальність за поширення «неправдивої» (але можливо «небажаної») інформації про цю хворобу...

Так чи справді методи виправдовують мету – досягнення не «актуального» (дійсного), а «потенційного» (можливого) «здоров'я нації» (а саме на це спрямовані основні методи боротьби проти вірусу)? Здається очевидним, що епідеміологічна ситуація не

може бути важливішою за благополуччя людини, високу якість її життя. Набагато страшнішими, «актуальними» явищами сьогодення є поширення діабету та серцево-судинних захворювань. Така гірка «актуальність» постає як результат не лише погіршення екологічних умов, але тотальної експлуатації населення. Бідність є хворобою не лише в переносному сенсі, а й у контексті доступу до якісної медицини. Як раз вона й постає як страхітлива «потенція» нашого буття.

До того ж, епідемія продемонструвала торжество постправди в постмодерному світі. Найкрасномовніший приклад – численні махінації з інтерпретацією статистики захворюваності. Й сам коронавірус перестав бути лише фрагментом РНК – в масовій уяві він скидається на щось демонічне, апофеоз пекла. І вже важливе не справжнє становище, а його медійне подання, що гнучко змінюється залежно від потреб влади.

Описане становище справедливо не можна вважати ні справедливим, ні бодай прийнятним, і це викликає стихійний, спонтанний спротив населення, що проявляється інколи в зовсім незвичайних формах, як, наприклад, підпал сотових вишок у Великій Британії. Однак санітарні обмеження виключають традиційні форми протесту, й тому протестний рух переходить у віртуальний простір. Ці явища неминучі, а згадані обставини лише прискорили цей процес.

Цікаво інше: хіба лише численні заборони на повноцінне життя є причиною протестів? На думку багатьох сучасних філософів, які працюють в сфері соціальної онтології, причини є набагато глибші і мають соціально-політичну природу, пов'язану з тупиком в розвитку ліберально-демократичних ідей, а саме в

конфлікті між двома основними принципами лібералізму: примату індивіда над системою і розвитком вільного ринку [4].

Це виражається в тому, що при зовнішньому збереженні інститутів демократії в умовах вільного ринку, сам зміст демократії втрачає своє первинне значення. Держава не може створити умови при яких члени суспільства можуть собі дозволити бути критично налаштованими по відношенню до табу, приймати рішення, спираючись на власний інтелект і критичне мислення, а також виходячи з домовленостей, досягнутих в процесі обговорення, в тому числі в сфері економіки. Здавалося б, людство має забути про протиріччя й об'єднатися у глобальній солідарності проти загрози, однак епідемія лише посилила соціальну нерівність. Мільйони людей стали безробітними, безкоштовна медицина стала ще менш доступною, й перед соціально незахищеними верствами населення постає вибір: або небезпека зараження, або вірна смерть з голоду. Наймовірно рішуча в плані заборон держава стає надмірно інертною та байдужою, коли мова заходить про соціальне забезпечення постраждалих. Проте в даних умовах ідеї соціальної справедливості, базового доходу набули нового звучання й стали проникати до високих кабінетів. Річ, звісно, не йде про побудову чергової соціальної утопії, однак ці обставини можуть стати потужним поштовхом до модернізації ідей лібералізму та побудови суспільства «відкритого типу».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Spadaro, Antonio S.J. and Way, Maria, "Cybertheology: Thinking Christianity in the Era of the Internet". New York, 2014.
2. Campbell, Heidi & Garner, Stephen. Networked Theology: Negotiating Faith in Digital Culture. Grand Rapids, MI, 2016.
3. Беньямин, Вальтер. Учение о подобии. Медиаэстетические произведения. Сб. статей / Пер. с нем. И. Болдырева и др. М.: РГГУ, 2012. 288 с. С. 194, 101, 237, 102.
4. Slavoj Zizek. Can Covid-19 remind us that SEX is an important channel for spirituality? //RT. URL: <https://www.rt.com/op-ed/486353-sex-covid19-spirituality-porn-zizek/> (дата звернення: 08.05.2021)

Моргун Олександра

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ COVID-2019

Особливої значущості набуває лінгвокультурна компетентність саме в старшій школі, коли у старшокласників виникає потреба у спілкуванні з іноземцями, що породжує їхню мотивацію до використання як лінгвістичного, так і культуро-центрованого потенціалу в контексті кроскультурної комунікації. Проблему формування лінгвокультурної компетентності старшокласників вивчало чимало науковців світу, серед яких є як педагоги і методисти, так й психологи, та навіть психотерапевти.

У світовому освітньому співтоваристві у зв'язку з цим став використовуватися новий термін, що підкреслює велике значення цієї функції викладачів – **facilitator – фасілітатор** (той, хто сприяє, полегшує, допомагає вчитися)» [2]. Цю функцію також продовжують виконувати викладачі вишів, де готують майбутніх фахівців різних галузей, зокрема майбутніх філологів. Відзначимо, що карантин багато ускладнив процес мовної підготовки особистості в межах закладів загальноосвітньої школи та вищої освіти. З огляду на вищенаведене, пропонуємо універсальну модель формування лінгвокультурної компетентності учнів загальноосвітніх шкіл та студентів вишів України.

Створена нами методика складається з наступного: способів організації теоретичної, практичної та інтегрованої діяльності учасників освітнього процесу та компетензації освіти, яка є основною вимогою

Концепції НУШ та Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [2; 34].

Під час аналізу теми ситуативного спілкування, що охоплює національну та культурну специфіку мовленнєвої діяльності учасників навчального процесу, ми дійшли висновку, що раціональне використання принципів інтегрованого навчання в нашій методиці ефективно сприяє формуванню та розвиток (міжкультурної) лінгвокультурної компетентності учнів загальноосвітніх шкіл та студентів університетів, що є важливою складовою у досягненні поставленого завдання, а саме, в модернізації формування їх лінгвокультурної компетентності в умовах пандемії коронавірусу з точки зору їх готовності для ситуативного міжкультурного (англійського та китайського) спілкування в будь-якій ситуації та на будь-яку тему.

Термін «інтеграція» почав активно застосовуватися лише в XIX столітті, коли склалися відносини між раніше відокремленими галузями знань. Під інтеграцією ми розуміємо об'єднання частин, елементів та компонентів, які раніше існували окремо, в єдине ціле, ускладнюючи та посилюючи зв'язки між ними [3].

Термін «інтеграція» є досить багатограним і включає зміни, які можуть відбуватися на різних рівнях. Однак формування єдності між окремими елементами шляхом виявлення їх спільних рис є загальним для будь-якого інтеграційного процесу. Ці ступені інтеграції: розрізняють предметний центр (між об'єктами дослідження або складними проблемами), пов'язаний з проблемами (між методами дослідження); горизонтальна (у природничих науках) та вертикальна (між групами наук) інтеграція [1, с. 53-55]. У нашій методології ми

розглядаємо інтегровану до інновацій та інтегровану з предметною мовою навчання в контексті карантину.

Специфіка методології інтегрованого навчання полягає в тому, що вона створює сприятливі умови для прояву та розвитку творчості вчителя; забезпечує певну свободу у виборі теми, змісту, інструментів, які будуть використані під час навчального процесу.

Ми пропонуємо методологію, яка передбачає інтегроване навчання з використанням інноваційних технологій у зазначеному онлайн-контексті – насамперед, це технічна сторона розробленої методології, а саме використання сучасних засобів навчання, таких як:

- Методичні рекомендації для вчителів: як користуватися методологією (друкована та електронна форми);

- Робочий зошит для кожного учня (друкована та електронна форма);

- Презентації уроків з кожної теми в PowerPoint (в електронному форматі).

Під час впровадження інтегрованого онлайн-навчання стає можливим не лише забезпечувати, розвивати та вдосконалювати знання, вміння та навички іноземною мовою та демонструвати учням (студентам) навколишнє середовище у всьому його різноманітті, включаючи знання з різних навчальних дисциплін, наприклад: Література, Мистецтво, Основи безпеки життєдіяльності, Лінгвокультурологія, Загальне мовознавство, що сприяло емоційному розвитку особистості, формуванню її (його) творчого мислення та ключових компетенцій, передбачених Концепцією

НУШ, «Програма навчання іноземних мови» та стандарти вищої освіти.

Під час впровадження інтегрованого онлайн-навчання стає можливим не лише забезпечувати, розвивати та вдосконалювати знання, вміння та навички іноземною мовою та демонструвати учням (студентам) навколишнє середовище у всьому його різноманітті, включаючи знання з різних навчальних дисциплін, наприклад: Література, Мистецтво, Основи безпеки життєдіяльності, Лінгвокультурологія, Загальне мовознавство, що сприяло емоційному розвитку особистості, формуванню її (його) творчого мислення та ключових компетенцій, передбачених Концепцією НУШ, «Програма навчання іноземних мови та стандарти вищої освіти».

Використання інноваційно інтегрованого методу дозволяє зробити навчальний процес індивідуальним та цікавим для учасників навчального процесу без зменшення вимог програми; оптимізувати його шляхом реструктуризації змісту навчання та практичних альтернатив традиційним формам навчання, а саме: Microsoft Teams (Microsoft 365), ZOOM Cloud Meetings, WeChat, Dingtalk, Google Meet та формуванню міжкультурної / лінгвокультурної компетентності учнів, умови COVID-19.

Онлайн-методика враховує ведучі базові компоненти НУШ, Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти; сучасні педагогічні, психологічні та методичні інноваційно-інтегровані принципи організації освітнього процесу на основах постулатів педагогіки партнерства, дитино(студенто)-центризму, позитивної, вікової та когнітивної психології; субкомпетентнісного

та діяльнісно-компетентнісного підходів, предметно-мовного інтегрованого принципу навчання та принципу наступності освіти.

За перспективне вважаємо емпіричну перевірку ефективності методики формування лінгвокультурної (англомовної та китайськомовної) компетентності методом порівняння профілів англомовної/китайськомовної лінгвокультурної компетентності суб'єктів навчання експериментальних і контрольних груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ivanchuk M.G. Fundamentals of integrated learning technology in primary school: teaching method. method / M.G. Ivanchuk. – Chernivtsi: Ruta, 2001. – 98p. [in Ukrainian].
2. Kontseptsiia NUSh [NUS concept]. (n.d.) Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].
3. Proshkin V.V. Integration of university science and education: historical aspect [Electronic resource] / V.V. Proshkin // e-journal "Pedagogical Science: History, Theory, Practice, Development Trends". – 2010. – №2. – Access mode: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_s... [in Ukrainian].

Халецька Катерина

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ В РЕАЛІЯХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія COVID-19 – це виклик для сучасної освіти. Припинення роботи закладів освіти потребували гострого вирішення цієї проблеми. Саме тому забезпечення відновлення освітнього процесу стало пріоритетним напрямком для подолання кризової ситуації.

Життя людей в умовах карантину вплинуло ні тільки на освітній процес, а й на всі його соціальні, економічні, психологічні сторони і має свої наслідки. Багато науковців займаються вирішенням цієї проблеми, так як це криза світового масштабу, це перехід на новий рівень взаємодії.

Перед людством постало багато нових питань, більшість філософських дискусій зосереджено на дослідженні різнопланових відповідей, адже вірус не виник на порожньому місці, ця ситуація є наслідком неправильного життя людства [1].

Освітній процес продовжується дистанційно, усе життя людей перейшло у дистанційний режим. Для продовження цього процесу і для того, щоб не втратити якість освіти, запроваджено навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій зі збереженням усіх складових освітнього процесу: змісту і цілей навчання, методів навчання, результатів оцінювання, а найголовніше – збереженням мотиваційного компонента навчання.

Ми перейшли до ери інтернет-технологій і саме мотиваційний компонент грає головну роль не тільки у навчанні, а і у роботі. Дуже складно взаємодіяти без посередньо взаємної комунікації, це відображається на соціально-психологічних стосунках.

Для результативного дистанційного навчання потрібно не лише використання онлайн-інструментів, доцільно ретельна підготовка до освітнього процесу (планування і проектування із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій); наявність навчально-методичних розроблень; наявність якісних завдань у електронному вигляді; використання інноваційних педагогічних технологій; обов'язково використання наочності та правильний розподіл часу.

За проведеним аналізом можна виділити такі платформи для здійснення освітньої діяльності: Moodle, Zoom, Google Classroom, WebTutor, iSpring, Collaborator, SAP LSO, Edmodo, Мій клас (українська платформа), Class Dojo та інші [2].

Реалії сьогодення поставили перед викладачами наступні завдання для методичного забезпечення якісного освітнього процесу:

- 1) знаходження і застосування інноваційних методів й прийомів педагогічної діяльності;
- 2) вдосконалення теоретичної і практичної підготовки викладачів;
- 3) професійна організація освітнім процесом;
- 4) креативний підхід при навчанні;
- 5) розвиток інтелектуальних і творчих здібностей здобувачів освіти;
- 6) зацікавленість освітнім процесом.

Саме в складних умовах змінився підхід до освітньої діяльності, до розвитку як здобувачів освіти, так і викладачів. Повністю змінився вектор освітньої діяльності. Для успішної організації освітнім процесом створюються умови для побудови нового методичного забезпечення, дидактичних комплексів, навчальної літератури, використання нових методів, прийомів і технологій.

Стався поштовх і почали взаємодіяти усі структури: психологічна та соціологічна служба підтримки; освіта почала стимулювати викладачів до зростання професійної діяльності; правильна організація процесу призводить вказує на рівень професіоналізму.

Для забезпечення покращення освітнього процесу здійснюється вдосконалення методичного характеру, перехід від традиційних форм навчання до інноваційних. Проводяться методичні семінари, наукові наради, здійснюється пошук нових ідей, отримали підтримку індивідуальні творчі дослідження. У результаті отримали нові методичні матеріали, рекомендації, узагальнення досвіду.

Ця криза дала можливість розвитку творчого потенціалу, новим відкриттям і поглядам з іншої точки зору. Змінилася система цінностей людства, відбулася трансформація на всіх рівнях людської взаємодії.

Цифрове суспільство надало можливість педагогам розвинути свої творчі здібності: з'явилися віртуальні лабораторії та новітні дослідження, появилися особисті блоги з навчальних дисциплін, змінюються і вдосконалюються навчальні матеріали, з'явилися онлайн-курси, електронні додатки для навчання тощо.

Отже, при глобальній кризі багато людей вимушено змінило напрям своєї діяльності, змінилося ставлення до життя і потреби. Освітня діяльність зазнала значних змін і удосконалень. Однією із тенденцій на перехід до цифрового освітнього простору є оновлення методично-технічної бази, використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, застосування інноваційних методів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lloyd O. Philosophical Reflections on the COVID-19 / O. Lloyd; [electronic resource], available at: <https://medium.com/the-philosophers-stone/philosophical-reflections-on-the-covid-19-pandemic-347254cd02b4>.
2. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матер. Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму. За заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ. Національний центр *Мала академія наук України*. 2020. С. 19 – 25.
3. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «*Філософські проблеми сучасності*»: статті й тези. Редкол. Берегова Г.Д., Герасимова Е.М., Лень Т.В. й ін. Херсон: РВВ «Колос». 2019. 263 с.
4. Теренда О. А. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах пандемії covid-19 (за результатами анкетування). Наукова стаття. [Електронний доступ]: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/11661/11057.

Федорець Микола

ЗАГАЛЬНА МУЗИЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ПАНДЕМІЇ

Глобальна пандемія коронавірусної хвороби змусила весь світ повністю змінити звичний спосіб життя. У всіх галузях людської діяльності, пов'язаних з спілкуванням і, звичайно, в освіті, на перший план вийшли дистанційні форми роботи. Традиційне навчання «обличчям до обличчя» виявилось неможливим і почався активний пошук альтернативних форм організації освітнього процесу в нових умовах.

У багатьох країнах уже давно та успішно застосовують різні види дистанційної освіти: трансляція уроків через телеканали, розміщення відеоуроків на спеціальних платформах, через месенджери, електронну пошту тощо. Однак для величезної більшості українських закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) ситуація, що склалася, стала абсолютно новою і несподіваною. Проблема ускладнена ще й тим, що в країні відсутнє нормативне регулювання і практика роботи в дистанційному форматі. У чинному освітньому законодавстві було відсутнє поняття «дистанційна форма навчання», відповідно немає програм, регламентів, методик і інструкцій тощо.

Перехід на дистанційну форму освіти навчання в умовах пандемії показав, що ІКТ-підготовка більшості педагогів, навіть у великих містах, є низькою. У багатьох навчальних закладах не вистачало інтернет-зв'язку, відповідної інфраструктури, комп'ютерної обладнання для комунікації тощо. Крім того, позначилося відсутність

вітчизняних ІТ-платформ для організації одночасних стрімінгових з'єднань великої кількості учнів, недостатність цифрового освітнього контенту і повноцінного програмного забезпечення для здійснення уроків через інтернет-мережу. З даними глобальними проблемами зіткнулися практично всі ЗЗСО і педагоги.

Одночасно глобальна пандемія значно прискорила засвоєння та використання учителями та школярами ІКТ і мультимедійних технологій, зробила ці технології невід'ємною частиною сучасної освіти, незважаючи на те, що весь час виникають труднощі та проблеми в роботі з комп'ютерами та інтернет-мережею.

В Україні з самого початку виявились проблеми організаційно-педагогічного характеру. На перший план в дистанційної освіти, завдяки рішенням освітніх керівників, вийшли «основні» предмети, а такі навчальні дисципліни як фізкультура, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо, залишилися в «тіні» – вони навіть не були включені в онлайн-розклад уроків. До того ж багато батьків наголошували, що подібними начальними дисциплінами в рамках онлайн-освіти школярів вантажити не варто.

Таким чином, можна констатувати, що загальна мистецька (музична) освіта на невизначений час, пов'язаний за карантинними заходами в період пандемії, фактично поставлено «на паузу». Більша частина учителів музичного мистецтва вирішили продовжити роботу з формування музичної культури школярів за допомогою учительських блогів. Однак, практика показала, що даний шлях є вимушеним паліативом й може бути лише частково продуктивним.

Як відомо, головними компонентами сучасного уроку музичного мистецтва є: 1) розвиток музичних здібностей дитина, в першу чергу, почуття ритму та ансамблю, мелодичного (звуквисотного) слуху, музичної пам'яті тощо; 2) вокально-хорова робота, яка охоплює системну підготовку з розвитку голосу, формування навичок виразного унісонного та двоголосного хорового співу; 3) рух під музику, включаючи музично-рухливі ігри, гру на простіших музичних інструментах та ін.; 4) слухання (сприйняття) творів з числа світових та національних шедеврів музичного мистецтва, знайомство з видатними композиторами та виконавцями, з відомими концертними установами, музичними театрами тощо. Що з переліченого вище можна досягнути за допомогою учительського блогу? Можливо напрямок лише четвертий напрямок, дай та частково. Однак практика показала, що лише 30-40% молодших школярів та 15-20% учнів середніх класів заходять на сторінку блогів учителів музичного мистецтва. Решта школярів – навантажені іншими навчальними дисциплінами, та рідко виявляють інтерес до музичної освіти.

Спостереження та бесіди з учителями, школярами та їх батьками висвітлили ще одну серйозну проблему. В період карантину школярі набагато більше часу проводять в інтернет-мережі, де постійно слухають музику та дивляться відеокліпи, пов'язані з нею. Таке стихійне музичне «виховання» у вигляді повального захоплення учнями розважальною музикою сумнівної якості, не сприяє формуванню справжньої музичної культури, а, навпаки, є шляхом до відчуження школярі від традиційної національної культури, результатом якої

може бути нівелювання індивідуальної етнічної свідомості молодого покоління.

Таким чином, на наш погляд, сьогодні гостро потрібна низка заходів державного рівня, відносно вирішення проблем управлінського, організаційного, соціально-педагогічного та психолого-педагогічного характеру в галузі загальної музичної освіти.

Усова Ганна

КРИЗА МУЗИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ У ПОСТКОРОНАВІРУСНОМУ СВІТІ (МІЖ ТРАДИЦІЯМИ ТА ВІРТУАЛЬНОЮ РЕАЛЬНІСТЮ)

Коронавірус втрутився в наше життя несподівано і змінив його сильніше, ніж ми того хотіли. Однією з індустрій, що постраждала від нього особливо сильно, виявилася музична. Концерти скасовуються або відкладаються, релізи альбомів переносяться на більш пізні терміни, а фестивалі – традиційно літні і довгоочікувані заходи – переносяться відразу на наступний рік. Здається, що рятують онлайн-концерти і нові пісні, проте при найближчому розгляді це виявляється краплею в морі. У нашому огляді розбираємося, як саме пандемія вплинула на світову музику і чого варто чекати в майбутньому.

Музична індустрія – це не тільки артисти, яких ми бачимо на сцені або на екрані. Це мільйони людей «за кадром», більшість з яких в умовах пандемії залишилися без роботи. Наскільки трагічна така ситуація? Що артисти і діячі шоу-бізнесу роблять в умовах, що склалися? А може бути навіть є ті, кому ця катастрофа йде на користь?

В Україні, як і всюди в світі, значно впала культурна активність населення. Найбільші концертні компанії відмовилися від усіх найближчих мистецьких заходів та вистав, які були перенесені на невизначений термін. Багато музикантів і діячів національної культури залишилися без засобів до існування -це неоплачувані

відпустки за власний рахунок в тих організаціях, які втримаються на плаву, втрати робочих місць у незалежному секторі культури (незалежні театри, фестивалі і таке подібне).

Коронавірус змусив мільйони людей на різних континентах зупинитися, відмовитися від звичного життя і залишатися вдома протягом декількох місяців. Пандемічна пауза змусила фахівців до планування наступних шляхів виходу з кризи:

1. Розуміння важливості відродження музичної індустрії, як підтримки морального духу країни;

2. Розвиток інтерактивної, віртуальної взаємодії. Онлайн індустрія як доповнення до офлайнової. Онлайн-сервіси залишаться в нашому житті більшою мірою, ніж раніше;

3. Популяризація живого виконання. Долучення особистості до унікального світу традиційної культури;

4. Застосування інноваційних технологій: концерти голограм і роботів;

5. Використання популярності Тік-Ток, його впливу на суспільство;

6. Запобігання загрозі втратити творче покоління;

7. Створення зворотного зв'язку, щоб розуміти, наскільки ефективно діють заходи підтримки держави, робота з місцевими органами влади в кожному конкретному регіоні, які за рахунок своїх бюджетів уповноважені президентом вирішувати питання матеріальної підтримки засобів культури та мистецтва.

Зірвавши всі плани на фестивалі, конкурси та театральні постановки, пандемія сприяла розвитку механізмів дистрибуції музики. Цифрові сервіси та соціальні мережі вдало вписалися в обставини, що

склалися. Намагаючись пристосуватися до умов карантину, установи культури запускають нові онлайн-продукти, споживані через мережу Інтернет, шукаючи альтернативу живим виступам: напрацювання у формі записів відео-лекцій, концертів, майстер-класів. Віртуальна культура має ряд переваг, обумовлених зручністю і меншою ціною для користувачів. Тим часом віртуальна культура більш підходить для «мозаїчної свідомості», яка не забезпечує повноцінних ефектів присутності і причетності, у зв'язку з чим виникають сумніви в її здатності забезпечити культурне відтворення в сучасному суспільстві.

Очевидно, що у «посткоронавірусному» світі продовжиться стрімкий *розвиток інтерактивної, віртуальної взаємодії* у всіх сферах суспільного життя, не виключаючи культуру. Тим часом, для виховання підростаючого покоління, підтримки в суспільстві стійких культурних орієнтирів, на наш погляд, ніщо не замінить особистого знайомства з об'єктами культурно-історичної спадщини, носіями культури, представниками культурної сфери. Як мінімум, навколо них завжди утворюється певне суспільне середовище, їх оточує специфічна аура, що не передається по мережі.

Відомий діяч культури, директор Великого театру В. Урін, констатував неможливість замінити онлайн-трансляціями можливість глядачів прийти в театр і побачити постановку наживо. Найкраща сучасна техніка не зможе передати всі відтінки звучання голосу або реальних музичних інструментів симфонічного оркестру, або охопити масштаб та естетику балетної вистави.

Але карантинна пауза та стрімкий розвиток *віртуальної музичної культури* має бути вагомим стимулом для кожної людини, як особистості, долучитися до світу *традиційної культури*. Незворотні антропологічні наслідки карантину, швидше за все, будуть такі, що для багатьох онлайн-споживання культурних продуктів стане справою звичною. Таким чином, ситуація, що склалася з огляду на поширення коронавірусної пандемії, тягне за собою неминучі наслідки, стаючи каталізатором подальшої трансформації культурної сфери. Очевидно, що вона все більшою мірою буде йти в онлайн-режимному доступі, що пояснюється відносним зручністю, впливом сучасної моди, а також безпекою та малими витратами в умовах карантину .

В майбутньому зазнає змін й концертна діяльність артистів, які, здається, настали вже сьогодні. Це *використання голограм і роботів*. Поки голографічні «зірки» не отримали широкого розповсюдження. Перший сплеск інтересу згаснув і залишилися економічні розрахунки, які не мають масового тиражування технології, що можуть собі дозволити розкручені зірки, а вони вважають за краще виступати нехай не дуже часто, але як і раніше «живцем». Проте, ринок у цієї технології є. На думку Софії Соколової, згодом музичні трансляції та концерти голограм легендарних артистів в майбутньому будуть займати більше 10% світових зборів на концертах. Очевидно, знайдуть свою аудиторію і виступи футуристичних роботів, здатних грати на гітарі, барабанах і клавішних інструментах, танцювати і співати краще, ніж будь-яка людина.

З іншого боку, все вказує на те, що попит на виконання живої музики нікуди не подівся, і після скасування самоізоляції нас може чекати сплеск зголоднілих меломанів, що прагнуть компенсувати тривалу «концертну перерву». Популярність онлайн-виступів доводить, що людям як і раніше цікаво слухати живцем улюблених артистів.

Додатком номер один по скачуванням для iPhone в Україні став *TikTok* – ще рік тому соціальна мережа була лише на десятому місці. Вплив на музичну індустрію швидкозростаючої соціальної мережі, побудованої навколо вірусних роликів з обов'язковим зазначенням автора, що звучить за кадром композиції, вже носить майже системний характер і безперечно буде тільки зростати. Молодим і не дуже молодим музикантам залишається лише в терміновому порядку вивчати методику по веденню TikTok-акаунтів.

Нас чекає складний «перехідний» період, який, так чи інакше і хочемо ми того чи ні, запам'ятається надовго. Час для виконавської культури видався дійсно непростий. Втративши можливість проводити конкурси, фестивалі, виступи на великих майданчиках, музична індустрія тримається буквально з останніх сил. Всі її надії спрямовані на сезон літо-осінь 2021 року – якщо до того моменту пандемія не ослабить хватку, на додаток до багатьох вже закритих концертних майданчиків ми ризикуємо втратити й знакові музичні фестивалі, незалежні театри та видатних виконавців.

Робити якісь прогнози зараз складно. Ймовірно, восени вже з'явиться більш ясна картина, однак при цьому зберігається можливість спалаху нової хвилі пандемії через нестачу вакцин для населення. Все

залежить від «поведінки» вірусу та особистої свідомості кожного громадянина у бажанні захистити себе та інших. У будь-якому випадку в найближчі місяці про живі концерти, швидше за все, доведеться забути або вони відбудуться не без втрат: у скороченому вигляді та з дотриманням всіх карантинних норм.

Багатьох артистів рік без концертів підштовхнув до випуску нового матеріалу, а ті ж електронні сервіси додатково скоротили шлях від творення до запису хітів. Перехід в онлайн змушує музику ставати більш яскравою, хітовою, провокаційною – але одночасно з цим і більш поверхневою, здатною утримувати увагу слухача лише нетривалий час. Зрозуміло одне: відповідь на питання «Чи став 2020 роком, який убив музику?» – все-таки негативний.

Чи стане бюджетна підтримка культури рятівним колом для України, як це саме відбувається в багатьох країнах Євросоюзу? З огляду на вже оприлюднені плани Міністерства фінансів різко скоротити асигнування на культуру, відмова держави фінансувати її взагалі – це технічно неможливо. Але наразі є розуміння, що заклади культури під ударом банкрутства або повного знищення, а тому потрібні швидкі кроки з переформатування державних коштів на компенсацію та їх підтримку. Інакше із завершенням епідемії ми опинимося десь на рівні початку 2000-х – з точки зору розвитку музичної культури та людства.

Але ще гірше, що виникає загроза **втрати творчого покоління**. Виходячи з того, що всі мають працювати, використовувати будь-які доступні можливості заробітку, щоб в умовах пандемії утримувати свої родини, звичайно виникає необхідність економії коштів

саме за рахунок культури. Якщо деякі театри раніше не могли похвалитися високою глядацької активністю, то зараз і в подальшому ризикують і зовсім залишитися незатребуваними.

Але те, що концерти повернуться, – це точно. Вони вже почали повертатися. Всі підстави для обережного оптимізму є. Відповідно, частка доходів від таких продуктів в загальній виручці установ культури буде неухильно зростати. Тим часом, сприяючи розвитку передових інструментів дистанційного споживання культурних продуктів, слід шукати розумний баланс між ними і підтримкою традиційних форм (і установ) музичної сфери, для того щоб забезпечити культурне відтворення в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кабінет Міністрів. Про затвердження плану заходів щодо реалізації концепції реформи фінансування системи забезпечення населення культурними послугами. Від 5 січня 2021 р. № 1-р. К. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Великий театр щодня втрачає 9 млн. Рублів виручки через простій. – URL: <https://www.vedomosti.ru/media/news/2020/04/09/827592-bolshoi-teatr>.
3. Яку музику ми будемо слухати у майбутньому. – URL: <http://2035.media/2017/10/06/music-future>.
4. Тенор Петро Бечала: Як жити далі оперним співаком. – URL: <https://rg.ru/2020/06/20/tenor-petr-bechala-kak-zhit-dalshe-opernym-pevcam.html>.
5. Нассім Талеб – РБК: «Я бачу загрозу серйозніше пандемії». – URL:

<https://pro.rbc.ru/demo/5e998c119a7947697d5cb9d9//> (дата звернення: 24.04.2020).

6. Кузьмінов Я. Вірусна революція: як пандемія змінить наш світ. – URL: <https://www.rbc.ru/opinions/society/27/03/2020/5e7cd7799a79471ed230b774>.

4. Коронавірусна пауза: як зміниться культура після пандемії. – URL: <https://www.mk.ru/social/2020/04/10/>.

Врайт Галина

ПИТАННЯ ОBOB'ЯЗКОВОЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ВАКЦИНАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕТИКИ СПІВЧУТТЯ ШОПЕНГАУЕРА

Вакцинація справедливо є символом найбільшого і глобального успіху, досягнутого у світовій практиці громадської охорони здоров'я. Для ілюстрації вищесказаного, досить згадати зниження рівня епідемічної небезпеки керованих інфекцій, ліквідацію віспи в світі, значний прогрес в елімінації поліомієліту та кору, реальність запобігання важких наслідків, пов'язаних з інфекційною патологією, в тому числі включаючи профілактику онкологічних захворювань на прикладі вакцинації проти папіломавірусної інфекції. За цим лаконічним перерахуванням фактів і подій стоять сотні мільйонів врятованих життів дітей і дорослих, і очевидний величезний гуманітарний і економічний внесок в розвиток світової цивілізації.

І тим не менше не тільки історія входження вакцинації в арсенал засобів боротьби з інфекціями, але і сучасні реалії, які відбуваються на піку досягнень профілактичного використання вакцин, не вільні від етичних конфліктів і постійно вимагають пошуку шляхів їх морально-правового дозволу.

Основні етичні виклики, пов'язані з вакцинацією, обумовлені необхідністю подолання конфлікту між інтересами індивідуума і суспільства; поваги автономії особистості; дотримання права добровільного вибору; справедливості при розподілі благ і ризику / збитку; обліку культурного і релігійного різноманіття;

забезпечення спеціальних умов для вразливих груп; недискримінації; доступності; соціальної відповідальності та солідарності.

Ситуації, що вимагають застосування зазначених вище універсальних етичних принципів, виникають протягом усього процесу вакцинації: від моменту розробки вакцин до їх застосування.

Нерозривність зв'язку наукового і технологічного прориву на кожному новому етапі створення і використання вакцин і необхідності дозволу етичного конфлікту добре відома і знайшла відображення в практиці роботи всіх задіяних структур: медичних, юридичних, соціальних, адміністративних, інформаційних та громадських.

Етична концепція вакцинації знаходиться в полі зору провідних міжнародних організацій, таких як CDC, ЮНЕСКО та інших, широко представлена в спеціальній літературі і медіа, а також є одним з істотних предметів дискусії між цивільним і науковим співтовариством, владою і релігійними конфесіями.

Щодо сучасної ситуації, викликані COVID-19, можна говорити про зміни масових уявлень про норми поведінки як в публічному просторі, так і в колі близьких людей. Хвороба перестала бути особистою справою. Носити маску і рукавички – це вже не тільки санітарний, а й суспільне припис. Карантинні заходи розділили обивателів на два ворогуючі табори: одні нігілістично відносяться до вірусну загрозу, інші сприймають цю ситуацію з усією відповідальністю, активно пропагуючи вакцинацію. Пандемія формує нові суспільні та етичні звичаї.

З точки зору етики співчуття Шопенгауера, вся людська діяльність підпорядкована трьом основним мотивам: злобі, егоїзму і співчуття, які зумовлюють образ мислення і поведінку індивіда. Третій мотив виступає в якості єдиної основоположної інтенції до утвердження моральної необхідності, яка формується з актів покірною прийняття всіх примх долі, аскетичної позиції до життя і пріоритету альтруїзму над егоїзмом. Співчуття, що викликає у людини стан незатихаючого внутрішнього дискомфорту, за Шопенгауером, висловлює найвищий прояв моральності людини, що ототожнюється з почуттям любові.

Саме співчуття, або *mitleid* (симпатія), є, доводив Шопенгауер, дійсним підставою моралі, а не традиційні раціональні правила Богом даних заповідей. Моральна поведінка полягає в інтуїтивному розумінні, що всі ми – прояви волі до життя. Він вважав всі великі релігії спробами виразити цю метафізичну реальність, але всі вони втратили її з поля зору через своїх вічних доктринальних суперечок. Нас всіх об'єднує усвідомлення того, що саме життя складається з нескінченного страждання, переслідування цілей, які ніколи не будуть досягнуті, яке спливає, врешті-решт, безглуздою смертю. Краще було б не жити взагалі, проголошував Шопенгауер. Але оскільки ми живемо (завдяки настановам, бажанням, сліпий волі зберегти рід), то у нас є моральне зобов'язання бути терпимими і терплячими, проявляти милосердя по відношенню до інших побратимів по стражданню. Так народжується його формула «не зашкодь, допомагай усім, наскільки можеш». Добродієність і благі помисли є наслідком «безпосереднього та інтуїтивного пізнання», для

вираження якого філософ використовує формулу Вед: «Це – ти!» або «Ти є те!», що означає тотожність твоєї природи з природою іншої істоти. Тому, з точки зору Шопенгауера і Вед, можна ткнути в будь-яке явище світу пальцем і сказати собі «це ти!». Тому у справедливості і людинолюбства одне джерело – співчуття, тобто здатність приймати чужі страждання як свої і прагнути до їх викорінення, недопущення, так, ніби мова йде про твоє власне життя.

Таким чином зіставивши ідеї Шопенгауера про співчуття можна зробити однозначний висновок про те, що Шопенгауер був би явним прихильником обов'язкової глобальної вакцинації громадян, так як ми всі взаємопов'язані, взаємовпливаємо один на одного і потребуємо взаємодтримки. Відмова від вакцинації є потенційною загрозою не тільки для людини особисто, а й для суспільства в цілому, для всього людського роду. Тому наші індивідуальні вчинки і рішення в цьому питанні по суті є загальнозначимими.

ФІЛОСОФСЬКІ РЕФЛЕКСІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ РЕАЛІЙ

Жарких Володимир

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації, що стали свого роду символом ХХ століття, мотивували виникнення нового типу світогляду. Його характерні риси проявляються найяскравіше в перетворенні глобальної культури, якщо культуру розуміти як сукупність автентичних зразків людської поведінки, ареалів і сфер знання, вірувань і переконань.

Як спосіб організації суспільства, глобалізація не є новим соціальним феноменом. Але в останній чверті минулого століття її розвиток значно прискорився, а поширення і спрямованість проявилися в створенні мультинаціональних підприємств і корпорацій. Услід за поширенням сфери їх економічної і технологічної дії сталися істотні зміни в семантиці самого терміну глобалізація. На перше місце виходить значення транснаціонального взаємообміну ідеями і технологіями, а також запозичення і впровадження культурних реалій.

Трансформації в розумінні світових культурологічних процесів були обумовлені всепроникним впливом і поширенням технологічних способів комунікації. Географічні межі, завдяки інтернету, втратили своє колишнє значення. Формат соціального простору в корені змінився, охопивши практично усі сторони світу. У широкому відкритому комунікативному просторі можливість тіснішого

знайомства з характером і моделями людської діяльності, а також вільного, миттєвого особистого контакту стала сприйматися як даність сучасного світу.

Внаслідок цих процесів з'являються як нові методи, так і способи комунікації. Комунікативні поведінкові моделі, що історично склалися, замінюються електронними формами спілкування. Інтернет руйнує грань між усною/особистою і опосередкованою/електронною формою комунікативних зв'язків. Ставлення до вибору формату комунікативних контактів придбаває суперечливу природу. Міняється характер інтерактивних комунікативних обмінів, оскільки трансформується звичний спосіб спілкування. Розбалансованість і відсутність особистих, лицем до лица контактів робить певний вплив на емоційний і етичний потенціал учасників комунікативної події. Он-лайн комунікація проникає в усі професійні і побутові сфери життєдіяльності. Прискорення цього процесу посилилося із-за пандемії ковид-19, внаслідок чого формат комунікативних контактів перестав бути особистим вибором і стає обов'язковим.

Усі ці зміни мають глобальний характер і, мабуть, сприяють зближенню і єдності культур і народів світу. У цьому процесі відбувається безперервний обмін автентичними культурними реаліями, предметами одягу і продуктами харчування. Це оптимістичне твердження виражене в терміні глокалізація, в якому міститься заклик – думай глобально, але дій локально. Його сенс полягає в розвитку свого роду глобального світогляду, в якому людський світ розуміється як єдине ціле, засноване на гармонійній координації національних і загальнолюдських інтересів. Це припускає створення

громадського порядку, в якому люди усіх країн житимуть у більше інтегрованій реальності, заснованій на спільних інтересах і визнаних усіма гуманістичних цінностях. У рамках цієї концепції широта і відкритість в сприйнятті різноманітності особливостей самобутніх світових культур складають основу світогляду, як окремої людини, так і усього людства.

Цій оптимістичній концепції протистоїть думка про те, що при усіх позитивних наслідках глобалізації існує вірогідність небажаних результатів її впливу. У цьому процесі спотворюються когнітивні горизонти людини, через що міняється її самовідчуття. У світі медійних технологій вона живе на екрані комп'ютера, втрачаючи уявлення про живе людське спілкування. У інтернеті важче, ніж в прямому безпосередньому контакті, налагодити стійкі довірчі відносини. Річ у тому, що всесвітня павутина містить величезну кількість фейкових месиджів. Багато повідомлень приходять анонімно, без дозволу, нав'язуючи інформацію, перевірити яку неможливо. Люди, вступаючи в контакт з комп'ютером, створюють нереальні світи і віртуальні ідентичності. Ставлення до себе і до інших поступово міняється, через що руйнується почуття особистої/соціальної відповідальності. Комп'ютер диктує стандарт культури людської життєдіяльності. Життя на екрані стає однією з головних об'єднуючих ознак глобально уніфікованого сучасного культурного коду.

Життя людини постійно знаходиться в стані змін. Розвиток глобалізаційних процесів представляє одну з ознак цього явища. Глобалізація уніфікуючи якісь елементи світової культури, сприяє не поглинанням

Матеріали VI науково-методичного міжнародного Круглого столу «Світова самоізоляція, як можливість переосмислення», Одеса (Україна) - Бенгбу (Китай) 8 червня 2021 р.

однієї культури інший, а створює умови для виникнення
рівноправного мультикультурного світу.

**Афанасьєв Олександр,
Василенко Ірина**

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Сучасна цивілізація підійшла до небезпечної межі, переступивши яку людство неминуче загине. Цивілізаційні кризи не рідкість в історії. У минулому локальні цивілізації гинули, але людство зберігалось. Сучасна цивілізація загальнолюдська, глобальна, і її колапс означає загибель людства, причому від будь-якої з глобальних проблем. Глобальні проблеми, які жахають сучасне людство, багато в чому спричинені науково-технічним прогресом, який запустили природничі і технічні науки. Тому сумнівно, що їм вдасться вирішити зазначені проблеми.

Однак очевидно, що без науки, перш за все, без природознавства не вирішити глобальні проблеми. І також очевидно, що поодиноці природознавству не впоратися з ними. Але, якщо вийти з цивілізаційної кризи дійсно можна тільки гуманітарним способом, розглядаючи природу як мету, а не як засіб, то лідером в процесі порятунку людства від глобальних загроз повинні стати гуманітарні науки. Але багато гуманітарних дисциплін зовсім не відповідають або не цілком відповідають вимогам науковості.

До гуманітарних дисциплін склалося суперечливе ставлення. З одного боку, визнається їх важливість, причому не тільки в світоглядному або ідеологічному аспектах, а й в плані розробки моделей гуманітарних технологій, а також гуманітарних експертиз, яким повинні піддаватися наукові та науково-

технічні проекти. З іншого, висловлюється недовіра до них і відзначається їх недостатність, своєрідна «другосортність» в порівнянні з природними і технічними дисциплінами. Дійсно, багато сфер гуманітарного знання не вирішують важливі прикладні завдання так ефективно, як це роблять природні і технічні науки.

У зв'язку з цим виникає питання. Як оцінити ті сфери гуманітарного знання, зазвичай також іменовані науками, які строгим канонам науковості не цілком відповідають, як їх вдосконалити і яку роль мають відіграти гуманітарні науки у відповідях на глобальні виклики.

Некласичний і постнекласичний етапи еволюції науки підвищили роль і статус гуманітарного знання і до його критики класичних канонів науковості стали прислухатися. Зокрема, придбав поширення аргумент на користь окремішності гуманітарних наук, пов'язаний зі «стрілою часу». Деякі гуманітарні науки, наприклад, історія або філологія, мають справу з об'єктами, які необоротно еволюціонують. До таких об'єктів не застосовні традиційні математичні моделі, що вимагають симетрії, скажімо симетрії минулого і майбутнього, як у випадку з моделями сонячних або місячних затемнень. А останнім часом і природознавство нерідко стикається з подібними об'єктами зі стрілою часу [6], деякі з яких стали предметом вивчення синергетики. Відповідно, доводиться думати про коригування наукових ідеалів і норм.

У зв'язку з цим в гуманітарних дисциплінах корисно розрізняти два типи наукового знання [1].

Перший тип об'єднує теорії, які включають в себе закони, в тому числі і з інших наук, правила і норми, які виконують роль законів, а також такі наративи, які або включають в себе закони, або можуть бути перетворені в закони. В цілому, теорії першого типу використовують математичні, статистичні і інші суворі методи, виявляють об'єктивне знання, будують класичні пояснювальні моделі і взагалі орієнтуються на жорсткі наукові вимоги. До них відносяться, наприклад, математична лінгвістика, кількісна історія, деякі розділи літературознавства і ін.

Теорії другого типу використовують наративи, тенденції, лінгвістичні фігури, мовні структури, а до класичних законів не апелюють, оскільки, наприклад, фіксують випадково, необоротне, непередбачуване. У природознавстві також виявляються подібні процеси. Синергетичні та інші неklasичні природничі ідеї незворотності і «законності» випадковості і непередбачуваності могли б знайти застосування до пояснення необоротних соціокультурних феноменів, але поки фахівці не можуть описати ці процеси в математичних моделях, тому доводиться зараховувати їх до другого типу теорій, не позбавляючи статусу науковості. Теорії другого типу не завжди строго організовані, активно використовують філософські ідеї, мають наративну пояснювальну здатність, де відсутня апеляція до законів, застосовують нестрогі методи або розширювальне розуміння методів, і взагалі вони не цілком відповідають класичним загальнонауковим канонам. Але вони мають внутрішню несуперечливість та логічну зв'язність, відповідають іншим канонам науковості, таким, наприклад, як перевіряємість. Їх

продуктивні ідеї дозволяють їм успішно функціонувати, забезпечуючи оригінальний підхід, даючи можливість по-новому сформулювати даний об'єкт, інакше побачити ту реальність, яка стоїть за ним. Це дозволяє їм носити назву наукових, хоча і з деякими застереженнями.

Третя важлива сфера, яку, на відміну від наукового знання, можна назвати гуманітаристикою, є ненауковою, в тому сенсі, що свідомо відмовляється від ряду вимог науки: від об'єктивності, як літературна або театральна критика, від природності в поясненні, вдаючись до визнання вищих сил як теологія, від експерименту як філософія. Співіснування під однією рубрикою ненауковості настільки різних дисциплін підкреслює лише одне: свідому невідповідність якимось загальноприйнятим стандартам науки. Це аж ніяк не зменшує їх достоїнств, навпаки, робить більш вільними і менш пов'язаними обмеженнями. Друга сфера тяжіє до першої, також претендує на науковий статус, має резерви вдосконалення. Третя сфера протилежна науці і є додатковою по відношенню до неї [1].

Але існує значна кількість гуманітарного знання, що претендує на науковість, навіть звана науками, але не відповідає багатьом навіть ослабленим критеріям науковості. Прикладом можуть служити: педагогіка, теорія соціальної роботи, гелотологія, психологія, етика, естетика, деякі розділи історії та літературознавства тощо [2; 5; 7].

Досягти наукової відповідності їм заважає кілька факторів. Відзначимо деякі.

По-перше, дається взнаки відсутність розробленої методологічної складової і, відповідно,

методологічна невідповідність фахівців, яка тягне за собою нерозуміння загальнонаукових вимог. Адже рівень науковості визначає досить вузьке професійне наукове співтовариство, яке присуджує ступені і звання, відбирає матеріал для публікацій тощо. Деякі з таких спільнот, особливо на пострадянському просторі, досить закриті, консервативні і не поспішають переглянути свої уявлення про норми науковості обраної спеціальності. Вони не ставлять питання відповідності своїх професійних критеріїв загальнонауковим ідеалам. Чи не тому вітчизняним гуманітаріям, на відміну від «природничників» і «технарів», набагато важче пробитися в визнані наукові закордонні видавництва?

По-друге, впадає в очі нерозуміння єдності науки багатьма гуманітаріями, в тому числі авторитетними. Так триває тенденція протистояння гуманітарних і природничих дисциплін, перебільшується специфічність гуманітарних наукових спеціальностей. Деякі гуманітарії вважають, що специфіка гуманітарного знання нездоланна, і воно незрівнянно з природознавством, тут потрібні інші критерії [4]. Ця тенденція зародилася і отримала розвиток в роботах Ф. Шлейермахера, І. Дройзена, В. Дільтея, Г. Зіммеля. Вони оформили концепцію специфічності гуманітарних наук, які отримали назву наук про дух, на відміну від наук про природу. Відповідно, ідеали природознавства були відсторонені від гуманітарної сфери. Тому в гуманітарних теоріях утвердився психологізм, серед методів – інтуїтивізм, вживання, розуміння.

Свого часу великі надії обнаучування гуманітарного знання зв'язувалися з математичними методами. Так лінгвістика зустрілася з математикою в

XX столітті, щоправда, тільки після того, як в XIX столітті математика стала будувати декількісні абстрактні моделі. Одним з результатів цієї зустрічі було виникнення математичної лінгвістики, предметом якої стала розробка математичного апарату для лінгвістичних досліджень [3]. У той же час з'ясувалося, що математичний апарат застосовується лише до стійких структур мови, а стійкі далеко не всі з них, завдяки чому мова еволюціонує. Мабуть, до подібних еволюційних процесів наявні математичні методи не можуть застосовуватися. Для опису властивих мові еволюції потрібні інші, можливо, не математичні засоби. Але саме чітке з'ясування ролі математичних моделей, і взагалі прагнення до класичного ідеалу теорії, дозволило б ясно відокремлювати в мові «фантастичне» від «математичного» і знаходити ті сфери, де потрібні інші методи. Це важливий шлях наукового зростання гуманітарного знання. Крім того, строгі і нестрогі методи в гуманітарних дисциплінах здатні виявити різне, взаємовиключне бачення гуманітарних об'єктів. У такому випадку їх можна було б розглядати як взаємодоповнюючі в дусі методологічних ідей Н. Бора. Але все одно, проблема науковості гуманітарного знання з нестрогими методами залишається.

По-третє, багато гуманітарних концепцій, особливо теоретичних, занадто тісно, часом нерозривно пов'язані з філософією. Це стосується, в першу чергу, історії, літературознавства, психології та ін. Метаісторичні схеми або літературознавчі та психологічні доктрини часто ініційовані філософськими концепціями [5; 7]. Зрозуміло, в цьому нерідко виявляються відомі достоїнства, особливо щодо нових

плідних ідей, несподіваного ракурсу розгляду, світоглядної значущості. Однак, з іншого боку, часто тим самим перекривається вихід в спеціально-наукові сфери, де потрібні кількісні методи, математичне моделювання і безліч специфічних методів, що дають саме науковий результат.

По-четверте, зростанню науковості гуманітарних дисциплін заважає недостатня усвідомленість важливості нового Просвітництва і тієї ролі, яку мають відігравати в цьому процесі гуманітарні науки. Римський клуб в своїй ювілейній доповіді «Come on!» [8] закликав до нового Просвітництва, оскільки в сучасному-старому світі з нинішнім світоглядом і освітою, по-споживацьки орієнтованою економікою, ідеологічним і політичним протиборством людство просто загине. Планетарна цивілізація і альтернативна економіка вимагають відповідних моделей, побудованих на нових просвітницьких та світоглядних ідеалах. У всі просвітницькі та освітні програми необхідно вже зараз впровадити ідею цілісності: цілісного світу, цілісної людини, цілісної науки. Адже сьогодні все людське знання складається з частин, які не піддаються інтеграції. Ідеї міждисциплінарних і трансдисциплінарних стратегій занадто повільно переходять в практичну площину. Існуюча система освіти і підготовки фахівців з вузькими напрямками, з вузькими специфічними знаннями в кращих своїх проявах дає висококваліфікованих фахівців, прекрасно підготовлених до існуючої системи виробництва і науки. Але вона в цілому не відповідає стратегії виживання людства, зокрема, через відсутність цілісності одержуваного знання. Очевидно, що без вузької

спеціалізації в вузах не обійтися, оскільки широка спеціалізація непосильна для нормального студента. Але також очевидно, що вузька спеціалізація не може бути основою освіти. У цьому сенсі освіта не повинна бути дисциплінарною і спеціалізованою. Дисциплінарними і спеціалізованими можуть бути тільки вузькі професійні знання, вписані в систему широкої, різнобічної освіти. Освіта повинна нагадувати піраміду: внизу широкий фундамент з загальної освіти, де в рамках цілісності інтегровані знання про культуру, історію, філософію, літературу, перш за все з точки зору загальнолюдських гуманітарних проблем. На цьому базисі повинні ґрунтуватися цілісні уявлення про науку, а на ньому – спеціалізовані знання з окремої наукової дисципліни або відповідного їх комплексу. Звідси випливає важливий висновок для вузівської діяльності. Слід формувати добре освічену людину, в освіту якої будуть вписуватися його спеціальні знання, а не навпаки: не в спеціальне знання має вписатися освіта. Просвітницьку та освітню місію покликані виконати гуманітарні науки. Зрозуміло, і інші, позанаукові, сфери гуманітарного знання тут можуть зіграти свою роль, але гуманітарні науки це зроблять ефективніше.

Отже. Справитися з глобальними проблемами природничим і технічним наукам допоможуть гуманітарні дисципліни, але для цього вони повинні відповідати ідеалам науковості. На шляху наукового зростання їм необхідно: розвивати власний методологічний апарат, не втрачати орієнтації на загальнонаукові ідеали, відмежовуватися від філософських метанаративів, активно брати участь в Новому Просвітництві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьев А. И. Гуманитарное знание и гуманитарные науки. Одесса: Бахва, 2013. 288 с.
2. Гинзбург К. Микроистория: две-три вещи, которые я о ней знаю/ Современные методы преподавания новейшей истории. Москва: ИВИ РАН, 1996. С. 207-236.
3. Гладкий А.Ф. Размышления о взаимодействии лингвистики и математики. URL: <http://elementy.ru/lib/164549>.
4. Гумбрехт Х.-У. Ледяные объятия «научности», или Почему гуманитарным наукам предпочтительнее быть «Humanities and Arts». URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2006/81/gu1.html>
5. Каллер Дж. Теория литературы: краткое введение. Москва: Астрель, АСТ, 2006. 158 с.
6. Пригожин И, Стенгерс И. Время, хаос, квант. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/vrema-haos.html>.
7. Уайт Х. Метаистория: Историческое воображение в Европе XIX века. Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2002. 528 с.
8. Come On!: Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. URL: <https://www.clubofrome.org/report/come-on>.

**Бендецька Марія,
Петінова Оксана**

ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Актуальність даної роботи полягає в тому, що вона представляє є спробою розглянути та знайти коріння проблеми глобалізації. Очевидно, що неможливо заперечувати глобалізацію як таку – надто часто ми віддаємо найважливішу роль Інтернету в житті, а також екологічні кризи, що мають глобальний вплив. Однак необхідно розуміти, що глобалізація неможлива без опори на національні уряди, які виступають в якості формальних інститутів, національну економіку, що забезпечує у чому існування цих держав, а також національні культури, які є складовими частинами в єдиному глобальному стандарті.

Саме держава на локальному рівні здатне ліквідувати негативні наслідки глобалізації, як то екологічні проблеми, злидні, вимушені міграції. Крім того, про що докладніше буде сказано нижче, важливо відзначити, що глобалізація є каналом відтворення ідеології, поза якою, як відомо, вкрай складно уявити собі що-небудь в цьому світі [4]. В якості основної проблеми дослідження можна виділити процес глобалізації у цілому. Об'єктом дослідження є поняття «глобалізація». Предметом дослідження є основні характеристики глобалізації в сучасному світі та державі і основні риси, які змінюються під впливом глобалізації.

Мета статті: проаналізувати, знайти й показати основні проблеми глобалізації, причини їх виникнення, а

також методи розв'язань цих проблем; дати основні характеристики в умовах зростаючої глобальності економічної, політичної і культурної сфер життя. Серед завдань слід вказати наступні: вказати основні підходи в розумінні глобалізації, що відображають неможливість єдиної інтерпретації поняття.

Дослідження основних ідей даного напрямку дозволяє відзначити, що трансформісти розглядають глобалізацію, як ключовий феномен сучасного світу, під впливом якого відбувається трансформація всіх аспектів функціонування суспільства. Глобалізація при цьому є дуже суперечливим і неоднозначним процесом. Вона поєднує в собі тенденції глобалізації та локалізації, уніфікації і стимулювання розвитку різноманітності.

Трансформісти демонструють, що в умовах глобалізації відбувається дуже помітна трансформація суті класичного держави, нації (Т. Люк, Д. Хелд, Е. Гідденс, М. Мнакацян, І. Василенко) [4]. Суть трансформації полягає в зміні характеру зв'язків між суверенністю, територіальністю і державною владою [2; 8]. Безсумнівно, держава все ще має домінуючу владу над тими процесами, які відбуваються на його території, проте значний вплив в умовах глобальної взаємозалежності роблять різного роду транснаціональні процеси, а також процеси, ініційовані і відбуваються за межами даного конкретної держави і йому невідконтрольні.

Іншою ключовий ідеєю трансформістів є констатація зростаючої ролі національного державства (Д. Фрідман, М. Феазерстоун, Т. Люк, М. Мнакацян, І. Василенко). На противагу гіперглобалістам, трансформісти стверджують, що під дією

глобалізаційних процесів приходять в дію певні механізми самозахисту, які викликають інтенсифікацію і відродження національної ідентичності. Держава змушена розробляти стратегії поведінки в умовах глобалізації, реагувати на виклики глобалізованого ції, що ще більше підсилює їх роль (П. Бергер, У. Шуркенс). Дослідження поведінки різних держав, як носіїв національних культур в умовах глобалізації, є поширений ними в рамках даного напрямку [9;10;11].

Незважаючи на відносну новизну поняття, явище глобалізації має свою історію. Тенденції до інтеграції між державами існували завжди, але найбільш радикально вони проявилися на двох історичних етапах. Перший раз – в період з середини XIX в. до початку Першої світової війни, коли відбувалося становлення глобального ринку фінансів, товарів і послуг, формування всесвітнього господарства, що було обумовлено інтенсивної імміграцією і розвитком засобів комунікації. Вдруге – в кінці 1970-х рр., Коли сталася справжня революція в інформатиці, телекомунікаціях і цифрових технологіях. Серед факторів, що визначають глобалізацію можна виділити кілька основних.

До них відносяться:

- виробничо-технічний, який передбачає різке зростання масштабів виробництва, міжнародні форми його здійснення (діють понад 40000 транснаціональних корпорацій), якісно новий рівень засобів транспорту і зв'язку, забезпечує швидке поширення товарів і послуг, ресурсів та ідей з додатком їх в найбільш сприятливих умовах; – науково-технологічний, визначається економічними вигодами використання передового науково-технічного, технологічного і кваліфікаційного

рівня провідних у відповідних областях зарубіжних країн, для прискороного впровадження нових рішень при щодо менших витратах;

- економічний, що включає небувалу концентрацію і централізацію капіталу, що сприяє формуванню єдиного ринкового простору;

- інформаційний: радикальна зміна засобів ділового спілкування, обміну економічної, фінансової інформацією, що створює можливості оперативного, своєчасного та ефективного вирішення виробничих, науково-технічних, комерційних завдань не гірше, ніж усередині окремих країн;

- соціальний, що виявляється в ослабленні ролі звичок і традицій, соціальних зв'язків і звичаїв, подоланні національної обмеженості, що підвищує мобільність людей в територіальному, духовному і психологічному відносінах, сприяє міжнародній міграції;

- політичний, що виражається в ослабленні жорсткості державних кордонів, полегшенні свободи пересування громадян, товарів і послуг, капіталів, а також у розвитку спеціалізованих міжнародних організацій, (сьогодні налічується 20000 неурядових міжнародних організацій і 3000 міжурядових міжнародних організацій і їх багатьох «дочірніх» філій);

- екологічний, що обумовлює об'єднання зусиль світової спільноти, консолідацію ресурсів, координацію дій в різних сферах. Глобалізаційний процес відрізняють всебічність, тобто поєднання економічної, політичної і соціокультурної інтеграції; масовість («демократичність»), тобто залучення всіх соціальних верств; планетарність (тенденція до поширення на всю земну кулю); спонтанність (мимовільність,

самоорганізація), тобто відсутність у інтеграційних процесів зовнішнього джерела у вигляді спеціального організатора, і хаотичність – невпорядкованість інтеграційних процесів [4].

Протягом останніх декількох тисяч років процес глобалізації протікає поетапно:

Попередній – завершився невдачею, тому що не усвідомлювався більшістю населення планети поки швидкість розвитку технологій не обігнала швидкість зміни покоління людей (25 років). Через те, що технічний процес обігнав моральне, етичне і культурний розвиток людства, він наблизив його до загибелі через невміле поведження з досягненнями цивілізації;

Нинішній – усвідомлюється людьми як об'єктивно протікає процес, яким керують політичні еліти, наукове співтовариство, закриті суспільства (масони), ТНК (транснаціональні корпорації) з огляду на те, що робить помітний вплив на життя держав і людей (за винятком деяких племен, що живуть первісним ладом на протягом століть) [6].

Глобалізація стосується об'єднання всіх сфер життя і діяльності людства: політичної, фінансової, науково-технічної, релігійної, культурної. Частково вони інтегруються один в одного, частково – руйнуються і розчиняються в історії.

У минулому процес стимулювався розвитком торгівлі, війнами, політичною діяльністю, на сучасному ж етапі він перейшов у фазу об'єднання світу на науково-технологічної та економічної ґрунтах.

В якості рушійної сили процесу за різними версіями виступають як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Наприклад, є версії, що глобалізація породжується і

направляється високопоставленими особами, які переслідують особисті та колективні інтереси, залишаючись при цьому анонімними, і піклуватися про долю більшості «глобалізатори» не збираються. Це так звана теорія змови, яку намагаються дискредитувати ті, кого вона викриває. Підтримується тими країнами, які на даними етапі найбільше від глобалізації виграють. Раніше це були США, а зараз – Китай. По-моєму, це сама об'єктивна версія, добре відображає поточні реалії. Процес природний і невідворотний (як саморегульованих ринок). Даний підхід насилу витримує критику, але просувається в маси активної ліберально налаштованої прошарком суспільства. Їх начебто мало, але їх крики чутні звідусіль.

Але що б не було рушійною силою процесу – він йде. Стираються межі між країнами, забирається національної самоідентифікації (всі повинні стати громадянами світу), полегшується можливість переміщення. Економічна і фінансова складові процесу – його ключові аспекти, через що в світі скорочується кількість ізольованих один від одного економічних одиниць – вони стають частинами єдиної системи або знищуються.

Глобалізація в нинішньому світі здається процесом неминучим, і перешкодити їй може хіба що тільки глобальна катастрофа на кшталт всесвітнього потопу, існування якого (і не одного) підтвердило і наукове співтовариство.

Хоча, таким потопом, наприклад, може стати повторення "великої депресії", але тільки в масштабах всього вже майже глобального світу.

Характерними рисами процесу є: Посилення ролі ТНК (транснаціональні корпорації) – підприємств, які функціонують на території більш ніж двох країн, їм належить більшість патентів (що це таке?) На технології і відкриття, їх капітал перевищує стан більше половини держав світу. Їх власники контролюють чималу частку світового ринку високих технологій і фінансових потоків. Наявність загальної інформаційної мережі, яка об'єднує людство – інтернет. Загальні стандарти – наявність уніфікації та стандартизації, які дають можливість міжнародного співробітництва в безлічі сфер. Приклади: створення ISO, CI і сертифікатів продукції [7].

Створення спільної мови – нині глобалізатори роблять таким англійська. Маніпуляції свідомістю мас – спрямоване психологічний вплив на значні групи людей для виклику у них певних намірів, які рідко збігаються з їхніми власними: телебачення, реклама, мистецтво. Єдина світова валюта – більшу частину XX століття нею був долар, однак його епоха підходить до завершення. Виробництво, засноване на принципах поділу праці, в тому числі міжнародного [12].

Існує в світі пара проектів об'єднання людства під загальним початком:

1. «Західний» та «американізація» – є правляча верхівка і народ, який вірно служить їй з тих чи інших нав'язаними постулатами – до кінця XX століття процес протікав саме за таким сценарієм [8].

2. Альтернативний – відносно збереження самотності всіх народів при їх об'єднанні, прагнення до соборності, побудова світу без війн і експлуатації людей людьми, життя в гармонії з природою.

Осмислення глобалізації дозволяє позначити її сутнісні риси. найважливішою рисою глобального світового співтовариства є посилення взаємозалежності країн і народів у всіх сферах людської життєдіяльності, становлення світового інформаційного простору, що забезпечує здійснення будь-яких видів діяльності в реальному масштабі часу. «Потужні і гнучкі інформаційні технології впливають на всі сфери людської діяльності і роблять можливим встановлення незліченних зв'язків між різними областями так само, як між елементами і агентами цієї діяльності, що дозволяє досягти більшої продуктивності і ефективності» [3].

Спираючись на факт становлення глобального інформаційного простору, багато авторів вважають, що найважливішою рисою постіндустріального суспільства є перетворення знання в основний елемент суспільного багатства [4].

Інший рисою глобалізації є економічна інтеграція, тобто освіту всесвітнього ринку фінансів, товарів і послуг. Вона передбачає стрімке збільшення потоків товарів, інвестицій, кредитів, інформації, обмінів людьми та ідеями, а також розширення географії їх поширення. Це призводить до того, що національні економіки стають частиною єдиної світової економічної системи. Відбувається вихід діяльності національних економічних суб'єктів за рамки національно-державних об'єднань. Йдеться про формування транснаціональних корпорацій, які зводять нанівець політичні можливості держави на світовій арені.

Також на глобальний рівень піднімаються «приватні» економічні проблеми. Розвиток економічної ситуації і процесів в окремих країнах впливає на інші

держави, стає актуальною загальносвітова координація національної економічної політики різних держав як умови стабільності світової економічної системи. Існує сукупність обмежень, які сприяють економічній глобалізації. Вона отримала назву «золотого корсета». Згідно з цим кодексом, будь-яка держава, надягати на себе «золотий корсет», зобов'язана скасувати обмеження на ідивні інвестиції, відмовитися від квот на імпорту продукцію, дозволити приватизацію державних підприємств, відмовитися від регулювання цін і регулювання руху капіталів. У той же час не можна допускати порушення збалансованості бюджету, надмірного зростання інфляції, слід скоротити державний апарат, відмовитися від субсидій окремим підприємствам і т.д.

Глобальна економіка заснована на новій системі міжнародного поділу праці. Вона побудована навколо чотирьох позицій: виробники високої вартості, заснованої на інформаційному праці; виробники високих обсягів, заснованих на низькооплачуваному праці; виробники сировини, що базуються на природних ресурсах; і зайві виробники, праця яких знецінений.

Ще однією важливою рисою глобалізації є впровадження в повсякденну практику міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів універсальних ліберально-демократичних цінностей, пов'язаних із забезпеченням та дотриманням прав людини. Однак для деяких країн, де сильні патерналістські традиції в політичній культурі, свобода і права людини не виступають в ролі основоположних і домінуючих цінностей. народ цих держав ідентифікує

забезпечення своїх прав з силою держави, а лібералізацію сприймають як загрозу для свого життя.

6. Глобалізація – процес суперечливий, що характеризується як позитивними, так і негативними наслідками. Позитивними, за висловом Т. Фрідмана, є чотири властиві глобалізації «демократизації» – «демократизації» технології, фінансів, інформації і прийняття управлінських рішень, завдяки яким може статися бурхливий економічний розквіт («економічне диво») в країнах, які, можливо, раніше перебували в стані глибокої загальної відсталості. також позитивними наслідками глобалізації є: зростання доходів і життєвого рівня багатьох соціальних верств, що виражається в зростанні середнього валового внутрішнього продукту на душу населення, поява надзвичайно широких можливостей для творчої активності (величезного розмаїття нових способів самовираження і самоствердження) у всіх сферах людської діяльності.

До числа негативних наслідків глобалізації слід віднести, перш за все, нерівномірність зростання матеріального добробуту різних соціальних верств і значне збільшення соціально-економічної нерівності між регіонами. Сучасна архітектура глобальної економіки відображає асиметрично взаємозалежний світ, все більше поляризується по осі протистояння між продуктивними, процвітаючими, багатими областями і областями знедоленими, економічно і соціально знецініться [14].

За деякими оцінками, входження країни в світ глобалізованої економіки в якості суб'єкта стає можливим за умови, що середній річний дохід на душу населення в цій країні перевищить 10 тис. доларів. А

таких країн у світі небагато. За даними ООН розрив в рівнях доходів багатих і жебраків, «золотого» і жебрака мільярдів планети стрімко збільшується – з 13: 1 в 1960 р до 60: 1 в кінці XX ст. У порівнянні з серединою минулого століття сукупний обсяг споживання зріс приблизно в 6 разів. Разом з тим 86% його припадає на 1/5 частину населення, на інші ж 4/5 – залишилися 14%. Частка світового доходу, що залишається в розпорядженні найбільш бідної частини людства – а в даний час приблизно 1,3 млрд. людей живуть в умовах абсолютної бідності – ще на порядок нижче і становить менше 1,5%. Приблизно 840 млн. Осіб, в тому числі 200 млн. Дітей, голодують або страждають від недоїдання, 14 млн. Дітей щорічно вмирають від невиліковних хвороб [11].

На думку А. Неклеса, в сучасному глобальному світі складається світова конструкція – метаінфраструктура – в якій «перерозподіляється весь сукупний світовий дохід між геоекономічними персонажами, тісно пов'язаними з різними видами господарської діяльності, наприклад, виробництвом природних ресурсів, високими технологіями, виробництвом товарів масового попиту або ж інформаційних і фінансових послуг.

Саме на базі останнього класу технологій формується домінуюча глобальна інфраструктура, сприятлива для певного класу економічних суб'єктів і набагато менш дружня по відношенню до інших. Інфраструктура, чия суть – не виробництво, а розподіл і перерозподіл ресурсів, доходів, прибутку. Такий перерозподіл зорієнтоване на країни Півночі, і становить

суть ... геоекономічних рентних платежів, будучи свого роду глобальним податком на економічну діяльність».

По суті, це нова форма експансії, орієнтована на те, щоб домогтися переваги сильних за рахунок слабких. А. Панарін зазначає, що глобалізм означає ... що сучасна світова гегемонія більше ґрунтується на економічному завоюванні, ніж на традиційному військовому. Йдеться про практику глобального нееквівалентного обміну, яка передбачає економічне пограбування світової периферії

...

При цьому остання принципово не може виступити реальним конкурентом розвинених держав внаслідок того, що створені міжнародні структури (наприклад, СОТ, МВФ та ін.) покликані і успішно здійснюють управління світовим ринком, оберігаючи існуючий нееквівалентний обмін. З точки зору Ради з зовнішньої і оборонної політики, «сучасний світовий ринок являє собою жорстку ієрархічну систему, орієнтовану на збереження досягнутого переваги найбільш розвинених країн шляхом маніпулювання фінансовими ринками, штучного завищення цін на іноземні товари. Процеси глобалізації економічного життя не ведуть до вирівнювання рівнів економічного розвитку. Утворюються нові багаті і нові бідні країни.

Критики глобалізації також звертають особливу увагу на зростання негативного обміну між соціальними структурами у вигляді потоків наркотиків, проституції, тоталітарних сект, тероризму, на тенденцію до уніфікації (гомогенізації, стандартизації) соціального життя, тобто до ліквідації регіональної самобутності, зокрема, національної ідентичності. Даний процес супроводжується спробами встановлення панування

одних культур і світоглядів над іншими. В результаті спостерігається прагнення уявити як єдино можливої універсальну комерціалізовану, розважальну культуру. Неоднозначний вплив на суспільство надає глобальний інформаційний простір. Його можливості надані в основному тим, хто володіє фінансовими засобами, для переважної населення Землі вони як і раніше недоступні. Що стосується вільного доступу до інформації, то ця властивість глобального інформаційного простору виступає в ролі засобу для завоювання розвиненими країнами традиційної культури розвиваються товариств. Одним з основних перспективних питань глобалізації є питання, хто виявиться у вигравші від неї. Фактично основну частину переваг сьогодні отримують багаті країни або індивіди. Несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях [11].

Друге питання пов'язане з потенційною регіональною чи глобальною нестабільністю через взаємозалежності національних економік на світовому рівні. локальні економічні коливання чи кризи в одній країні можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки. Третє коло породжуваних глобалізацією проблем викликаний побоюванням, що контроль над економікою окремих країн може перейти від суверенних урядів, в інші руки, в тому числі до найсильніших держав, багатонаціональним чи глобальним корпораціям і міжнародним організаціям. В силу цього деякі вбачають в глобалізації спробу підриву національного суверенітету [3].

Глобалізація – це суб'єктивний природний процес, який протікає на протязі всього часу існування нинішньої цивілізації. Аналіз історичних подій показує, що процес був запущений як мінімум за часів розквіту Стародавнього Єгипту, а ненаукові джерела (Біблія, міфи народів) стверджують, що раніше вже існувала єдина цивілізація, але потоп розділив людей). Є у поняття і кілька неосвітлених сторін: концепція (що це?) – мета і система шляхів і способів її досягнення; обов'язкова наявність тих, хто процес очолює, направляє його – глобалістів. Загалом, процес йшов, йде і буде йти. Питання тільки в який бік, ким він буде підштовхуватися і чи буде в результаті плюсів більше, ніж мінусів для населення планети.

У міру розвитку глобалізації практично у всіх країнах відбувалося помітне поліпшення умов життя (особливо якщо вимірювати їх по більш широким показникам добробуту). При цьому, однак, найбільш разючих успіхів досягли країни з розвинутою економікою і лише деякі з країн, що розвиваються. Розширення розриву між доходами в країнах з високим рівнем доходу і країнах з низьким рівнем доходу не може не викликати стурбованості. Глибоку тривогу викликає і те, що значна кількість жителів земної кулі перебуває в крайній убогості. Однак було б помилково поспішно укладати з цього, що причиною цього розриву є глобалізація або що не можна нічого зробити для виправлення такого становища. Навпаки, країни з низьким рівнем доходу не змогли інтегруватися в світову економіку настільки ж швидко, як і інші країни, частково унаслідок обраної ними політики і почасти через неможливість контролю факторів. Жодна країна, тим

більше найбідніша, не може дозволити собі залишатися в ізоляції від світової економіки. Кожна країна повинна прагнути до скорочення бідності. Міжнародне співтовариство має спробувати (шляхом зміцнення міжнародної фінансової системи та торгівлю і сприяння) допомогти найбіднішим країнам в їх зусиллях інтегрувати у світову економіку, досягти більш швидких темпів роса і скоротити бідність. Саме таким шляхом можна буде забезпечити доступ до благ глобалізації для всіх людей у всіх країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Градов, А. П. (2014). Понятие проблемной ситуации // Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. № 6 (209). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-problemnoy-situatsii>
2. Градов, А. П., Волынский, А. С., (2014). Создание и применение матрицы совокупной полезности нематериальных активов // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. № 2 (192). С. 71 – 78.
3. Градов, А. П. (2014). Стратегия и тактика выявления и разрешения системных проблемных ситуаций // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. № 3 (197). С. 17 – 27.
4. Карлик, Е. М., Градов, А. П. (1983). Экономическая эффективность концентрации и специализации производства в машиностроении: Основы теории и методики. 2-е изд. Л.: Машиностроение. 216 с.

5. Кравченко, А. И., Анурин, В. Ф. (2005). Социология. СПб.: Питер. 431 с.
6. Сен, А. (2004). Развитие как свобода. М.: Новое изд-во, 2004. 425 с.
7. Шумпетер, Й. А. (2004). История экономического анализа. Т. 1. СПб.: СПбГУЭиФ, 552 с.
8. Эффективность стратегии фирмы. (2006). СПб.: Спец. литература, 208 с.
9. Проблемные ситуации в науке. Д. И. Дубровский [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://helpiks.org/8-2133.html> Д. И. Дубровский.
10. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М.: АСТ, 2005. 603 с.
11. Робертсон Р. Глокализация: пространство времени и гомогенность гетерогенности // Глобальные современности / Под ред. М. Фезерстоун, С. Лэш и Р. Робертсон. – Лондон: Sage, 1995. С. 25–44.
12. Латуш С. Вестернизация мира. Значение, score и пределы стремления к глобальному единообразию. – Кембридж: Polity Press, 1996. 140 с.
13. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М.: АСТ, 2005. 603 с.
14. Хелд Д., Макгрю А., Голдблатт Д., Перратон Дж. Глобальное преобразование нации. – Кембридж: Polity Press, 1999. 515 с.
15. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения чело века / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. М.: Жуковский: «КАНОНпрессЦ», «Кучково поле», 2003. 464 с.

**Кисельов Данііл,
Рибка Наталія**

ФІЛОСОФСТВУВАННЯ – ПОТРЕБА ГЛОБАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Бути сучасною людиною, це, перш за все, означає бути частиною нового, глобального суспільства. Такого, яке охоплює всю земну кулю і базується на вільному переміщенні інформації, товарів та людей. Важливі риси глобального суспільства – відокремлені від держав структури, які складаються з громадян, забезпечення прав і свобод особистості, можливостей реалізації її інтересів і прагнень, політичного, ідеологічного, релігійного, етнічного та інших видів плюралізму; саморегуляція відносин між людьми, їх асоціаціями та добровільними об'єднаннями на основі соціальних і психічних норм – регуляторів суспільного життя, розмаїття соціальних, інтелектуальних, наукових, культурних та інших ініціатив; збереження національних, соціальних та інших традицій, культури тощо. Глобальне суспільство відрізняється не тільки новим рівнем інформаційного обміну та комунікації між індивідами або їх об'єднаннями [4].

Такий спосіб життя вимагає нового рівня обізнаності та розуміння світу, у якому живеш та вміння аналізувати, робити висновки, доносити свою точку зору до інших, дискутувати, разом приходити до істини. Надійним помічником на цьому шляху може стати філософія – наука, яка ставить фундаментальні питання глобального рівня і відповідає на них.

Головні функції філософії особливим чином впливають на того, хто практикує філософствування. Складність сучасного стану розвитку глобального суспільства вимагає від індивіда постійної роботи над розумінням ситуації на всіх рівнях, пошуку пояснень, вибору або створення інструментів та методів для реакції на ситуацію. Звичка міркувати, шукати пояснення та відповіді, створювати або поновляти картину світу, тобто філософствувати у повсякденному житті – це вже необхідність для сучасної людини.

Велика цінність філософії у тому, що вона вчить критичному мисленню та вмінню сумніватися навіть у тих речах, які вважають очевидними. Особливу цінність це уміння набуває в умовах «епохи постправди».

Філософія працює не тільки з новим, а й з відомим досвідом. Вона здатна пояснити речі, які вважають очевидними. Для цього філософія тренує нашу здатність до мислення, пропонує його правила. Вони допомагають аргументувати, робити умовиводи, уникати помилок сприйняття та логічних пасток. Філософія дає нам механізми роботи з майбутнім досвідом, який тільки належить отримати. Люди, схильні до філософського мислення, більш легко виходять з ситуацій, в яких ніколи раніше не були. Вони знають не те, що може трапитися, а як з цим бути. Чому? Тому, що механізми логіки та риторики, з якими працювали ще філософи античності, є універсальними та актуальні й сьогодні. Іноді вони є єдиною можливістю пояснення світу, який нас оточує.

Також, інтелектуалізація сучасного життя вимагає для розв'язання різноманітних проблем надскладних, інноваційних наукових методів. Філософія працює з фундаментальними питаннями теорії пізнання, вона

вивчає механізми пізнання і проектувати те, що потім стає основою методології конкретних наук. При цьому позиція філософії стосовно інформації є критичною, вона дозволяє не тільки структурувати факти, але й отримати глибокий аналіз причин їх виникнення.

Фахівці вважають, що вивчати філософію потрібно тому, що вона створює області перетину різних сфер знання, у яких відбуваються найцікавіші відкриття. Вивчення філософії тренує мозок оперувати великими обсягами інформації, тому що вимагає читати великі складні тексти, багато запам'ятовувати. Більш того, звичайно ми читаємо поверхово, але якщо потрібно засвоїти інформацію і потім її використовувати, таке поверхове сприйняття не допоможе. Вивчення філософських текстів, привчає читати глибоко, не перестрибуючи через незрозуміле. Робота з такими інформаційними структурами є вкрай необхідною для сучасної людини [1-3].

І, нарешті, мабуть, найважливіший аспект філософської науки – це її підхід до цінностей. Природничі та точні науки з ними не працюють, але цінності – це фундамент існування, функціонування та розвитку як окремої людської істоти, так й людства в цілому. Вони вказують на особистісну та соціально-культурну значущість об'єктів та явищ. Цінності визначають напрямок, у якому ми рухаємося, шлях, яким ми йдемо та дії, які ми можемо вчинювати під час цього руху. Ось чому філософія, яка працює з цінностями, залишається фундаментальною наукою, яка визначає майбутнє людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петрушенко В. Роль філософії в житті сучасного суспільства: питання без відповідей, 2016. – с. 98 – 101 – URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4375/petrushenko.pdf>
2. Рыбка Н. М. Практична філософія у справі адаптування людини до сучасного світу. Філософія та гуманізм. Вип. 4. – Одеса: ОНПУ, 2016. – №2(4). – С.84-93.
3. Скирта О. Стаття “Філософське питання: для чого вивчати Сократа і Канта у сучасному світі”, 2016. – URL: <https://platfor.ma/magazine/text-sq/projects/filosofskii-vopros/>
4. Nataliia Rybka. Non-philosophic economist: nonsense! Conference Proceedings of the 2nd International Scientific Conference Economic and Social-Focused Issues of Modern World (October 16-17, 2019, Bratislava, Slovak Republic). The School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, 2019; ISBN 978-80-89654-59-8; pp. 394, illus., tabs., bibls. С. 285-289.

Біляєв Дмитро

ПРОГНОСТИЧНА РОЛЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ У ВИРІШЕННІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Прогнози стали зараз буденним явищем, а те, що раніше викликало б складність у прогнозуванні у філософії, зараз може займати менше часу на дослідження. З поширенням інтернету людство отримало новий засіб для вирішення глобальних проблем, коли можна у бесідах, конференціях, зокрема віддалено, навіть в умовах епідемій та пандемій продовжувати вивчати цю проблематику та накопичувати думки від науковців з різних країн.

Під глобальними проблемами людства вчені зазвичай розуміють виклики, які зачіпають життєві інтереси всіх народів світу у всіх сферах життя, і вимагають для свого розв'язання колективних зусиль. До них переважно відносять проблеми збільшення озброєнь країнами, проблеми збереження навколишнього середовища, епідемії та хвороби і т. д.

В Україні окремі проблеми прогнозування розглядаються у самій філософії та соціальній філософії, історії, політології науковими колективами за керівництва Бойченка І. В., Андрющенка В. В., Кременя В. Г. [8, с.252-253]. Вони спрямовують зусилля на дослідження взаємовідносин людини та суспільства у майбутньому, пошук нових шляхів розвитку людства. Важливо зазначити внесок Поломошнова Б. Є., його роботи «Вступ до футурології: курс лекцій» по дослідженню футурології, видів прогнозів [5]. Його

дослідження присвячені просуванню об'єктивного у філософському дослідженні. Цікавою з точки зору детального аналізу є робота Терепищого С. О. «Явище футурології в контексті проблем соціальної філософії» [8]. Автор, аналізуючи деякі соціально-філософські та футурологічні дослідницькі роботи, порівнює їх підходи до побудови сценаріїв, математичних моделей, зазначає суттєві ознаки футурології як науки.

За визначенням науковців знання у філософській науці дає можливість адекватно відобразити розвиток і рух – плинність всього існуючого, вирізнити поняття. Спираючись на наукове знання, вчені розвивають такі його функції: описування, пояснення, розуміння і передбачення [6, с.15-24].

Описування означає процес фіксації даних експеримента або спостереження за допомогою використання системи позначень, прийятих у даній науці (мовою, символами тощо).

Важливою функцією є пояснення, яке відкриває змістовну сутність об'єкта, що вивчається. Вченими широко застосовується форма пояснення, що досліджує причини, генетичні, функціональні, субстанційні зв'язки. У структурі пояснення виділяють два аспекти: безпосередньо пояснення та його обґрунтування.

Наступною функцією філософського знання є розуміння – притаманна свідомості форма освоєння дійсності. Вона відповідає за розкриття і відтворення змісту предмета. Це процес вироблення, освоєння, змісту і значення людиною і воно передбачає використання певних методологічних правил і виглядає як інтерпретація.

Серед усіх цих функцій передбачення займає провідне місце, адже ця функція обґрунтовує припущення про майбутній стан явищ природи і суспільства, намагається дослідити явища, невідомі на сучасному етапі, але які можливо науковцям виявити на основі відкритих наукою природних і суспільних законів.

Прогнозування – один із видів передбачення, спеціальне дослідження перспектив будь-якого явища [7]. Як у філософії так і в суміжних дисциплінах методи прогнозування, такі як екстраполяція, моделювання, експертиза, історична аналогія, прогностичні сценарії направлені на розкриття невідомого у дослідженні [6, с. 23-27].

Прогностична функція соціальної філософії виражається у виробленні обґрунтованих прогнозів щодо різнобічних напрямків розвитку суспільства і людства, протиріч у соціумі і конфліктних процесів в майбутньому.

Так, наприклад, за допомогою прогнозування процесів взаємодії людини та навколишнього середовища, вчені можуть визначити ступені деградації земель, промислових викидів, руйнування екосистем та інших проблем екології та надати свої рекомендації щодо зменшення негативного впливу людства на навколишнє середовище.

Кінцевим результатом прогностичної функції є прогноз, в котрому можливі як реальні, так і формальні сценарії розвитку суспільства і людства. Сценарії, до елементів яких відносяться цілі суспільного розвитку і шляхи з реальної їх реалізації. Сценарії з розвитку суспільства і людства можна зконструювати лише

використовуючи саме соціально-філософські принципи [6, с.23-27, 2, с.14-26].

Наприклад, досліджуючи економічну проблематику, вчені можуть ефективно прогнозувати розвиток інтеграційних та дезінтеграційних процесів у певних регіонах світу, пропонуючи нові моделі економічного розвитку та вносячи корективи у взаємодію традиційних та нових економік. Цим забезпечується сталий розвиток, як окремих держав регіону, так і усього світового товариства.

Підхід, що досліджує розробку сценаріїв з використанням соціально-філософської концепції різниться від підходу розробки сценаріїв розвитку суспільства з позицій прагматичного підходу, який представляє собою відповідь на виклики перед суспільством з урахуванням лише сьогохвилинних інтересів, це а думку багатьох вчених віддаляє суспільство від морально обґрунтованої мети [3, с.25-29].

Необхідно також зазначити, що ймовірний рівень утілення прогнозу, вище у тих наукових дослідженнях, в яких філософія спирається на науку.

Науковці поділяють прогнози за такими видами:

- 1) за аналогією з уже вивченим;
- 2) екстраполяцією: продовження закономірних тенденцій;
- 3) математичного моделювання: побудова моделей;
- 4) побудовою сценаріїв;
- 5) експертним опитуванням та ін. [1, с.40-44].

Отже, прогностична роль філософського знання у вирішенні глобальних викликів зберігається та розширюється в контексті соціальної філософії, футурології, інших наукових дисциплін. Вона

виражається у виробленні обґрунтованих прогнозів про позитивні концепти (позитивні сценарії розвитку суспільств і людства), негативні (соціальних протиріч і конфліктних процесів) у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аджиев В. Объектная ориентация: философия и футурология// Журн. Открытые системы, 1996, № 6. – С. 40–45.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000. – 686 с.
3. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів, Івано-Франківськ: Лілея, 2000. – 236 с.
4. Зелінський М.Ю. Людина майбутнього: прогнози й пророцтва. – К.:Знання, 1990. – 220 с.
5. Поломошнов Б. Є.. Вступ до футурології: курс лекцій / Б. Є. Поломошнов. – К.: «Освіта України», 2011. – 148 с.
6. Сергієнко В.В. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник / Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.
7. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію. – К.: Основи, 2002. – 173 с.
8. Терепиций С. О. Явище футурології в контексті проблем соціальної філософії / С.О. Терепиций // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 98 (07). – С. 252-256.

Гайдаєнко Павло

ПРОБЛЕМА АНТРОПОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Сучасний світовий розвиток характеризується глобальними процесами. Глобалізація виступає головним соціально-культурним явищем XXI ст. Сьогодні світ перебуває в транзитивному стані, який характеризує перехід від старого до нового.

Нові можливості (матеріальні, освітні, професійні, інформаційні тощо), відкриті науково-технічним прогресом, досягнутий рівень комфорту й задоволення різноманітних потреб, кількісне зростання людства і середньої тривалості життя та інші здобутки технологічної цивілізації виявили і свій зворотний бік. Людина стала її «заручником»: людське тіло, бажання, потреби, інтереси, світогляд формуються техно- й інформаційною сферами, радикально змінилися традиційні способи виробництва, взаємодії, спілкування, соціалізації, саме середовище існування [5].

Антропологічна криза нависає над людством глобальною тінню та має екзистенційні підстави. У широкому розумінні антропологічна криза — проблематичність людського буття у глобальному світі, інтенсивна зміна умов і способів життєдіяльності людини, яка випереджає їх розуміння й осмислення, разюче відставання соціокультурного прогресу від технологічного [6]. Людина постійно потребує як осмислення меж власної реальності, розуміння власного «Я», свого внутрішнього світу, так і порівняння себе з іншими. Відсутність сенсу і чіткої стратегії завжди

викликала у людини екзистенційний страх зустрічі з «безоднею небуття» [7].

Доцільно виділити різноманітні підстави виникнення антропологічної кризи. Ці підстави обумовлені трансформаціями внутрішнього світу людини, відчуттям несправедливості світу, кризою екзистенції – людського існування, розчиненої в загальносвітовому тренді різноманітних проблем:

- ідеологічних, пов'язаних із втратою цілісності світосприйняття, нав'язаної фрагментарності різних джерел інформації, ЗМІ;

- морально-етичних, обумовлених трансформаціями ціннісної домінанти пострадянських суспільств, мультикультуралізмом, пов'язаним з проблемою взаємодії Заходу і Сходу;

- глобальними загальнолюдськими проблемами, які розвиваються на тлі зниження біорізноманіття, можливості ядерної війни, погіршенням екологічних умов, стихійних лих, вичерпання ресурсів, голоду, тероризму, організованої злочинності в її нових формах, негативних тенденцій техноцентричної цивілізації, непередбачених наслідків генної інженерії та біотехнології тощо [2].

Перед людством постають чисельні проблеми, для вирішення яких необхідна нова парадигма і новий концептуальний апарат, який повинен формуватися на перетині різних напрямів філософського знання.

Філософія сьогодні є засобом критичного аналізу, усвідомлення найзначніших, універсальних процесів і проблем, від яких залежить розвиток сучасної цивілізації. У наш час екзистенціалізм є найбільш

впливовим напрямком гуманістичної думки, поширеним у всьому світі [9].

Екзистенціалізм є філософським вираженням глибоких потрясінь, які спіткали західну цивілізацію в ХХ ст. Його прибічники вважають, що катастрофічні події новітньої історії оголили нестійкість, слабкість, кінцевість будь-якого людського існування [7].

Найглибіннішим знанням про природу людини екзистенціалізм визнає усвідомленість нею власної смертності й недосконалості. Основними проблемами екзистенціалізму стали:

- людина як унікальна істота, динаміка її існування;
- філософія буття, гуманізм;
- проблема свободи та відповідальності, рішення та вибору;
- смерть як найпотаємніша суть людського існування;
- проблема часу як характеристики людського буття[3].

Специфіка екзистенційної парадигми полягає у додатковому акцентуванні та взаємозв'язку кожного філософського феномена з індивідуальною свідомістю, а також у поглибленій інтерпретації екзистенційного, як специфічно-історичного комплексу самовідчуття й світопереживання особи [8].

У контексті екзистенційної філософії розкривається проблема існування людини, сенсу її життя і долі в світі, а також питання, пов'язані з самим фактом існування кожної людини, яке розкривається в «прикордонних ситуаціях», у тому числі кризових і стресових [6].

Ключові поняття екзистенціалізму, що розкривають сенс глобальних проблем, які турбують людину, характеризуються двома важливими акцентами:

1. Особливу значущість мають емоції і почуття, оскільки вони мають опосередковане відношення до внутрішнього світу людини. Ці ідеї, ґрунтовно досліджені М. Хайдеггером і С. К'еркегором, впливають на психологію.

2. Відчуття людиною страху і тривоги виступає як форма невід'ємного існування. В такому випадку криза, яка формується через страх прийняття якогось рішення і тривоги з приводу подальшого розвитку якоїсь події, є невід'ємною рисою природи людини [9].

Для С. К'еркегора антропологічна криза виявляється в страху і тривозі. Філософ визначає людське життя як відчай, який є наслідком гріховної природи людини.

М. Хайдеггер критикував абстрактний метафізичний характер традиційних шляхів опису людської екзистенції, він вводить поняття Dasein, яке розуміється як суще, яке має здатність запитувати про буття [3]. Через виявлення екзистенціальної структури Dasein людина може знайти сенс буття. Таким чином, можна вирішити антропологічну кризу в рамках хайдеггерівської філософії.

А. Камю вбачає в основі антропологічної кризи «даність абсурду». Згідно з А. Камю, саме люди породжують нелюдське. Вихід із кризи полягає у розумінні того, що світ абсурдний, тим самим людина знаходить свободу. Здобути свободу можна лише повставши проти всесвітнього абсурду, бунтуючи проти нього. Таким чином, бунт і свобода, за А. Камю, нероздільні. Свобода, що виражається в бунті, надає сенс людському життю [9].

Набуття і реалізація сенсу постає перед людиною як завдання, на вирішення якого вона спрямовує всі свої зусилля, причому успіх у вирішенні не гарантований, а невдача може призвести до серйозних порушень особистісного розвитку [7].

На усьому векторі буття людина йде разом із суспільством, яке характеризується прискореною соціальною динамікою, процесами технологізації, глобалізації, розширеними можливостями інформації та комунікації, інфляцією традиційних цінностей, формуванням нових смисложиттєвих орієнтацій та нових форм соціальної активності індивідів [2].

Для людини її потреби, інтереси, діяльність, погляди, оцінки та відносини є основним фундаментом економічного, політичного, екологічного, духовного, наукового, культурного та інших видів буття суспільства [8].

З точки зору екзистенційної філософії, явища антропологічної кризи знаходять сприятливе підґрунтя там, де відсутня самоідентифікація, яка пов'язана зі свободою вибору. При прийнятті рішень людина весь час постає перед вибором.

Необхідність усвідомлення своєї свободи повинна привести до усвідомлення своєї особистої відповідальності за себе та інших людей, навіть якщо це призводить до туги, страху і т. д. Водночас відчуття свободи має «підняти» людину над абсурдністю її існування і «вилікувати» від екзистенційної депресії[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичко А. Історія філософії. – К., 2001. С. 44-57.

2. Воронкова В. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2010. – С. 17.
3. Дахній А. Секуляризація релігійних ідей С. К'єркегора в екзистенціально-феноменологічній філософії М. Гайдегера. Феноменологія і релігія. Щорічник Українського феноменологічного товариства. 2009. Київ, 2010. С. 34–46.
4. Дахній А. Людське існування в горизонті смерті: рефлексія екзистенційного мислення. Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки. № 9. Львів, 2006. С. 24–35.
5. Дорошкевич А. С., Сук О. Є., Смельянец А. П. Філософія глобальних проблем сучасності: Конспект лекцій. – Харків, 2014. – С. 7
6. Кальницький Е. А. Екзистенційні засади антропологічної кризи // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2016. Вип. 2 (29). С. 166–173
7. Райда К. Історико-філософське дослідження постекзистенціального мислення. – К., 1998. С. 69
8. Соболев О.М. Постмодерн і майбутнє філософії / О.М. Соболев. – К.: Наук. думка, 1997. – С.188
9. Філософія: Навч. посібник / за ред. І. Надольного. – К., 1998. С. 115-128.

Гриценко Вікторія

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Сьогодні, в епоху науково-технічного прогресу, питання глобалізації постає дуже гостро. Багато, хто цікавиться цим феноменом, але говорячи про глобалізацію, не всі мають на увазі одне і те саме. Визначення терміна завжди буде дещо різним: залежно від того, сформульовано воно політиком, діловим журналістом, політологом чи навіть «пересічним споживачем». Однак, усі ці визначення однакові в одному пункті: термін «глобалізація» описує зростаючу взаємозалежність різних сфер по всьому світу. «Глибинна сутність процесу глобалізації ... полягає в тому, що... людство дедалі більше усвідомлює себе інтегральним, єдиним у своїй внутрішній різноманітності суб'єктом всесвітньої суспільно-історичної творчості» [4, С. 15] .

Словник української мови у 20-ти томах так визначає цей термін: «Глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції та уніфікації» [6]. Словник іншомовних соціокультурних термінів визначає глобалізацію як «надання чому-небудь загального характеру, який стосується всієї земної кулі, до всього людства, всесвітній» [5].

Не може бути точного і чіткого визначення глобалізації, як не існує певного часового походження. Торгівля з сусідніми народами, мабуть, була початком глобалізації в первісні епохи – і вона все ще має безперечний вплив на наше повсякденне життя та наше мислення сьогодні.

Глобалізація – суперечливий процес, який може бути чинником чогось позитивного, конструктивно-творчої спрямованості, і водночас – руйнівним чинником, засобом пригнічення, тиску [7].

Завдяки глобалізації економічні та політичні відносини як між окремими державами, так і між людьми стають дедалі інтенсивнішими. Обмін відбувається не лише у сфері політики та економіки, але також у галузі технології та науки, культури та суспільства, що вітається прихильниками глобалізації. З іншого боку, противники глобалізації впевнені, що процес глобалізації неминуче збільшує соціальну нерівність у всьому світі та приносить із собою більше недоліків, ніж переваг. Невелика заробітна плата в країнах, що розвиваються, негативні наслідки для навколишнього середовища та статусу глобальних корпорацій – лише кілька пунктів критики.

По суті, міжнародна співпраця та торгівля посилюються глобалізацією. До плюсів можна віднести широкий асортимент товарів, оскільки без імпорту нам бракувало б багатьох продуктів, які ми сприймаємо як належне, таких як банани та кава. Нові технології також швидше поширюються по всьому світу. Одним із прикладів цього є смартфони, які швидко зарекомендували себе у всьому світі. Подальшими перевагами є низькі ціни завдяки виробництву в країнах з низькою зарплатою та створення нових робочих місць у всіх галузях. Наднаціональні організації формують правила, щоб забезпечити всі ці переваги та підтримувати стабільне економічне зростання.

Міжнародна торгівля товарами зросла майже в чотири рази більше, ніж виробництво товарів після

Другої світової війни. В індустріальних країнах високотехнологічні компанії виробляють товари, для яких відповідний внутрішній ринок не може або не повинен бути достатнім для споживачів. Як результат – іноземні ринки доводиться шукати, знаходити та розвивати. З іншого боку, існує низка країн, що розвиваються, які в значній мірі виключені з глобалізації через брак технологій та ресурсів. Країни, що розвиваються, можуть брати участь у глобалізації лише як покупці певних споживчих товарів, що виробляються в промислово розвинутих країнах. З 2009 року з'ясувалось багато про вплив та зв'язок між фінансовим та банківським секторами та світовою економікою. Сам факт того, що за допомогою невеликих електронних пристроїв та Інтернету можна перемістити мільйони з одного континенту на інший за дуже короткий час, виводить світову торгівлю на новий рівень [2].

Загалом, цю глобальну взаємозалежність можна найяскравіше побачити в галузі телекомунікацій: майже кожна людина має можливість легко спілкуватися з друзями, родиною та діловими партнерами в усіх куточках світу.

Через згадану глобальну взаємозалежність у багатьох сферах повсякденного життя за ці роки виникло багато нових, особливо міжнародних, проблем. Вони не можуть бути вирішені окремими державами, але потребують міжнародного взаєморозуміння та співпраці. Наріжними каменями та перетинами глобалізованої політики можуть бути екологічні проблеми, наприклад, що стосуються озонової діри, або глобальні проблеми безпеки, такі як боротьба з тероризмом або проблеми піратства.

Переплетення особливостей різних культур, обмін знаннями та мовою, збільшення економічного обміну на «світовому ринку», а також спільні цілі держав можна назвати характеристиками глобалізації. Ці цілі, часто викладені в угодах та договорах, можуть охоплювати різні питання, наприклад, спосіб, яким відповідні держави мають справу з природою та довкіллям.

Аргументами та перевагами глобалізації, які прихильники люблять використовувати, є всесвітня мережа засобів масової інформації та зниження цін, наприклад, на телевізори, від яких кінцевий споживач може особливо виграти. Зі зниженням рівня цін, пов'язаного не тільки з електротоварами, збільшується і асортимент товарів. У глобалізованому світі компанії можуть пропонувати свої продукти та послуги де завгодно.

Ще однією перевагою глобалізації є можливість різних країн брати участь у світовій торгівлі. Створення нових робочих місць у країнах, що розвиваються, компаніями, що знаходяться на глобальному рівні, також є перевагою глобалізації. Те саме стосується прискорення інноваційних та дослідницьких сил, а також спрощення накопичення капіталу для компаній на світовому ринку. Як перевага часто згадується можливість, здавалося б, необмеженої мобільності.

З іншого боку, противники глобалізації стверджують, що просування глобалізації дедалі більше витіснятиме малі та середні компанії з транснаціональних корпорацій і що тиск на ціни призведе вітчизняні компанії до банкрутства. Іншим недоліком є відсутність уваги до місцевого населення. Як уже зазначалося, робочі місця також створюються, але

часто в негідних умовах. Умови праці в недорогих країнах-виробниках, скорочення робочих місць у заможних індустріальних країнах та зростаюча залежність бідніших країн від індустріальних країн, а також загальний несправедливий розподіл багатства вважаються недоліками глобалізації. Міжнародний та постійно зростаючий рух товарів також шкодить навколишньому середовищу [3].

Класичні теми ринкової економіки, такі як співвідношення попиту та пропозиції, також руйнуються: пропозиція товарів та продовольства виглядає майже безмежною, тоді як відповідний попит, звичайно, обмежений – результат надмірного виробництва. Особливо недавно одним із головних аргументів, висунутих противниками глобалізації, часто є міжнародна ланцюгова реакція, яка може виникнути в наш час, як тільки якась країна опиниться в економічній та фінансовій кризі.

Отже, поруч із піднесенням економіки, створенням робочих місць та іншими досягненнями світової спільноти процес глобалізації загострює інші проблеми, створює нові суперечності. «Адже коли світ став глобальним, глобальними стали і його проблеми» [7, с.5].

Підвищена прозорість, солідарність та згуртованість з іншими країнами, а також залежність та експлуатація, безумовно, є наслідками глобалізації. Піднесення економіки та зростання на одному боці кордону можуть швидко призвести до злиднів на іншому.

Звичайно, це далеко не всі переваги та недоліки глобалізації. Однак, вони є достатніми, щоб показати розміри та наслідки глобалізації та сформувані власну думку. Безперечно, що глобалізація має серйозні

недоліки і, тим не менш, рухається вперед із дедалі більшою енергією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсеєнко А. Глобалізація чи поляризація: що чекає світ? // Урядовий кур'єр. – №75, С. 5
2. Матвійчук Н.П. Глобалізаційний процес та його вплив на економіку України. Східна Європа: економіка, бізнес, управління, 2016, № 6. С. 70-75.
3. Пітулей В. Глобалізація як визначальний феномен сучасності / В. Пітулей // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – 2014. – Вип. 18. – С. 104-109.
4. Семенюк Е. Глобалізація: філософський аналіз поняття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vlp.com.ua/files/02_49.pdf
5. Словник іншомовних соціокультурних термінів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://slovnyk.me/dict/social_terms/глобалізація
6. Словник української мови у 20 томах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovnyk.me/dict/newsum/глобалізація>
7. Філософія глобальних проблем сучасності: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навч. закладів/ [Кол. авторів; за наук. ред. Арістової А.В.; упорядн. словн. Волобуєва С. В.]. – К.: НТУ, 2016. – 184 с.

Міхальова Юлія

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ ЛЮДСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобальні проблеми людства – це проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для розв’язання координованої співпраці всіх країн.

Існують різні класифікації глобальних проблем як традиційні, так і за характером проблеми, в якій виділяють: соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-екологічні та екзистенційні. Екзистенційні, тобто проблеми людини полягають у забезпеченні основних прав та свобод, подоланні відчуженості від природи, політики та держави. Співзвучно цій проблемі постає вчення Володимира Вернадського про ноосферу, якою позначено новий стан в еволюції природи, пов'язаний з появою людської свідомості, який є етапом еволюції біосфери, обумовлений цілеспрямованою на перетворення природи діяльністю. Основною ідеєю вченого є те, що перехід біосфери в ноосферу, тобто царство розуму, є закономірним і невідворотним етапом розвитку матерії.

Прослідковується етична спрямованість вчення про ноосферу в якому до основних принципів належать: єдність людини і природи; принцип зростання наукової думки; принцип інтернаціоналізації науки як духовної єдності людства; принцип критичності; принцип

моральної відповідальності вчених; принцип творчості; принцип соціальності науки.

На мою думку світоглядні трансформаційні процеси в суспільстві є перехідним етапом в зміні орієнтирів і формуванні нових глобальних цінностей людства, що зумовлено еволюційним розвитком. Важливий внесок у дослідження цієї проблематики внесли Ш. Шварц, Р. Інглгарт, ДЖ, Рітцер, Ю. М. Пахомов, Ю. В. Павленко, Ю. В. Яковець та інші.

Глобальна мережа під назвою Global values виділяє серед глобальних цінностей: єдність, спільнота, життя, свобода, взаємні зв'язки сталість, творчість, розширення прав і можливостей, вибір та цілісність буття.

Важливий вклад в дослідження сучасних цінностей та факторів, які впливають на їх формування, зробив Р. Інглгарт. Культурна карта Інглгарта та Вельцеля містить сталі культурні зони до змін та їх консистентність та цілісність. Так, для суспільства, яке веде боротьбу за виживання має значення контроль за цінами та порядок, а для постматеріальних – толірантність, довіра та свобода.

Зазначене свідчить, що для різних народів притаманні різні цінності, які змінюються шляхом природної еволюції суспільства. В свою чергу глобальні цінності можуть впливати як позитивно так і негативно, оскільки можуть не враховувати історично та географічно існуючі особливості ціннісної основи суспільної свідомості того чи іншого народу. Враховуючі це зазначимо, що основою формування глобальних цінностей має бути процес взаємодії культур різних народів, а не асиміляція культур. Оскільки, усі проблеми

взаємопов'язані, навіть розв'язання однієї може кардинально вплинути на інші глобальні проблеми.

Ще одним аспектом проблеми людини є забезпечення основних прав і свобод людини. В цьому контексті постає важливість правової свідомості, яка має зовнішнє вираження в правовій культурі особистості та проявляється через суб'єктів у соціальній взаємодії. Так, складові структури правової культури особистості мають важливе значення, оскільки в неї включені правові цінності, правові переконання та все те, що допомагає сприймати право та вести себе правомірно або неправомірно (ототожнюється з правосвідомістю), установки, правові норми, тощо.

Одним із важливих орієнтиром держави має бути діяльність спрямована на формування соціального потенціалу народу з ціннісною основою якісних взаємовідносин у суспільстві, прийняття якісних законів, економічна доцільність реформування державних інституцій, відсутність прогалин у законодавстві, повага до особистості через спрощення бюрократичного механізму, позитивне відношення до представників влади, авторитет законів, відчуття духу закону правниками та особами, які належать до різних гілок влади в державі.

Важливим кроком у побудові ноосферної цивілізації є включення до глобальних цінностей відмову від політики конфліктності та конфронтації і перехід до глобального співробітництва на засадах визнання пріоритетності загально цивілізаційних цінностей в процесі взаємодії різних культур при пошуку відповідей на сучасні виклики розвитку світу.

Ніколаєва Іванна

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ЗАСАДИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Сьогодні тема глобалізації обговорюється дуже активно. Це пояснюється тим, що світове суспільство зазнало багато змін. На початку XXI ст. настає новий етап розвитку, характерними знаками якого є докорінна зміна всіх сторін буття людини і ріст глобальних проблем людства. Такі процеси у науці відомі як глобалізація, тобто процес формування нового інформаційного суспільства. Тому на сьогодні виникають різноманітні оцінки того що відбувається і пропонують різні можливі напрямки подальшого розвитку світової цивілізації. Отже, уявити і осмислити сучасну картину світу найлегше саме через процес глобалізації. Коли розмірковують про глобалізацію, то мова найчастіше йде тільки про її економічному і політичному аспектах, однак, це явище набагато глибше і цілком може змінити не тільки інші сторони людського життя, але і саму людини. В соціально-філософському сенсі сучасний процес глобалізації виступає як питання про сутність сучасної людини, про рівень її свідомості, про специфіку її ідеалів і кінцевих цілей. Проте ядром процесу глобалізації виступає сучасна людина, її духовні основи.

Взаємний зв'язок свободи і відповідальності саме за умов глобалізації досить широко розглядається у філософії. Праці Х. Гроссмана, Р. Косолапова, В. Маркова, Е. Рудковського є історичною основою для цієї філософської класики. Відповідальність на рівень

моральної цінності підносили Н. Головка, Т. Василевська, В. Канке.

Філософи екзистенціалісти не побоялися своїми роботами внести у світ зміни, усвідомлюючи свою відповідальність за буття своє і інших, вони прагнули зробити свою долю осмисленою, постійно діяти, витягуючи з відведених йому років максимальну користь, щоб змінити світ на краще [4].

Сучасна людина, яка несе відповідальність за свої рішення, не втратила почуття свободи ніколи не втратить себе в умовах глобалізації. Надзвичайно зростають у новому суспільстві, яке охоплює собою все людство, можливості для особистості реалізувати свою свободу. Заразом і змінюється саме розуміння свободи та механізм її реалізації, що стають дедалі складнішими і взаємозалежними [2]. Таким чином, у суспільстві на стадії його глобалізації свобода і відповідальність виявляються ще тісніше взаємопов'язаними. Саме тому за таких принципово нових умов і виникла необхідність виявлення реальних та потенційних зв'язків свободи і відповідальності. Ще одна причина, чому екзистенціалізм може стати базисом для глобалізації – це доступність для людей, які не мають відношення до філософії як науки.

Людина епохи глобалізації змушена вести постійну боротьбу за власне виживання в цьому світі, все частіше віна занурюється в бурхливий потік буденного життя і не може знайти в ньому нічого цінного для себе, не може досягти в ній самореалізації і свободи. Парадоксальність ситуації полягає в тому, що духовна криза виникає і розвивається на тлі поліпшення матеріальних умов життя. Однею з відмінних рис сучасного етапу розвитку

суспільства стає те, що моральний, духовний і соціальний розвиток індивіда не встигає розвивається такими ж бурхливими темпами, якими зазвичай відбуваються зміни в світі.

Глобалізація має виразні й водночас специфічні екзистенційні риси. Вони пов'язані з існуванням і діяльністю людини як родової біосферичної та цивілізаційної істоти. Біосферичний вимір полягає у збереженні довкілля де людина знаходиться. Цивілізаційний вектор орієнтує на вселюдські цінності, мультикультурність людства, толерантність і взаємодію різних культур, країн і народів. У своїй взаємодоповнюваності біосферний та цивілізаційний виміри є онтологічною підставою трансформації людства в реально єдине системне ціле, де можлива реалізація людської екзистенції [5].

Отже, екзистенціалізм дозволяє вирішити онтологічні і світоглядні проблеми, що виникають внаслідок глобалізації. Запропонувавши методологічну і теоретично обґрунтовану, але водночас адаптовану для легкого засвоєння програму для вирішення історично закономірних проблем. Виявляє особливості прояву та системний аналіз концепту свободи за умов глобалізації. Вихід є тільки в створенні нового глобального суспільства, нової глобальної науки про людину. Нове суспільство повинно розвиватися не за принципом споживчого володіння, а за принципом гуманістичного буття. Виховання духовної людини, яка цінує і відстоює ідеали гідності, відповідальності, своєї свободи є найбільш актуальними завданнями міжнародного суспільства. Разом з цим духовне реформування повинно супроводжуватися і відповідними соціально-

економічними перетвореннями. Людина повинна пізнати самого себе – свої цілі, свою систему цінностей – також глибоко, як він пізнає світ, який хоче змінити. Сутність питання не тільки в тому, чи виживе людина як вид, а ще більшою мірою в тому, чи виживе він без того, щоб упасти в стан нікчемного існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воронкова В. Філософія: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2011. – 464 с.
2. Калиновський В. Шляхи посилення демократичних засад процесу глобалізації /В. Калиновський//Людина і політика. – 2003. – № 2. – С.89-92.
3. Кримський С. Б. Колізії цивілізаційного вибору в посттоталітарній Україні /С. Б. Кримський //Філософсько-антропологічні студії 2000. Європейський вектор та основні цінності української гуманістики. – Істина. Правда. Життя. – К.: Стилос, 2000. – С.37-43.
4. Токарева С. Методологические основания анализа духовности// Философия и общество. – 2005. – №2. – С.80–100.
5. Шинкарук В. І. Методологічні засади філософських учень про людину /В. І. Шинкарук //Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми. – К.: Пед. думка, 2000. – с. 8-49.

Мужеляк Юлія

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВИЙ ТИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кожна історична доба має свою специфіку та свої особливості, які визначаються відповідним типом суспільного розвитку. Одним із таких типів, що регламентує сучасні умови життєдіяльності людства, виступає глобалізація. Саме вона привнесла в новий світ такі тенденції, які стали визначальними у життєдіяльності розвитку людства наприкінці ХХ ст. початку ХХІ ст. і привели до інтенсифікації процесів інтеграції на цивілізаційному та загальносвітовому рівні розвитку. Це, у свою чергу, зумовило виникнення нових форм взаємодії як цивілізацій, так і окремих суспільств зокрема.

Сучасний варіант глобалізації супроводжується гомогенізацією світу, яка обумовлює появу нових суб'єктів світового простору, так званих транснаціональних управлінських структур, з яких і починається відлік нової (форми) світової самоорганізації. Загальнонаціональні структури як суб'єкти формування нового типу суспільного розвитку займають різнобічні позиції: від найвищої активності до найвищої інертності. Деякі з них є першопрохідцями, інші слідуєть за ними з певним часовим інтервалом, треті взагалі намагаються залишитись у стороні, долучаючись до процесу глобалізації лише під тиском обставин.

Сучасна ж система світових взаємовідносин, яка склалась за останні десятиліття, настільки складна і

нестандартна, що передбачити особливості її розвитку практично неможливо. Адже вона засвідчує перехід від відносної автономності у межах певної світоцілісності з відповідним переважання деяких елементів у ній, вказує на полісистемність такого постмодерністського типу суспільного розвитку, як глобалізація, що супроводжується появою нових соціальних ризиків у розвитку деяких суспільств. Це фактично приводить до появи нових неочікуваних варіантів суспільного розвитку, які не завжди задані новими вихідними умовами глобалізації та нових суб'єктів і контрсуб'єктів глобалізаційного розвитку. Адже й досі альтернативи глобалізації видаються утопіями, а її носії суб'єктами нових масових рухів.

Здебільшого глобалізація як новий тип суспільного розвитку приводить до того, що стираються кордони між внутрішньою та зовнішньою політикою держави, в результаті цього з'являються глобальні інструменти управління та інститути забезпечення реалізації такого управління. Такі інститути трансформують суверенітет національних держав, а відповідно до цього змінюють структуру національних кордонів. Відповідно до цього традиційні інструменти суспільного розвитку втрачають свою силу та значимість, адже руйнуються національні економічні та політичні структури, виводиться із науково-практичного обігу поняття державного суверенітету, впроваджуються нові правові критерії стабілізації суспільного розвитку в загальносвітовому контексті. Натомість з'являються нові інструменти, побудовані на принципах геостратегічного партнерства, які досить часто можуть приводити до так званої «соціальної деформації», яка посилює суперечності між

національними та геополітичними стратегіями розвитку. Це, зокрема, підтверджує і Е. Кочетов, на думку якого, наднаціональні структури, що символізують прихід нового типу суспільного розвитку, не лише «послаблюють національні суверенітети, але і стали самодостатніми, самоорганізуючими та саморозвиваючими системами» [2, с.73].

У руслі саме такого розуміння глобалізації як нового типу суспільного розвитку обґрунтовує свою ідею Г. Кіссінджер, який доводить, що «нинішнє століття є століттям, яке відкидає стандарти національного егоїзму, що раніше правив співтовариствами націй, і вимагає щоб вони дали дорогу новому порядку речей» [4, с. 32].

Глобалізація як новий тип суспільного розвитку виконує відповідні функції. На думку М. Л. Чешкова, до таких функцій доцільно віднести сприяння, стимулювання, трансформацію, породження та приведення до єдиного знаменника різних аспектів світових зв'язків [3, с.248]. Це, зокрема, свідчить про те, що глобалізація приводить до виникнення нової якості в розвитку сучасного світу. Символічними характеристиками виникнення такої якості є запозичення та гомогенність у налагодженні світових зв'язків, які забезпечують цілісність у функціонуванні сучасного світу.

Обґрунтовуючи концепцію глобалізації як нового типу суспільно розвитку, З. Бауман розглядає її як важливий параметр сучасного буття людства, який є універсальним ключем у досягненні всіх сучасних реалій. З його точки зору головною особливістю суспільного розвитку в сучасних умовах глобалізації є

виникнення нових форм нерівності між людьми. Такі форми нерівності, на думку вченого, принципово відрізняються від періоду пролетаризації XIX-XX ст. і вказують на новий ефект, який отримає світ у результаті впливу глобалізації [1, с.73]. Яким буде цей ефект позитивним чи негативним наразі вчений не описує, проте вказує на те, що він буде принципово відрізняти сучасну модель розвитку світу від існування всіх попередніх. Це свідчить про певну амбівалентність у дослідницькому підході, що тим самим не дає змогу повною мірою розкрити нові якості, які характеризуватимуть розвиток світу в умовах глобалізації.

Здебільшого процес глобалізації як новий тип суспільного розвитку доцільно розглядати лише в тому контексті, якщо він є засобом стимулювання трансформаційних умов розвитку суспільства, аби ті відповідали загальносвітовим критеріям розвитку.

Таким чином, глобалізація як новий тип суспільного розвитку приводить до виникнення на єдиному світовому ринку глобальних монополій, які майже не піддаються регулюванню державами та міжнародною бюрократією (міжнародній бюрократії сьогодні протистоять багато в чому неформальні фінансово-інформаційні групи, які в принципі не піддаються традиційному уявленню). Тобто глобалізація як новий тип суспільного розвитку свідчить про те, що настав час перейти до вирішення основних проблем, які сьогодні стоять перед людством. Це, у свою чергу, підтверджує вичерпність традиційних механізмів розвитку людства та необхідність зміни минулої його парадигми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Пер. с англ. В.Л.Иноземцева; ЦИПО, Журнал «Свободная мысль». – М.: Логос, 2002. – 326 с.
2. Кочетов Э. Осознание глобального мира // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2001. – № 5. – С. 71-76.
3. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление. – М., 2001. – 456 с.
4. Шинкаренко Ю. А. Світові структури і криза ідентичності: соціальні наслідки глобалізації // Філософська думка. – 2000. – № 4. – С. 27-38.

Параджук Олена

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ПОСТМАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ

У сучасному суспільстві існує уявлення про те, що хто не вчить уроків історії – для тих вона повторюється. Не завжди коректно проводити паралелі між минулим, сьогоднішнім та майбутнім. Публічне обговорення історичних подій насамперед в молодіжних, шкільних, учительських аудиторіях, відзначення історичних ювілеїв (що не завжди є святом в точному сенсі цього слова) є перш за все інтелектуальним та культурним ресурсом розвитку суспільства, тому що визначає дитячу, молодіжну суспільну свідомість, формує соціокультурну ідентичність та світогляд молодої людини. У сучасному світі проблема формування історичної свідомості учня, тинейджера, студента, майбутнього молодого фахівця часто підмінюється проблемою створення підручників історії та розробки навчальних програм. Однак історія в освітньому процесі не є якимось абсолютним або сформованою системою знань. Набагато в більшій мірі історія є тим, що надає імпульс розвитку думки. Важливим фактором в даному питанні є і те, що замовником освітніх програм завжди є держава. Країні в першу чергу потрібні не ідеальні підручники, а культурні освічені вчителі. Надлишкова формалізація навчального процесу з нав'язливою, дедалі більшою звітністю також не сприяє поліпшенню якості освітнього процесу в справі формування історичної та громадянської свідомості учнів та студентів.

Вивчення гуманітарних дисциплін, історичних спецкурсів та курсів за вибором з історії, філософії, літератури та інших гуманітарних дисциплін на різних етапах освіти сприяють поетапній соціалізації та соціальній адаптації молодого людини, допомагаючи їй впоратися з багатьма віковими проблемами. Вивчення історії, філософії, літератури сприяє подоланню онтологічного страху (не відбутися, реалізуватися, не витримати, не вистояти перед спокусами та життєвими випробуваннями), формує стратегічне мислення, здатність мислити на кілька кроків вперед. Достатньо тривале залучення молодого особистості в освітній процес також є захистом (початкова, загальноосвітня, вища школа). На тлі вивчення історії актуалізується тематика життєвого світу молодого людини і тих небезпек, які протистоять дорослішанню і соціалізації через вивчення та прояснення генетичних підстав соціальних й культурних феноменів [2]. Настільки ж актуальною в системі сучасної освіти є розробка м'яких методів та методик розвитку світогляду тинейджерів, культивування, систематичного читання, розвитку критицизму, рефлексивних здібностей, обережності у вибудовуванні відносин з людьми, у наданні надлишкової інформації про себе.

Вивчення історії вчить відповідальному ставленню до формування громадянської позиції, до того, щоб шукати та говорити правду. У молодий особистості повинна зростати впевненість в тому, що навіть в тих обставинах, де діють подвійні стандарти, вона завжди повинна говорити відкрито й тільки правду. Дана позиція повинна багаторазово проговорюватися в різних вікових і професійних аудиторіях як стратегічна мета. Історія

також показує й те, що жодну живу, перспективну ідею не вдалося заглушити, задушити і перемогти фізичною силою, а багато псевдо-істин вичерпали самі себе, породивши глибокі розчарування. Історична свідомість пов'язана з формуванням відчуття часу і передбачає актуалізацію особистісного пошуку історичної істини. Момент сучасного характеризується особливістю розуміння минулого. Спроба виявити себе в сьогоденні формує запит в минуле, тому що «нині» є короткочасним і зникаючим, а тому потребує особливого ресурсі. Звернення до історії – це необхідний і достатній момент пошуку ресурсу для самоактуалізації та розвитку молодій людини. У вивченні історії завжди присутня перспектива. Але там, де вона стикається з політикою, там вона стає небезпечною для молодій людини з ще тільки сформованою історичною свідомістю. Захисною силою в даній ситуації є вчитель, професор і в цілому система освіти.

Формування історичної свідомості сучасних тинейджерів, студентської молоді в сучасній системі освіти неможливо без урахування особливостей їх світосприйняття. Відповідно до теорії поколінь Н. Хоу і У. Штрауса, вік визначається як міра усвідомлення власного проживання життя. Згідно «теорії поколінь», в сучасній Україні живе кілька таких груп, предметом особливого інтересу в зв'язку з поставленими проблемами є покоління Y (народжені між 1983-2002 рр.) і Z (народжені з 2003 р.).

Отже, які ж обставини і особливості соціалізації молоді слід враховувати при формуванні історичної свідомості? Це перш за все їх орієнтацію на сьогоднішній день, життя «тут-і-тепер», небажання будувати

довготривалі плани, слабо виражена турбота про майбутнє, орієнтація на швидке досягнення мети [3, с. 235-246], слабкий інтерес до історії (і як показують соціологічні опитування даної вікової групи – її незнання). Інтерес до сьогодення у сучасній молоді специфічний, як правило, обмежений інтересом до ближнього соціуму (друзі, хобі, молодіжні субкультури тощо). Інтерес до минулого поверховий, ситуативний і, як правило, пов'язаний з виконанням навчальних завдань, вивченням історичних курсів та спецкурсів, неглибокою рефлексією, пов'язаною в основному з пошуком та відбором певної інформації.

Ще одна відмінна риса цієї вікової групи – це життя в соціальних мережах з горизонтальною комунікацією, безліччю учасників одночасно, потребою в швидкому та очевидному для оточуючих соціальному визнанні (лайки, поклонники, репости). Звідси, як відзначається в багатьох дослідженнях, зниження інтересу до такої освітньої форми як лекція, тому що сучасному тинейджеру складно протягом тривалого часу фокусувати увагу на одному інформаційному потоці, зосереджено слухати, актуально осмислювати пропонований матеріал. Життя в соціальних мережах сформувало у молодих людей здатність сприйняття короткої, точкової інформації (тривалістю не більше хвилини). Сучасні молоді люди менш схильні до набуття систематичних знань, що вимагають праці, наполегливості, концентрування. Але при цьому демонструють бажання спілкуватися, займатися різними справами і влаштовувати щось разом, діючи інтерактивно, в більшій мірі зосереджуючись на пошуку інформації, а не на її аналізі, осмисленні,

систематичному вивченні. У зв'язку з цим необхідно згадати про «кризу читання», несформовані навички роботи з великими текстами, незнання історичного контексту.

Про кліпову свідомість молодих людей пишуть багато, але виникає проблема змін в організації навчального процесу в напрямку її подолання, а також формування здібностей та навичок самої молоді людини в напрямку більш тривалої зосередженості та сконцентрованості на досліджуваному матеріалі. Слід також розвивати аналітичні здібності в роботі з текстами та інформацією, акцентувати увагу на вивченні контексту. Дослідники відзначають «поверховість» інтересів тинейджера в мережі, але при цьому не можна не відзначити їх здатність до одночасного виконання багатьох завдань. Традиційно до постматеріальних цінностей молодих людей відносять такі: висока самооцінка, самовпевненість, мобільність, гнучкість, легкість сприйняття нового, часта зміна місця та оточення, орієнтація на стрімкий злет в соціальному ліфті, вибудовування життя по різноспрямованим інтересам, орієнтація на сьогоднішній день та швидке досягнення мети, слабо виражена турбота про майбутнє [1, с. 104], а також ослаблений інтерес до майбутнього та минулого.

В цьому відношенні постматеріальні цінності молоді (аксіологічні установки) стають базисними у вибудовуванні відносин зі світом, створенні соціальних зв'язків, вибудовуванні життя, в процесі адаптації до економічної, соціальної, політичної та культурної реальності. Значущими аксіологічними установками молоді в нових умовах життя в розвинених країнах є

прагнення до незалежності, свобода вибору, якісної освіти, саморозвиток, безлімітний доступ до інформації, плюралізм думок і підходів.

Відзначимо, що дана система цінностей в перспективі веде до зростання соціального капіталу, вибудовування системи довіри в суспільстві, встановлення більш прозорих правил комунікації. Ф. Фукуяма відзначає значимість соціального капіталу в розвитку сучасних соціальних зв'язків, де культура, етика, мораль, освіта стають домінантними факторами інтенсивного розвитку суспільства [4, с. 92-112].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Романенко И. Б., Соломин В. П., Султанов К. В. Социальный и человеческий капитал: дифференциация подходов // Общество. Среда. Развитие. Научно-теоретический журнал. № 3 (36) 2015. С. 102-106.
2. Стрельченко В. И. Очерки истории и философии науки. СПб. Издательство Политехнического университета, 2012. 542 с.
3. Стрельченко В. И., Рабош В. А. «Картина человека» в опыте отечественной духовной культуры // Аксиология массовой культуры: материалы XXI Международной конференции «Ребенок в современном мире. Детство и массовая культура». СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2014. С. 235-246.
4. Фукуяма Ф. Конец истории?// Вопросы философии. 1990. №3. С. 92-134.

**Виноградова Наталя,
Начев Андрей**

МИРОВОЕ КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭТИЧЕСКИХ И ЭСТЕТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ

Без преувеличения, Китай заслуживает названия «Вечной цивилизации» не только потому, что его история насчитывает тысячелетия, но и демонстрирует современному миру сохранение древних традиций, сочетающихся с ростом промышленного и научно-технического развития. Уникальность китайского «чуда» основывается на феноменальном трудолюбии населения, преемственности традиций, почитании истории страны и ее прославленных деятелей.

Письменность, возникшая на данной территории очень давно, скрупулёзно фиксировала в летописях не только множество событий, но и повествовала о легендарных правителях, мудрецах и чиновниках. Эпоха политической, экономической и военной конкуренций между Царствами, отраженная в древних хрониках «весны и осени», «планы сражающихся царств» заставляли мыслящих людей задумываться над вопросами о цели жизни, неизбежности смерти, о сущности самой власти и другими мировоззренческими вопросами.

«Сто цветов мысли», запечатлённые в письменных источниках стали основой философских и нравственно-этических представлений. Хотя сами китайцы до XIX века не задумывались над понятием «философия» ввиду того, что у них вообще оно отсутствовало. Скорее всего,

оно было включено в древнее понятие «вень», которое обозначало все, что выражено с помощью знака, т.е. письменно переводилось словом «литература». Глубокие философские размышления отображались в литературных ритмах и поэтических образах. Подтверждая сказанное, приведем несколько фрагментов из поэтического наследия видного китайского мыслителя и учителя:

«Но согретая надеждой, слива зацветет зимою,
И истерзанное сердце обретет былую жизнь,
И раскрыв окно, увидишь, белых лепестков круженье,
И услышишь, как упали лепестки на белый снег»

Для образованного человека, сведущего не только в поэтических образах и символах, возникает многоцветная гамма чувств и настроений. Образ сливы в китайской культуре разнообразен, что нашло отражение в классической и современной литературе и живописи. Когда земля еще покрыта снегом, дерево сливы сорта мейхуа начинает расцветать. Эта особенность раннего цветения интеллектуалы признали символом возрождения и непрерывности самой жизни. По мнению даосов, это дерево отражало общие закономерности Природы, долголетия, нестигаемую силу духа, ценность жизни «чей аромат происходит от горечи и холода». Конфуцианский ученый Чжу Си указывал на четыре добродетели этого дерева: большой потенциал в зародыше, процветание в цветке, гармонию в плодах и справедливость в ее зрелости. Через поэтические образы автор раскрыл сложный акмеологический подход системы образования и весь механизм развития и зрелости человека.

Эти изысканные, наполненные глубоким смыслом и символом строчки, свидетельствуют не только о поэтическом мастерстве и высокой образованности автора, но они также отражают философскую культуру поэта. Семантическая наполненность текста, обилие загадочности и смысловая завуалированность представляют собой небольшой трактат, в котором отразились онтологические, антропологические, эстетические и другие аспекты жизни человека и Природы. Однако, истинное наслаждение содержанием текста доступно не многим. К их числу относят тех, кто знаком с тонкостями эстетических символов и образов. Именно к высокообразованным ценителям обращена рафинированность китайского высокохудожественного стиля, которому присуща недосказанность, иносказание, отсутствие четких посылок. Читатель непроизвольно погружается поэтом в фундаментальные духовные категории конфуцианского учения «жень» (гуманность) и «чен» (искренность).

Умение самостоятельно анализировать, прогнозировать и брать на себя ответственность за принятое решение, является необходимым условием продуктивной подготовки специалистов в сфере образования и промышленного производства в современном Китае.

Приведенные высказывания подчеркивают важную особенность конфуцианского образования, в котором большое место отводилось самостоятельной работе.

Китайский язык не зависит от слова и отражает чувства и мысли через графические символы. Разделение на лирическое и рациональное устанавливалось только

тем, что заслуживает фиксации, т. е. записи, а что нет. Тоновно-изолирующий китайский язык создает разное семантическое наполнение: в нем значение слова зависит от тона, которым оно произносится. Одно и то же сочетание звуков в разных тонах влияет на смысл сказанного слова. Иероглиф способен передать только самый общий признак фиксируемого понятия или предмета.

Разностороннее осмысление проблем бытия, место человека в природе и социуме стало предметом исследования конфуцианства, которое разработало концепции этико-политического и мировоззренческого порядка. Конфуций считал важным, чтобы используемые им термины выражали реальность, понимаемую и признанную всеми (чжен мин).

Китайское общество и по сей день строго упорядочено. В этом проявляется влияние конфуцианских идей, согласно которым человек занимает в соответствии со своим образованием и моральными качествами соответствующее место в государственной структуре. Стабильность китайской цивилизации обусловлена ее самодостаточностью, традиционностью и строгой организацией, основанной на поддержании традиций, ритуалов и норм поведения.

Чувство долга в конфуцианской модели воспитания личности тесно переплетено с другим, не менее важным качеством – гуманностью. На основе этих добродетелей Мудрец сформировал тип управленца (благородного мужа Цзюнь – цзы), который мог успешно руководить подчиненными. По убеждению последователей учителя, общество, в фундаменте которого заложены гуманистические принципы,

професіоналізм і етичні норми, спроможно продуктивно розвиватися і виховувати покоління людей, стосуються друг до друга уважливо і доброжелательно. Конфуціанські учителя розглядали почуття долга як умовлене знанням і моральними цінностями феномен.

В середині ХХ столу деякі провідні корпорації Європи спробували реалізувати в роботі своїх підприємств людські стосунки, використовували при цьому етичні фундаментальні положення конфуціанських філософських шкіл.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Лисевич И. С. Бамбуковые страницы: Антология древнекитайской литературы / Пер. с древнекит., сост., ст. И. С. Лисевича. М: Наука: АО Астра семь, 1994. 415 с.
2. Елисеев Д. История Китая. Корни настоящего [Текст] / Д. Елисеев. Санкт-Петербург: Евразия. 2008. 311 с.
3. Мещерина Е. Г. Эстетика Древнего Востока [Текст]: Китай. Индия. Япония : буддизм и искусство ХХ столу: учебное пособие курсу эстетики / Е. Г. Мещерина. 2-изд., перераб. и доп. Москва: Канон-плюс. 2017. 351 с.
4. The series "China is Before You. Chinese youth in the era of Internet." (2012). Beijing: Magazine "China". 2012. 195 с.

Ясинська Тетяна

БІОЕТИКА ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ – ДОСЯГНЕННЯ ТА РІЗИКИ ГЛОБАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Французький філософ і просвітителю Люк де Клап'є Вовенарг в XVIII столітті написав, що «правила моральності, як і люди, змінюються з кожним поколінням: вони підказані то чеснотою, то пороком» [3] и саме сьогодні, в XXI столітті, розвиток науки в області біотехнологій потребує формування і становлення нових етичних норм.

Етика – розділ філософської науки, що вивчає моральність як якість, яка є невід'ємною від людини та суспільства в цілому. На сьогодні вона складає теоретичне підґрунтя сучасної біоетики і є її невід'ємною складовою. Етична складова наукових досліджень, стає цілком очевидною і простежується на всіх етапах – починаючи від постановки проблемного поля дослідження, закінчуючи впровадженням результатів наукових досягнень в масовий обіг. Принципи біоетики виникають з необхідності з'єднання цінностей об'єктивного знання і універсальних духовних цінностей людської культури, при цьому людина виступає метою, а не засобом розвитку науки і суспільства [4].

Термін біоетика поєднує в собі два поняття: «біологічне» та «етичне». Сьогодні «етичне» покликане захистити саме життя людини, як біологічного виду, від надмірного тиску штучного, техногенного. До цього слід додати, що термін «біологічне», зрозуміло, відноситься не тільки до людини, а відображає якісну специфіку і

різноманіття всієї живої природи, включаючи, звичайно, і людини. І в цьому сенсі «біоетика» виступає і як загальна «етика життя» [6].

Біоетика знайшла свій статус порівняно нещодавно – наприкінці ХХ сторіччя. Її поява відобразила зміни, які відбуваються в сучасному світі. Вперше в історії з'явилися нові біомедичні технології, що дозволяють фундаментально трансформувати людську природу. Метою біоетики є захист фізичної, психічної і духовної цілісності людини та її геному, захист тваринного та рослинного світу, захист навколишнього середовища [5].

Сам термін «біоетика» ввів в 1970 році американський біохімік В. Р. Поттер (1911-2001), що став основоположником нової науки – біоетики – і визначив її як «шлях до виживання». Так він назвав область досліджень, в якій слід з'єднати біологічні науки з етикою для вирішення стратегічного завдання виживання людини, як біологічного виду, в умови забезпечення гідної якості людського життя [7].

Приблизно в той же час американський лікар А. Хеллегерс (1929-1979) запропонував своє трактування біоетики. У його розумінні, біоетика являє собою новий спосіб осмислення і вирішення моральних конфліктів, які породжені високими технологіями сучасної медицини. Однак головна заслуга Хеллегерса полягала в тому, щоб біоетика знайшла академічний статус і була визнана в біології та медицині, а також здобула популярність в широких колах суспільства, через ЗМІ та прийняття відповідних юридичних рішень.

Як уже зазначалося, біоетика знаходиться в процесі свого становлення, але можливо виділити чотири її основних принципів – «не нашкодь», «роби благо»,

«принцип поваги автономії пацієнта», «принцип справедливості» [2].

Хоча біоетика як наука сформувалася лише у 1970 році, саме етичне обґрунтування прав людини і хворого стали її фундаментальною основою, а Загальна декларація прав людини (1948) та Європейська конвенція про охорону прав людини та основоположних свобод (1950) – джерелом найважливіших біоетичних документів, наприклад, Конвенція про права людини та біомедицину, що схвалена Комітетом Міністрів Ради Європи у 1996 році та має неофіційну назву Конвенція з біоетики. У Конвенції визначені її предмет і мета, які полягають у захисті гідності та індивідуальної цілісності людини і гарантії кожному без виключення дотримання недоторканності особистості та інших прав і основних свобод у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини. У Конвенції задекларовано, що інтереси і благо окремої людини превалюють над інтересами суспільства чи науки та повинні бути забезпечені медичною допомогою рівної для всіх доступності та якості. Всіляке медичне втручання, включаючи втручання з дослідницькими цілями, слід проводити з дотриманням відповідних професійних вимог та стандартів. У Конвенції розглянуті рекомендації про наукові медико-біологічні дослідження, взяття від живих донорів органів і тканин для трансплантації, заборону на комерційне використання людського тіла.

Фундаментальна «Загальна декларація про геном людини та права людини» (ООН, ЮНЕСКО, 1997) є першим правовим актом у галузі біології. У Декларації проголошені принципи людської гідності у зв'язку з геномом людини, права відповідних осіб відносно

досліджень, лікування або діагностики, пов'язаних з геномом будь-якої людини, правила досліджень геному людини та умови дослідницької діяльності, солідарність та міжнародне співробітництво.

У своєму прагненні до вдосконалення етичного та правового регулювання соціальних відносин згідно з міжнародними стандартами Україна підписала основний міжнародно-правовий документ Ради Європи у сфері біоетики – «Конвенція про захист прав і достоїнства людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології і медицини: Конвенція про права людини і біомедицину» (2005). Наша країна приєдналась також до «Загальної декларації про геном людини та права людини» (ООН, ЮНЕСКО, 1997), «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (ООН, 1998) і «Конвенції про охорону біологічного різноманіття» (Картахенський протокол) (ООН, 2003).

Ідеї та принципи біоетики містять, захищають і підтримують Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, Цивільний Кодекс України, Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині», Закон України «Про психіатричну допомогу», Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих продуктів».

Значні успіхи в розвитку медико-біологічних наук породили безліч складних проблем морального характеру. Людина намагається поширити свій контроль на власну еволюцію і претендує на те, щоб поліпшити і змінити свою природу за власним розумінням. У

подібній ситуації неминучі дискусії про етичну основу і моральне право таких дій. Предметом інтенсивного обговорення і аналізу стали етичні проблеми клінічних досліджень за участю людей та експериментів на тваринах, генної інженерії, трансплантації органів і тканини, нових репродуктивних технологій, появи технологій в області маніпуляції свідомістю і життям людини та ін. [1].

Знаменитий учений і футуролог Ф. Фукуяма в своїй книзі «Наше постлюдське майбутнє: наслідки біотехнологічної революції» так оцінює перспективи сучасної науки: «Те, що ми сьогодні переживаємо, – це не просто технологічна революція в розшифровці ДНК і маніпулюванні її структурою, але революція в біології, що лежить в основі такої здатності. Подібна наукова революція призводить до відкриттів і проривів в багатьох суміжних областях, крім молекулярної біології, в тому числі в когнітивної неврології, популяційної генетики, еволюційної біології і нейрофармакології». Вчений намагався показати, що розвиток біотехнологій, далеко не такий безпечний і в майбутньому цілком можливе настання «постлюдської» фази історії. Ф. Фукуяма, у своїй гучній роботі, не тільки аналізує позитивні і негативні можливості, породжувані сучасними біотехнологічними дослідженнями, а й намагається спрогнозувати можливі варіанти найближчого майбутнього постлюдської цивілізації – це розширення досліджень про мозок і біологічні передумови людської поведінки, тотальна залежність емоцій і поведінки людини від нейрофармакологічного впливу, дослідження в області продовження життя та успіху

генетичної інженерії та її застосуванням до людської природи [8].

Важливо підкреслити принципову новизну історичної ситуації, що виникла, коли мова йде про існування людини, як біологічного виду. Така ситуація вимагає якщо і не переоцінки всіх цінностей, то, що найменше, активного пошуку адекватних, обґрунтованих відповідей на нові виклики часу. Саме тут і повинен проявитися потенціал біоетики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белялетдинов Р. Р. Риски современных биотехнологий: социогуманитарный анализ: монография – Москва: ООО «4 Принт», 2019. – 212 с.
2. Вековшина С. В., Кулиниченко В.Л. Биэтика: начала и основания (философско-методологический анализ). – К.: Сфера, 2002. – 152 с.
3. Вовенарг Л. де К. де. Введение в познание человеческого разума. Фрагменты. Критические размышления о некоторых писателях. Размышления и максимы. Л.: Наука, 1988. 440 с. \
4. Запорожан В. М., Аряев М.Л. Біоетика та біобезпека: Підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряев. – К.: Здоров'я, 2013. – 456 с.
5. Запорожан В. М., Аряев М.Л. Біоетика: Підручник. – К.: Здоров'я, 2005. 288 с.
6. Исакова Н. В. Этика и биоэтика: точки соприкосновения// Контекст и рефлексия: философия о мире и человеке. 2019. Том 8. № 4А. С. 219-225. DOI: 10.34670/AR.2019.45. 4.081

7. Поттер В. Р. Биоэтика: мост в будущее / Пер. с англ., под ред. С. В. Вековшиной и В.Л. Кулиниченко. – К.: Издатель Карпенко В.М., 2002.
8. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее / Френсис Фукуяма. – режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/politologiya/fukuyama-nashe_postchel_budujee-a.htm#_Точ185414706.

Гюльхан Юлія

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ ТА МЕНТАЛЬНОСТЕЙ

Погляд на сучасні процеси в термінах глобалізації дає змогу стверджувати, що глобалізаційні зміни впливають не тільки на розвиток різних сфер сучасних суспільств, але на трансформацію ідентичностей та ментальностей. На відміну від класичного змісту поняття глобалізації, яке стосується економічного та географічного сенсу, сучасний зміст поняття глобалізації більше наголошує на ідеї близькості людей, на їхньому відчутті існування в поділеному, але спільному соціальному просторі. Глобалізаційні цінності – це певний орієнтир, завдяки якому людина набуває віри в свої можливості щодо поліпшення умов життя та поширення ліберальних цінностей.

В глобалізаційному світі модель національної держави з національною ідентичністю та ментальністю зазнає наступ з боку обмежень культурних і етнічних структур. Можна погодитися з Б. Баді в тому, що «ідея сучасного міжнародного порядку йде після побудови держави, а не передує їй, визначається наслідками, а не причинами. Як продукт, а не продуцент держави, міжнародна система відчуває, відповідно, в своїй конфігурації та в своїх можливостях поразки й кризи, що вражають державну модель» [1, с. 122]. Але глобалізаційні зміни не знищують національні ідентичності, ментальності, традицій, швидше трансформують і в певних умовах активізують як ресурс,

опера та підтримка для проведення різноманітних стратегічних напрямків розвитку.

Ціннісно-культурна специфіка української моделі сучасного суспільного розвитку супроводжується суперечливим та амбівалентним характером ціннісної ментальності населення України, спробами відтворення етнонаціональних домодерних традицій, складним процесом формування нової економічної та політичної культури населення України, яка значною мірою залежить від історичного досвіду, традицій, укорінених у минулому стереотипів і настанов, тобто складових національної ментальності, які повільно піддаються змінам. Трансформаційному періоду розвитку українського суспільства властиве співіснування колишніх і нових суспільних інституцій, соціальних норм, традицій, настанов, мотивацій, ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації, що розглядаються як структурні складові ментальних та етнічних феноменів, є найважливішим компонентом індивідуальної організації людини, його морально-психологічної та інтелектуальної діяльності. Це той важливий компонент структури особистості, який являє собою «вісь» свідомості, навколо якої обертаються помисли і почуття людини і з точки зору якої вирішується багато життєвих питань.

Процес справжньої самоідентифікації людини в умовах глобалізації вимагає повноцінної, а не обмеженої системи координат. Справжня самоідентифікація людини – це повний обсяг національно-культурно-релігійних ознак, історичного досвіду і системи цінностей, які формувалися впродовж століть. Іншими словами, це – визнання спадщини минулого в повному

обсязі, а також оцінка сьогодення і спроба визначити перспективи на майбутнє в причинно-наслідкового зв'язку з минулим. Людина вступає в найрізноманітніші відносини з суспільством, його структурами. Але це розмаїття не означає якоїсь «розпорошеності», «розкиданості» індивіда, вимушеного реагувати з нескінченними модифікаціями на динамічне середовище. Він має відносно стійку ментальну цілісність, яка дає можливість особистості зберегти свою визначеність і пронести її крізь усе життя. Специфічні закономірності проглядаються і в духовній самодіяльності особистості, в законах формування її соціокультурного поля, того «духовно особливого», що не дозволяє їй розчинитися в духовному хаосі суспільства. Йдеться про взаємодію глибинно-психічних установок суспільства і людини і їх взаємоформіруемості. Самоздійснення людини через створення свого власного духовного світу, залежного тільки від власного пошуку цінностей, являє собою складний і багатоетапний процес, складовою частиною якого є транслявання власних переживань і переклад їх на мову особистісних смислів і значень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мартен Домінік. Метаморфози світу. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2005. 301 с.

**Tkachenko Kateryna,
Petinova Oksana**

TRADEMARK POSITIONING AS A CRITERION OF BRANDING PHILOSOPHY IN A GLOBALIZED SOCIETY

At present, there are a lot of limitations on advertisement of cigarettes in legislations of many countries around the world, so major tobacco companies are forced to find new marketing solutions to stimulate the sales of the company's products.

In Ukraine, the number of limitations on tobacco marketing advertising is also increasing year by year. But the facts show that cigarette manufacturers can always find a new way out of difficulties. I chose the topic of "tobacco marketing" because I worked in this field and determined to become an excellent brand manager for tobacco companies. At the same time, the data I collected, while working in tobacco companies, will definitely help me write an interesting and qualified thesis.

Marketers around the world are facing the common problem: while coping with more and more competitors' marketing programs and increasingly demanding marketing campaign supervision, they must also try every means to make their tobacco brands unique. Each country has different basic national conditions, and consumers often require brands to introduce new technologies and update products.

Ukraine is an independent country, and consumers also pay great attention to their own style, so brand positioning is the main criterion when they buy cigarettes.

This thesis mainly studies the marketing situation and

sales characteristics of international companies in the Ukrainian local tobacco market, expounds the basic concepts of brand building and brand positioning, and conducts in-depth research on relevant laws and national economic factors influencing cigarettes marketing.

At the same time, a large number of relevant data on the tobacco industry were collected, and the Ukrainian tobacco market was segmented into markets and consumers, and the marketing cases of world-renowned tobacco brands in Ukraine were listed for a more thorough analysis. Through this thesis, new brands can find clues to better understand the Ukrainian local market and develop corresponding marketing plans.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ІНТРОСПЕКЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гжибовська Тетяна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИМІРЮВАННЯ КОРУПЦІЇ

Сучасні глобалізаційні процеси впливають на зміну структури сучасного світу, а як наслідок – відбувається коригування системи публічного управління в країні, що впливає на усі без винятку сфери: економічну, політичну, економічну, соціальну тощо.

Такі глобалізаційні виклики вимагають від держав значних зусиль, оскільки протистояти їм зможе лише країна із активною системою управління, із власною геополітичною стратегією розвитку, із ефективною антикорупційною політикою – тобто реалізує ефективні механізми впливу.

У розрізі проведеної аналітичної роботи щодо сутності та особливостей впливу глобалізаційних процесів на систему публічного управління, варто відзначити роботи таких зарубіжних та вітчизняних учених: Д. Белл, Л. Брауна, П. Бергера, О. Білоруса, П. Бурд'є, Б. Вальденфельса, Е. Гідденса, І. Грицяка, В. Князева, А. Колодко, І. Кравченко, С. Майбороди, Т.Мотренка, В. Мунтіяна, І. Надольного, Д. Стігліца, А. Уткіна, Д. Хелда та інші.

Політика боротьби з корупцією в державі виступає однією із важливих складових, оскільки корупційні процеси давно набули ознак транснаціональності.

З метою формування ефективної антикорупційної політики необхідно проводити комплексні оцінювання та вимірювання корупції. Узагальнюючи дослідження щодо сучасних методів вимірювання корупції, можливо виокремити такі групи: інтегральні оцінювання та експертні оцінювання.

Зміст інтегрального оцінювання полягає в тому, що оцінювання рівня корупції відбувається шляхом акумуляції рейтингів корупційності, пропонує різних організаціями. Одними із найвідоміших рейтингів у світі є Індекс сприйняття корупції та Барометр світової корупції, засновані міжнародною неурядовою організацією Transparency International. Також до цієї групи варто віднести Індекс економічної свободи [1].

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – щорічний рейтинг, що охоплює найбільше країн світу та використовується на постійній основі, починаючи з 1995 року [2]. За індексом сприйняття корупції, як за загальним показником, відбувається розподіл країн за розумінням у суспільстві ступеня поширеності корупції серед політиків та державних посадових осіб. Ранжування країн у рейтингу відбувається за показником рівня корупції [3, с. 14-16]. Дані для формування Індексу збираються незалежними неурядовими організаціями та до опитувань долучаються незалежні експерти з різних сфер. Проводяться опитування двох груп респондентів: тих, хто проживає у даній країні та іноземців. За допомогою Індексу можливо

визначити рівень корупції в країні та прослідкувати вдалість або невдалість антикорупційної політики, динаміку розвитку корупційних процесів [4].

Наступним методом, розробленим Transparency International, виступає Барометр світової корупції (Global Corruption Barometer – GCB). Для формування цілісної картини рівня корупції в досліджуваній країні, цей показник є складовою індексу сприйняття корупції. Як самостійне дослідження, Барометр спрямований на визначення процесів інституціоналізації корупції, встановлення найкорумпованіших державних та суспільних установ, а також рівня боротьби держави з корупційними процесами.

Особливість експертного оцінювання полягає в тому, що корупція вимірюється експертами, із застосуванням компаративістських методів дослідження в різних країнах і в різний проміжок часу. Міжнародні організації, з метою визначення рівня корупції, створюють спеціальні проекти для експертного оцінювання. Одним із найвідоміших діючих проектів є Нації в транзиті (Nations in Transit – NIT) [5], що здійснюється американською громадською організацією Freedom House.

Використання кількісних та якісних показників для визначення рівня корупції забезпечує якомога об'єктивніші результати досліджень. Це суттєво впливає на зростання або зниження рейтингу країни на світовій арені у відповідності до одного із застосованих методів.

Ще одним способом вимірювання корупції виступає проект, що здійснюється американською громадською організацією Freedom House, Нації у транзиті (Nations in Transit – NIT). Компаративістський

аналіз корупційних процесів проводиться в 29 колишніх комуністичних країнах від Центральної Європи до Центральної Азії. Дослідники щорічно оцінюють країни за шкалою від 1 до 7 в таких категоріях: національне демократичне управління, місцеве демократичне управління, виборчий процес, незалежність ЗМІ, розвинутість громадянського суспільства, незалежність судової системи, корупція. Розрахунок відбувається за шкалою від 1 до 7 балів. Оцінки за цією категорією відображають «показник демократії» в країні, де 1 бал вказує на найдемократичнішу країну, а 7 балів – найменш демократичну.

Важливою відмінністю цього показника є те, що респондентами виступають експерти певної галузі, на відміну від попередніх індексів, де респондентами є пересічні громадяни. Це дозволяє сформувати якомога об'єктивнішу думку стосовно рівня корупції в країні.

Freedom House співпрацює з незалежними дослідниками з наукових установ, з журналістами та представниками від громадянського суспільства для кожної країни окремо. Це все робиться для складання об'єктивної початкової оцінки стану справ у досліджуваній країні. Після створення звітів обов'язковою є перевірка рецензентами з можливістю внесення коректив. Після того як дослідники отримають шанс відповісти на коментарі, збирається рада «Нації в транзиті» для затвердження остаточних результатів оцінювання [6].

Під час дослідження рівня корупції вищезазначеними методами, до співпраці залучаються відомі міжнародні організації та наукові установи: Всесвітній Економічний форум (World Economic Forum),

Міжнародна асоціація «Gallup» (Gallup International Association), Женевський центр політики безпеки (Geneva Center for Security Policy), Група країн проти корупції (EU-GRECO), Асоціація країн Південно-Східної Азії (Association of Southeast Asian Nations), Всесвітній банк (World Bank), Африканський Союз (African Union), Азіатсько-тихоокеанське економічне співробітництво з питань боротьби з корупцією (Asia-Pacific Economic Cooperation) та інші.

Оскільки корупція впливає на соціальну нестабільність у суспільстві та дестабілізує економічний та політичний розвиток країн, варто використовувати найбільш ефективні методи вимірювання корупції для визначення її масштабів. Варто наголосити на тому, що досліджені вище індекси вимірювання корупції не є вичерпними, але, враховуючи мету нашого дослідження, виступатимуть одними з джерел для встановлення показників рівня корупції в досліджуваних країнах.

Жоден з існуючих методів не є досконалим, тому для об'єктивності результатів дослідження доцільно використовувати різні способи отримання інформації. Т. Ковальова радить підходити системно до вимірювання та оцінювання корупції. Системний підхід має складатись із індексів вимірювання корупції, опитувань та статистичних даних. Статистична інформація, в залежності від мети дослідження, може бути стосовно кількості судових «корупційних» справ, звернень громадян до відповідних установ про факти корупції, розмірів повернутих коштів в результаті боротьби з корупційними діями, зростання / зниження макроекономічних показників тощо [7, с. 10].

Наявність значної кількості індексів та критеріїв,

що характеризують показники розвитку та позиції різних країн світу, свідчить про зацікавленість світової спільноти до управління процесами, що відбуваються в суспільстві, та зниження рівня корупції.

Для корупції характерним є наявність політичного та економічного аспектів. Від політичної корупції в першу чергу страждають демократичні інститути країни та порушується робота основних гілок влади. Економічній корупції властиве зниження ефективності ринкових інститутів та регулювальної діяльності держави.

В той же час, Г. Дерлугян звертає увагу на відносну значимість таких рейтингів, відзначаючи, що в більшості випадків, вони є формальними і не відображають суть. Вчений у приклад ставить Ісландію, яка за результатами досліджень Transparency International була однією з найнекорумпованіших у рейтингу, але потім з'ясувалось, що банківська мережа в цій країні функціонувала шляхом взаємодії з впливовими у політиці сім'ями та двома провладними політичними партіями [8].

Аналізуючи дані України, варто зазначити, що не відбулось суттєвих покращень і країна досі знаходиться в зоні ризику. Однак, варто пам'ятати, що сформовані рейтинги не враховують зміни та реформи, що можуть відбуватись в країні на момент проведення опитувань. Тому результати активної антикорупційної боротьби можливо спостерігати через кілька років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. What Is Corruption? URL: Режим доступу: <https://www.transparency.org/what-is-corruption> (date of the application: 19.11.2019).

2. Transparency International: history. Transparency International Ukraine: веб-сайт. URL: <https://ti-ukraine.org/about/#history> (date of the application: 07.12.2018).
3. Михненко А. М., Кравченко С. О. Корупція як негативне суспільне явище. Київ : НАДУ, 2011. 152 с.
4. Transparency International Ukraine: perception of corruption. Transparency International Ukraine: website. URL: https://ti-ukraine.org/ti_format/doslidzhennya/cpi/ (date of the application: 21.02.2019).
5. Freedom House. Our History. URL: <https://freedomhouse.org/about-us/our-history> (date of the application: 30.01.2020).
6. What Is Nations in Transit? URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit> (date of the application: 16.03.2020).
7. Ковальова Т. В. Сучасні методики вимірювання та оцінювання корупції. *Державне будівництво*. № 2. 2018. С. 1-11.
8. Григорьев А. Коррупция-2010. Голос Америки: анализ и перспективы: веб-сайт. URL: <https://www.golosameriki.com/a/corruption-report-2010-10-26-105798228/189733.html> (дата звернення: 23.05.2020).

**Гжибовська Тетяна,
Пиндак Яна**

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Інституціоналізація політики боротьби з корупцією в Україні в умовах глобалізації залишає багато питань, зокрема це стосується системи антикорупційних органів, як однієї із найважливіших складових реалізації державної політики боротьби з корупцією.

Особливістю системи антикорупційних інститутів є те, що їх створення розпочалось з 2010 року. До цього політику боротьби з корупцією реалізовували органи, до повноважень яких входило попередження та/або боротьба з корупцією, як додаткова функція.

Було проаналізовано нормативні документи на підставі яких функціонують органи та встановлено, що відповідно до зазначених повноважень, органи варто розподілити на дві групи: органи зі спеціальним статусом та органи, що наділені окремими повноваженнями у боротьбі з корупцією. До першої групи віднесемо: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП); Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА); Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК); Національну раду з питань антикорупційної політики, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики. До другої групи віднесемо: Державне бюро розслідувань (ДБР); прокуратуру України, Національну

поліцію України, Службу безпеки України (СБУ), Міністерство юстиції України (Мін'юст).

Аналізуючи діяльність антикорупційних органів, варто враховувати показники НАЗК, НАБУ та САП комплексно. Оскільки від співпраці саме цих органів залежить кількість розглянутих справ, формування обвинувальних актів, направлення справ до суду та ін.

У 2016 році було запущено подання е-декларацій високопосадовцями. За результатами подання е-декларацій детективами НАБУ було відкрито 25 кримінальних проваджень того ж року. На міжнародній арені НАБУ розпочало співпрацю із компетентними органами Латвії, Австрії, Кіпру, Швейцарії, Великобританії. Активно розпочала роботу лінія звернень громадян [1].

У 2017 році розпочали роботу два територіальні управління НАБУ – у Харкові та Одесі. Значної уваги приділено інформаційно-просвітницьким кампаніям. Однією з наймасштабніших була – «Студенти проти корупції» у форматі інтерактивної дискусії, яку НАБУ реалізує відповідно до Програми розвитку ООН в Україні. Як і попереднього року, продовжено міжнародну взаємодію у сфері боротьби з корупцією. До країн, з якими співпрацює НАБУ додалися Болгарія, Молдова, Кіпр, Швейцарія, Грузія, Ізраїль, Казахстан, КНР, Бельгія, Білорусь та ін. 7 вересня 2017 року було підписано Меморандум щодо обміну інформацією, досвідом, методами боротьби з корупцією між НАБУ в особі керівника А. Ситника та НАДР в особі головного прокурора Л. Ковеші. Також Меморандумом передбачено службову комунікацію та проведення

спільних заходів, зокрема навчальних та тренувальних [2].

Міжнародною експертною групою фахівців з оцінювання ефективності роботи правоохоронних органів (за програмою «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні») було надано висновки щодо трирічної діяльності НАБУ та САП. Визначено, що НАБУ успішно розвивається, діє результативно, має певний рівень ефективності. Також відзначено, що не виявлено серйозних процесуальних помилок, неправомірного втручання та зовнішнього впливу. Не зважаючи на позитивну оцінку, експертами було надано рекомендації: покращення комунікації між НАБУ та НАЗК, регулярне обговорення проблемних питань керівництвом та начальниками підрозділів НАБУ і САП, вдосконалення порядку взаємодії НАБУ зі ЗМІ. Також було вироблено рекомендації, що вимагають запровадження за межами НАБУ: внесення змін у законодавство стосовно антикорупційних органів лише за їх участю; надання САП автономності, створення Вищого антикорупційного суду, надати НАБУ можливість доступу до реєстру декларацій НАЗК. У 2018 році НАБУ розпочало співпрацю з такими країнами: Данія, Індія, Ірландія, Мальдіви та Уругвай [3].

Визначальним у 2019 році для діяльності антикорупційних органів було те, що 5 вересня 2019 року відбувся запуск Вищого антикорупційного суду. З 5.09.2019 по 31.12.2019 р. на розгляд до суду надійшло 175 справ. За двома справами ухвалено вирок. За цей період 38 суддів взяли участь у близько 3 800 засіданнях, було розглянуто близько 1400 процесуальних звернень [4].

Щодо діяльності антикорупційних органів інформацію представлено не у повному обсязі, однак зазначено, що НАБУ та САП продовжують активно працювати у сфері боротьби з корупцією.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – орган в структурі Генеральної прокуратури України, що є самостійною ланкою. САП було створено з метою забезпечення функціонування НАБУ у сфері підтримання державного обвинувачення та представлення інтересів громадян у антикорупційних справах. Для САП характерна автономність, яка забезпечується функціональною незалежністю прокурорів від керівництва ГПУ. Законом передбачено, що Генеральний прокурор України та його заступники не можуть давати вказівки прокурорам САП [5].

Ще одним антикорупційним органом, діяльність якого необхідно проаналізувати, є Національне агентство з питань запобігання корупції. НАЗК реалізує превентивну функцію під час реалізації політики боротьби з корупцією, зокрема, здійснюючи перевірку декларацій публічних службовців та виявляючи будь-які дані щодо фактів корупції чи зловживання службовими обов'язками [6]. Реалізація НАЗК такої функції відповідає рекомендаціям Групи держав проти корупції (GRECO), що були надані Україні в результаті проведення Спільних раундів оцінювання. Експерти Європейської Комісії також рекомендували передбачити реалізацію превентивної функції під час діяльності антикорупційних органів [7, с. 3-5].

Отже, аналізуючи усе вищезазначене, спостерігається регрес у діяльності корупційних органів, який продовжувався до 2012 року включно. З 2013 року

розпочинається робота над їх оновленням. Однак, лише наявність такої кількості спеціалізованих органів не підвищує рівень боротьби з корупцією. З нашої точки зору, ефективність протидії корупції залежить від створення єдиної і комплексної системи, якої досі немає в Україні. Це лише ускладнює та уповільнює процес реалізації антикорупційної політики. Тому що існує дублювання повноважень, неточність визначення компетенції у нормативно-правових актах, а також тиск зі сторони громадян, який посилюється низьким рівнем довіри серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про роботу НАБУ (серпень 2016 – лютий 2017). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-serpen-2016-lyutyu-2017> (дата звернення: 10.07.2019).
2. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2017 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2017-roku> (дата звернення: 11.07.2019).
3. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2018 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2018-roku> (дата звернення: 13.07.2019).
4. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2019 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2019-roku> (дата звернення: 23.02.2020).
5. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: Наказ Офісу Генерального прокурора від

05.03.2020 р. № 125. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>
(дата звернення 16.07.2020).

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. С. 3186. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 14.12.2020).

7. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors: Fourth evaluation round. GRECO 84th Plenary Meeting. Strasbourg, 2019. 30 p.

Лісеєнко Олена

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОЇ ОСВІТНЬОЇ МОБІЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Транскордонна освітня еміграція останніми роками набуває все більшого поширення. За даними аналітичного центру CEDOS серед найбільш бажаних українськими громадянами для навчання країн, як і раніше, залишаються Польща, Німеччина, Росія, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Особливо гостро проблема освітньої міграції молоді постає для західних прикордонних регіонів України, таких як Закарпатська, Львівська, Волинська області. У сусідній Польщі 55 % від загального числа всіх закордонних студентів становлять саме вихідці з України. Сьогодні у переліку країн-реципієнтів освітніх мігрантів поряд Польщею, Німеччиною, Угорщиною, Словаччиною, Австрією, Канадою, США, Австралією з'явилися Румунія, Болгарія і навіть Молдова, Придністров'я, що безумовно актуалізує необхідність вивчення проблеми освітньої еміграції, характерної для жителів України.

Задля визначення тенденцій формування міграційних намірів, які характерні для учнів та студентів, що проживають у прикордонних районах Півдня України (зокрема Одеської області, яка межує з Молдовою, Придністров'ям, Румунією), впродовж 2018 року було проведено два емпіричні дослідження у м. Одеса та Одеської області методами формалізованого та глибинного інтерв'ю за безпосередньої участі автора.

Згідно з результатами дослідження можливість у найближчі роки продовжити навчання або працевлаштуватися за кордоном розглядає для себе фактично кожен десятий учень й майже кожен десятий студент, обираючи як сусідні з Україною країни (10 % і 8 % відповідно), так й інші більш віддалені зарубіжні країни (9 % і 14 % відповідно). Дуже тішить той факт, що 48 % студентів та 52 % учнів мають наміри пов'язати своє майбутнє з Україною. Наміри щодо освітньої еміграції більшою мірою характерні для студентської молоді, це пов'язано з тим, що одержана освіта в зарубіжних країнах полегшить їх працевлаштування на міжнародному ринку праці. Студенти серед бажаних країн навчання назвали Німеччину, Болгарію, Польщу, Францію і Чехію, батьки учнів для своїх дітей обирають такі країни, як Польща, Болгарія, Німеччина, Росія, Чехія, Словаччина, Канада, це пояснюється економічним розвитком вказаних країн, існуванням із університетами цих країн навчальних програм обміну учнями та студентами, що в подальшому сприяє успішній адаптації на ринку праці в умовах нестабільної трудової зайнятості.

Серед переваг зростання транскордонної освітньої мобільності молоді України можна назвати отримання досвіду міжкультурних комунікацій, їх використання і популяризація в Україні; формування нового соціального капіталу завдяки студентській молоді, яка здобуває транскордонну освіту і може в подальшому її використати для створення та реалізації міжнародних соціальних і бізнес-проектів; використання міжнародного досвіду у розробці стратегій розвитку університетської освіти в Україні. Попри очевидні

переваги, варто вказати на виклики, які ставить перед країною транскордонна освітня мобільність молоді. Це втрата частини соціального капіталу і фінансового капіталу в результаті імпорту освітніх послуг закладами середньої та вищої освіти інших країн, зменшення внутрішнього попиту на ринку освітніх послуг, скорочення робочих місць для науково-педагогічних працівників у ЗВО України.

Отже, для України є особливо актуальним завданням використати потенціал транскордонних регіонів не лише для інтеграції в європейський освітній простір, але й використання досвіду держав Євросоюзу у підвищенні конкурентоспроможності національної і регіональних освітніх систем шляхом модернізації національної вищої школи.

Ручкіна Маріанна

МОНІТОРИНГ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні питання глобалізації не тільки в країні, а й в усьому світі дуже актуальне. Досліджуючи глобалізацію, її вплив та процеси дослідники стверджують, що саме вона безпосередньо і впливає на розвиток країн, формує їх економічну діяльність, освітню політику, а також вносить певні корективи у підготовку конкурентоспроможних майбутніх фахівців.

Глобалізація впливає на розвиток усіх без винятку країн, оскільки спроможна в умовах глобалізованого світу примножити свою інтелектуальну власність, сферу знань як субстанцію виробництва, зможе претендувати на гідне місце в світовій спільноті, бути конкурентоспроможною.

Питання глобалізації досліджується ученими різних галузей, а саме: Н. Балабанова, Т. Городинський, Д. Деланті, М. Квак, Г. Колін, Г. Макбурні, С. Михаць, А. Назарчук, С. Перегудов, П. Ратленд, Н. Скотна, І. Цапенко, Ю. Шинкаренко та ін.

Слід зазначити, що процес глобалізації вплинув і на зміні в освіті, підготовку фахівців, діяльність працюючих фахівців, а також і на оцінювання діяльності закладів освіти різних рівнів, оскільки на сучасному ринку освітніх послуг заклад повинен бути конкурентоспроможним. Саме тому керівник сучасного закладу освіти систематично повинен організовувати, оцінювати та виявляти переваги і недоліки освітнього процесу, зокрема якість наданих послуг, що

передбачатиме використання різних видів оцінювання діяльності закладу та власної управлінської діяльності.

Основним завданням закладів освіти як завжди є забезпечення якісних освітніх послуг на всіх етапах і рівнях, оцінка досягнутої якості, проведення порівняльних досліджень, що мають не лише педагогічний, а й соціальний, політичний, управлінський і суто науковий контекст. Останнім часом з'являється багато різних підходів до оцінювання діяльності закладу освіти, його керівника, персоналу, учнів та ін. Слід зазначити, що сьогодні створити систему оцінки управлінської діяльності керівника однаково з погляду точності, об'єктивності, простоти й зрозумілості дуже складно, тому ученими запропоновані різні підходи, кожний з яких має свої переваги і недоліки.

Оцінка є невід'ємним і найважливішим елементом, вона являє собою певну систему, що має досить складну структуру, що дозволяє виконувати регулятивну функцію відносно діяльності керівників. На сьогодні багато дослідників як систему оцінки розглядають моніторинг, оскільки він дає можливість об'єктивно оцінити керівників за результатами їх роботи.

Аналіз визначення поняття «моніторинг» у наукових джерелах дає підставу для висновку, що чітко визначеного й однозначного трактування цього поняття немає. Це пов'язано з тим, що моніторинг належить як до наукової, так і до практичної сфери діяльності. Він може розглядатися і як засіб дослідження реальності, і як засіб, який забезпечує управління своєчасною та якісною інформацією. Найбільш поширене визначення цього поняття це постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності

бажаному результату або первісним припущенням – спостереження, оцінювання й прогнозування стану довкілля у зв'язку з діяльністю людини [3].

З аналізу літератури виявлено, що моніторинг – це система організації збору, збереження, обробки і розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження стану і прогнозу її розвитку [1]. Діяльність моніторингу на рівні закладу освіти передбачає фіксування освітнього моніторингу у вигляді системного узагальнення діяльності закладу щодо досягнення поставленої перед ним мети, а також діяльності та успішності кожного учня/студента, формується прогностична інформація в її психолого-педагогічній інтерпретації.

Як відомо, моніторинг дозволяє оцінити діяльність закладу освіти за такими показниками, як: якість освітнього процесу, що забезпечує рівень особистісного розвитку; відповідність навчальних досягнень учнів державним освітнім стандартам; якість управління освітніми процесами; готовність педагогічних кадрів до інноваційних процесів; позитивна мотивація навчання, готовність до пізнавальної діяльності; реалізація оздоровчої функції освіти, уникнення негативних наслідків; відповідність освіти вимогам часу, що характеризується переходом до високотехнологічного інформаційного суспільства тощо.

За результатами моніторингу керівники різного рівня можуть приймати відповідні управлінські рішення та прогнозувати освітні ситуації на наступний навчальний рік; оперативно втручатися і вносити відповідні корективи до управлінського/педагогічного процесу; конкретно планувати роботу з відповідної

проблеми з учителями та учнями; створювати умови для порівняння власної оцінки діяльності педагогічного колективу з незалежною оцінкою тощо.

У дослідженні В. Григораш зазначено, що управлінську діяльність керівника можна оцінювати за певними параметрами та відповідними факторами серед яких: аналітична, планово-прогностична, організаційна, контролююча діяльність та мотиваційно-рефлексивна сфера управлінської діяльності [2, с. 171-173].

Для виявлення якості управлінської діяльності керівників закладів освіти нами було проведено моніторинг, в якому взяли участь керівники та педагогічні працівники. Метою дослідження було вивчення позитивних і негативних тенденцій управлінської діяльності керівників та надання рекомендацій щодо підвищення ефективності їх управління.

Завдання зазначеного моніторингу полягали у вивченні стану реалізації управлінських функцій керівника закладу, виявленні рівня їх конкурентоспроможності, дослідженні управлінських здібностей, оцінюванні управлінської діяльності керівника.

Результати дослідження з самооцінки управлінських здібностей засвідчили, що 72% керівників мають високий рівень управлінських здібностей. Керівники зазначили, що вони орієнтуються на ділову кар'єру, прагнуть до перетворень, ефективно розв'язують нестандартні управлінські завдання, критично аналізують результати своєї діяльності, толерантно ставляться до підлеглих та колег по роботі. Разом з цим, їм заважає зайва категоричність в оцінках і

судженнях. Керівникам іноді важко працювати оперативно, справлятися з поточними справами, успішно адаптуватися до зміни зовнішніх факторів, що впливають на функціонування освітнього закладу.

Слід зазначити, що ефективне управління закладом освіти, як специфічним соціумом, неможливо без створення позитивного іміджу керівника. Це допомагає йому стверджуватися у соціальному середовищі свого спілкування, закріпити професійну репутацію та особистий авторитет, тому моніторинг передбачав виявлення рівня конкурентоспроможності керівників закладів освіти.

Вивчення цього аспекту було проведено шляхом аналізу анкет педагогічних працівників, що дозволило виявити рівень конкурентоспроможності їх керівників. Так, 27% опитаних вважають, що їх директори мають високий рівень конкурентоздатності, 52% – вище за середній, 15% – середній, а 5% педагогічних працівників визначають рівень конкурентоспроможності своїх керівників як нижчий за середній. Звертає на себе увагу той факт, що за даними опитаних респондентів 1 керівник (1%) має низький рівень конкурентоспроможності.

Щодо виявлення рівня організованості управління в закладах освіти, то результати анкетування свідчать про те, що у цілому лише у 21% закладів, що брали участь у дослідженні рівень організованості управління високий, ще у 39% – достатньо високий. У 27% закладів за результатами дослідження виявлений середній рівень організованості управління. Саме такі заклади вимагають додаткового контролю з боку управлінців щодо виконання управлінських рішень, потребують

посиленої роботи з подолання та усунення недоліків організації роботи закладу освіти. У 13% закладів за результатами анкетування заступників керівників виявлений низький рівень організованості управління. У зазначених закладах управління здійснюється на слабкій організаційній основі, нераціонально витрачається велика кількість часу, сил та ресурсів.

Отже, управлінська діяльність керівників закладів освіти в умовах глобалізації має бути продуктивною та швидкозмінною, враховуючи сучасні виклики сьогодення. Керівникам слід швидко сприймати нову інформацію, зміни, вимоги, реагувати на них та сприяти удосконаленню діяльності закладу освіти, в якому він працює.

Результати опитування засвідчили, що у керівників виникають певні труднощі або недостатнє володіння певними навичками, серед яких: пізнавальна гнучкість (13%), критичне й аналітичне мислення (23%), робота в команді (12%), рівень комунікації (5%), медійна та ІКТ-грамотності (27%), саморегуляція (18%), ініціативність (3%), креативність (19%), вміння оперативно реагувати та розв'язувати завдання (14%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булах І. Моніторинг якості освіти. URL <http://do.gendocs.ru/docs/index-1128.html>.
2. Григораш В. Організація діяльності керівника школи/ В. Григораш. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 224 с.
3. Сучасний словник іншомовних слів // О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. К. : Довіра, 2006. 789 с.

**Ручкіна Маріанна,
Сторожук Ольга**

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні питання глобалізації постає дуже гостро, оскільки є суперечливим, воно у свою чергу, відкриває нові можливості для держави, а з іншого боку – загострює існуючі проблеми, які не були вирішені раніше, а також може породжувати і нові, враховуючи сучасні зміни.

Глобалізація є необхідним і важливим процесом, оскільки є певною культурною системою, яка створює умови передавати, обмінюватись знаннями не лише у межах країни, а і між народами. Результатом глобалізації є національна відкритість, що спрямована на вирішення проблем та становлення всебічного зв'язку між державами.

Питання глобалізації у системі державного управління досліджується в працях таких учених: О. Білорус, Н. Грицяк, Р. Войтович, В. Євтушевський, В. Князев, О. Крушельницька, В. Мартиненко, О. Приятельчук, І. Радзівський, М. Шепелев, В. Юрчишин та ін.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що існує багато трактувань поняття «глобалізація», серед яких: комплекс процесів трансформації просторової організації та динаміки соціально-політичних взаємозв'язків як формальних, так і неформальних у планетарному масштабі [5]; процес формування і подальшого розвитку єдиного загальносвітового

фінансово-економічного простору на базі нових, переважно комп'ютерних технологій [4]; об'єктивний, універсальний, властивий соціальної природі процес об'єднання людей в глобальну спільність, на який впливає цілеспрямована діяльність людей [3].

Науковцями (Р. Бех, Л. Моргунов) схарактеризовані риси нової організації державного механізму, які спрямовані на результат управління в умовах глобалізації. Головними напрямками змін є: орієнтація на результати під час ухвалення державно-управлінських рішень (увага приділяється ефективності, результативності, рентабельності та якості послуг); орієнтація на конкурентоспроможність і систему короткотермінових контрактів при організації забезпечення суспільними благами споживачів; прозорість і відкритість діяльності державного сектора, зменшення сфери управлінського контролю, удосконалення механізмів звітування та моніторингу; виокремлення функцій закупівлі суспільних товарів і послуг від їх безпосереднього надання, створення та заохочення систем постачання суспільних товарів і послуг; увага на взаємозв'язок влади й відповідальності; зміна традиційного правового статусу державних службовців (контракти та їх подовження за результатами діяльності, особистими досягненнями) тощо [2, с. 212-223; 1, с. 135-150].

Досліджуючи глобалізацію та її вплив на державне управління, Н. Грицяк зазначає, що публічне управління є складовою процесу ефективної роботи всієї системи державних та місцевих органів влади, яке залучає різноманітні сторони, зацікавлені у розробці та втіленні держполітики. У дослідженні автором узагальнено

основні підходи до управління в умовах глобалізації, серед яких: «світовий уряд» (збільшена модель національної держави, вирішення політичних та економічних питань на глобальному рівні); трансформація існуючої системи ООН (зведення глобального співтовариства до рамок глобальної держави); політичне управління глобальним розвитком (направлення глобалізації у потрібне русло, вирішення поточних глобальних проблем вузьким колом); корпоративне глобальне управління (участь провідних приватних організацій у вирішенні глобальних проблем і плануванні глобального розвитку); глобальне співробітництво (вирішення глобальних проблем конструктивним і втілюваним у життя діалогом усіх зацікавлених осіб) [3].

Зазначимо, що поширення цифрових технологій, науково-технічний прогрес, інформатизація, їх розповсюдження створюють сьогодні складне конкурентне середовище для функціонування. Глобалізаційні процеси здійснюють вплив не лише на державу у цілому, а й на всі сфери суспільного життя. З кожним днем все частіше посилюється глобальна конкуренція, яка і впливає на рівень конкурентоспроможності держави, її діяльність, а також і на рівень конкурентоспроможності організацій та їх персоналу. Значна увага у науковій літературі присвячена впливу глобалізаційних процесів на управління персоналом. Узагальнимо думки учених щодо особливостей управління персоналом у сучасному світі, а саме: технічний прогрес, який спрямований прискорювати розвиток персоналу, підвищувати рівень його компетентності; цінність кваліфікованих

працівників (програми розвитку персоналу, вияв у співробітників управлінського потенціалу, індивідуальні програми підготовки та розвитку персоналу); соціально-психологічний клімат в колективі (врахування індивідуальних особливостей персоналу); використання комп'ютерних технологій в управлінні; активізація процесу децентралізації функцій управління персоналом та проблеми контролю діяльності працівників.

Отже, вплив глобалізації на держане управління призводить до таких наслідків: сприяє підняттю національної самосвідомості в усіх куточках планети, підтримує тенденцію до збільшення числа незалежних держав, роблячи все більш умовними державні кордони; здійснює перерозподіл функцій між державою та недержавними суб'єктами економіки і політики (вплив на суспільну думку, формування політики, вироблення законів, виконання функцій соціального захисту, участь у діяльності комітетів і комісій ООН, зменшення ролі держави на інформаційному полі, зменшення урядового контролю за потоками інформації тощо); захисна реакція урядів, які розглядають глобалізацію як загрозу; посилення фінансової та банківської системи, контроль за ними, ефективне функціонування системи правосуддя, відсутність корупції тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Behn Robert D. The New Public Management Paradigm and the Search for Democratic Accountability // International Public Management Journal. 1998. Vol.1. Issue 2. P. 131-164.
2. Государственная политика и управление: учебник: В 2 ч. / Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН). М., 2006. Ч. 1 :

Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред. Л.В.Сморгунова. 384 с.

3. Грицяк Н. Вплив глобалізації на державу та державне управління: особливості та можливі наслідки / Н. Грицяк // Державно-управлінські студії № 1(12), 2019 URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Hrytsiak-1.pdf>.

4. Делягін М. Г. Світова криза. Загальна теорія глобалізації. М.: Інститут Проблем Глобалізації, 2003.

URL : <http://epi.cc.ua/mirovoy-krizis-obschayateoriya.html>

5. Радзієвський І. Феномен глобалізації і державне управління URL:

<http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/FILOSOFIYA/03-RADZIEVSKIY.pdf>.

Мендело Вікторія

СОЦИАЛЬНЫЙ КОНФЛИКТ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Соціальні конфлікти відіграють у житті людей, народів і країн велику роль. Ця проблема стала предметом аналізу ще стародавніх істориків і мислителів. Зараз конфлікт одного з домінуючих осередків суспільних відносин. Він присутній як у явних, так і в латентних формах. Саме тому проблема конфлікту є настільки актуальною в соціальній психології. Вона охоплює широке коло питань, серед яких визначення поняття "конфлікт", його природи як суспільного явища, причин виникнення, можливостей вирішення, а також типології, класифікації конфліктів, виявлення їх ролі в суспільному житті тощо.

Психологія конфлікту виходить з того, що конфлікт є нормативне явище суспільного життя. Виявлення і розвиток конфлікту в цілому є як ресурсним для розуміння проблематики поточної соціально-групової і міжособистісної ситуації і основоположним для якісного розвитку різного роду соціальних взаємодій і відносин [1]. В даний час у світі виникають і розвиваються велика кількість субкультур і різних соціальних груп, світоглядні позиції яких часто гостро суперечать один одному. Крім цього, у світовій економіці і політиці накопичилася велика кількість різноманітних конфліктів інтересів, які переростають або можуть перерости в економічні війни і навіть військові ескалації. Все це обумовлює високий рівень потенційних або фактичних загроз, які актуалізувалися за останній час. Більш того,

рівень та інтенсивність контактування між людьми, що розвивається стрімкими темпами урбанізація, а також складність і швидкість завдань, які необхідно щодня вирішувати, формують потенціал для можливих конфліктів. Різноманітність і заплутаність соціальних взаємодій обумовлює також значну складність у формуванні та функціонуванні ясно-структурованої системи соціальних інститутів, що також у свою чергу не додає можливостей для успішного запобігання і досить хорошого вирішення конфліктів і конфліктних ситуацій. Сучасна атмосфера істотних протиріч у багатьох соціальних взаємодіях, а також у різних соціальних інститутах визначає необхідність і актуальність вивчення психології конфлікту. На основі вивчення якості, структури формування та способів вирішення конфліктів нам представляється можливим давати характеристику динаміці суспільних процесів, а також прогнозувати їх подальший розвиток.

Наразі дослідження конфліктів у сучасній психології ведуться за такими напрямками:

- теоретико-ігрове (М. Дойч);
- теорія організаційних систем (Р. Блейк, Дж. Мутон);
- теорія і практика переговорного процесу (Д. Прюїтт, Д. Рубін).

Представники теоретико-ігрового підходу основним завданням вважають побудову універсальної схеми взаємодії в конфліктній ситуації та її вирішення. В основі лежать ігри типу "дилема в 'язня". Вирішення завдання полегшують чітко контрольовані експериментальні умови. Різноманіття стилів поведінки в конфліктній ситуації узагальнюється в два основних типи поведінки: кооперативне і конкурентне.

На думку М. Дойча, в основі конфлікту лежить несумісність цілей учасників міжособистісної взаємодії. Завдяки концентрації уваги на мотивах протиборчих сторін роботи цього напрямку часто відносять до мотиваційної концепції. Конкурентна ситуація в процесі навчання може мати мотивуючий ефект, але не всупереч відносинам співпраці та взаємодопомоги, а поряд з ними. Ситуація кооперативного навчання дає більший ефект, ніж традиційне індивідуальне навчання [3].

Другим підходом до вивчення конфлікту в сучасній психології є теорія організаційних систем. Ця концепція з'явилася як альтернатива теорії ігор і результат критики запропонованих нею рішень. Розроблений Р. Блейком, Дж. Моутон і К. Томасом підхід до проблеми міжособистісного конфлікту на основі організаційних систем являє собою оригінальну програму дослідження стилів конфліктної поведінки людей в реальних умовах. З поєднання установок на ставлення до суперника і на досягнення власних цілей автори визначили п'ять стратегій поведінки, можливих у конфліктній ситуації: суперництво, пристосування, уникнення, компроміс, співпраця [2].

На рубежі 1960-1970-х рр. починає формуватися самостійний напрямок з вивчення переговорного процесу як частини конфліктної взаємодії. В даний час теорія і практика переговорного процесу розглядаються як один з перспективних напрямків прикладної психології.

Дослідження зосереджені на вирішенні двох проблем: 1) виявленні сукупності умов, що сприяють прийняттю конфліктуючими сторонами рішення приступити до переговорів, 2) вивченні процесу

переговорів, коли конфліктуючі сторони вже прийняли рішення йти на пошук взаємних угод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология: теория, история, библиография. М., 1996; Гришина Н. В. Психология конфликта.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта. СПб., 2008.
3. Хасан Б. И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность. Красноярск, 1996. С. 33.

**Поплавська Тетяна,
Дін Юйцзін**

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В останні роки основна увага глобальних досліджень було зосереджено в основному на глобалізації і глобальних проблемах, причому «центр ваги» в даний час сильно змістився в бік дослідження проблем глобалізації. Це свідчить на користь того, що з плином часу предметне поле цих досліджень і особливо глобалістики змінюється і, як ми вважаємо, далі буде інтенсивно розвиватися. Стає очевидним, що серед глобальних феноменів крім згаданих існують і інші, які будуть вивчатися глобалістикою, якщо її мислити більш широко і глибоко в сенсі пізнання природи і генезису цих явищ, ніж зараз прийнято.

Глобалізм представляє світорозуміння, що базується на баченні світу як єдиного цілого, а людства – як взаємопов'язаної світової спільноти, в якій загальнопланетарні характеристики превалюють і усвідомлюється причетність до загальнолюдських проблем і глобальних процесів.

Поява, розгортання і осмислення глобальних процесів не може не позначитися на світовому освітньому процесі. У ньому так чи інакше відбивається вся сучасна епоха, яка пронизана глобальними мотивами, процесами і тенденціями, і перш за все чітко проглядається тенденція глобалізації освіти, набуття цим масовим соціально-інформаційним процесом універсальних рис.

Реалізуючи ідею глобалізації в освітній сфері, йде процес взаємодії національних систем освіти, універсалізації ряду освітніх вимог, характеристик і параметрів і формування глобальної системи освіти.

Сам термін «глобальна освіта» та перші концепції нового типу освіти виникли ще в 70-і рр. в США як «освітня відповідь» на перші усвідомлені глобальні виклики та перспективу життя у взаємопов'язаному Світі на планеті.

1970 році був створений Американський форум для глобальної освіти, який представляє собою недержавну організацію, і який курирує розгортання глобальної освіти в США і за її межами. З ініціативи цього форуму в 1995 р. в Нью-Йорку ЮНЕСКО провела міжнародну конференцію «Мости в майбутнє», яка визначила основні напрямки розвитку глобальної освіти в XXI столітті. Як визначили учасники конференції, метою глобальної освіти має бути підготовка людини до життя в небезпечному, динамічному і взаємопов'язаному світі, людини, готової до вирішення будь яких глобальних проблем.

Моделі глобальної освіти, що виникли в США в 70-і рр. минулого століття, виходять з уявлення світу як єдиного цілого, а людства – як величезної взаємозалежної глобальної громади, де життєдіяльність і благополуччя кожної людини залежать від всіх інших людей. Ці моделі, що базуються на принципах глобалізму, холізму, гуманізму і міждисциплінарного підходу, в певній мірі представляються як один із напрямів інтеграції єдиного світового освітнього простору, що відкриває нові глобальні перспективи.

Наприклад, американський вчений. Р. Хенві свою модель глобальної освіти базує на ряді принципів (планетарних вимірів), серед яких – формування об'єктивного світорозуміння, вивчення стану планети, крос-культурна грамотність, розуміння динаміки світових процесів, усвідомлення можливостей вибору [1].

Розгляд проблем глобальної освіти призвело фахівців в галузі педагогіки до думки про те, що вона передбачає виховання в учнів інтересу і поваги до культур народів світу, досягнення розуміння загальносвітового началу в цих культурах і уваги до глобальних подій, усвідомлення їх характеру і передбачення наслідків, використання системного підходу до вивчення світових процесів.

Останнім часом проблеми становлення глобальної освіти зв'язувалися з перспективами розвитку відкритої та дистанційної освіти, перш за все з використанням мережі Інтернет. Але поряд з формально-організаційними і технологічними аспектами, що відносяться більше до проблеми глобалізації освіти, розвивалася і концептуально-змістовна сторона глобальної освіти. І перш за все мова йде про викладання глобалістики та концепції сталого розвитку як глобального процесу у вищій школі.

Згідно з думкою деяких фахівців в області глобалістики, розвиток глобальної освіти – це вже стійка тенденція і перспектива трансформації предметного поля освітнього процесу, який не тільки знаходить свою планетарну спільність і цілісність, але і виявляє реальну і потенційну можливість глобально-змістовної еволюції. Ця остання можливість реалізується спочатку на шляху

перетворення сучасної освіти (в тому числі нині існуючих експериментальних варіантів глобальної освіти) в освіту для такого прийнятого світовою спільнотою глобального процесу, як сталий розвиток (СР), потім еволюціонує в ноосферну освіту в процесі подальшого становлення сфери розуму через СР. Це щонайменше два наступних етапи найбільш великих і передбачуваних глобально-еволюційних трансформацій світової освіти в розглянутому тут напрямку розвитку [2; 3].

Освіта для соціуму сталого розвитку як інноваційний процес повинна буде не тільки модернізуватися, а й в певних аспектах ставати випереджаючою, тобто футуристичною освітою, не тільки не відставати від сучасного життя, а й ефективно прокладати шлях в глобальне майбутнє. В результаті стане формуватися принципово новий тип глобального освітнього процесу – інноваційно-футуристична освіта. Поява інноваційно-випереджальних процесів в глобальній освіті призведе до істотної її футуризації і становленню випереджаючої освіти.

Випереджаюча освіта буде не тільки швидше розвиватися щодо практичної діяльності, а й акцентувати увагу на майбутньому в самому змісті навчання і виховання, виходити з принципу темпоральної цілісності. У цьому сенсі в ході еволюції глобальної освіти відбудеться зсув акцентів від модернізації освіти до її футуризації, а також становлення глобальної ноосферної освіти через освіту для сталого розвитку.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Протягом 2016–2017 років тривав широкомасштабний та

всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку.

На урядовому рівні зараз відбувається процес формування Міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку, тимчасового консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України, для забезпечення узгодження дій органів виконавчої влади щодо досягнення глобальних цілей в Україні.

Як відомо, фундаментом сталого розвитку є освіта, тож Україна приєдналася до 55-ти країн, які підписали Стратегію освіти для сталого розвитку. Започаткована ЄК ООН ініціатива «ОСР», активно підтримується Україною, зокрема Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України. Також за участю неурядових громадських організацій розроблено Стратегію екологічної освіти для сталого розвитку.

Разом з тим, в закладах освіти України всіх рівнів, від садочків і загальноосвітніх шкіл до вищих навчальних закладів, в навчальну програму вводять спеціалізовані курси, що знайомлять слухачів із принципами сталого розвитку. Розвивається в Україні і неформальна освіта у даній галузі, провідну роль у впровадженні якої займають громадські організації та об'єкти природно-заповідного фонду. Хотілося б зазначити, що в Україні також існує партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» (далі

Мережа), яка офіційно була створена у 2014 році за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду. Серед основних завдань Мережі: об'єднати всі зацікавлені сторони у єдину Мережу; забезпечити обмін досвідом, інформацією, матеріалами та корисними контактами; забезпечити доступ та збір наявних нормативних національних та міжнародних документів, навчальних матеріалів, інформацію про міжнародний досвід тощо у галузі ОСР; сприяти навчанню українського суспільства навичкам будувати власне життя з урахуванням потреб сталого розвитку. За два роки функціонування Мережа об'єднала близько 100 учасників, серед яких громадські організації, школи, заклади освіти, органи державної влади та інші партнери. Приєднатися до Мережі та ознайомитися із основними здобутками можна на сайті <http://www.ecoosvita.org.ua/>, який було створено для забезпечення мети та завдань Мережі.

Автори доповіді впевнені, що наш педагогічний університет так же повинен приєднатися до цієї спільноти і вносити свій посильний внесок в розвиток глобальної освіти і формування менталітету суспільства сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хенви, Р. 1994. Достижимая глобальная перспектива. Рязань: Изд-во Рязанского гос. ун-та.
2. Урсул, А. Д., Демидов, Ф. Д. 2004. Образование для устойчивого развития: науч-ные основы. М.: РАГС.
3. Урсул, А. Д., Урсул, Т. А. 2007. Универсальный эволюционизм (концепции, подходы, принципы, перспективы). М.: РАГС.

Аргірова Марія

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМЦІВ, ПРОБЛЕМА БІЛІНГВІЗМУ

Білінгвізм – це поширене явище в сучасному середовищі, тому дослідження мовних контактів і викликаних ними проблем є дуже важливим для сучасної України. З явищем білінгвізму, індивідуально чи масово, тісно пов'язана міжмовна сфера.

Сучасна мовна ситуація в Україні характеризується функціонуванням двох споріднених мов – української та російської. З 1990 р. зменшується вживання російської мови, проте вона залишається засобом спілкування у деяких регіонах України, зокрема Одеському.

Із набуттям українською мовою статусу державної вона обов'язково вивчається в усіх навчальних закладах України, серед них і у закладах вищої освіти.

Іноземні студенти, які навчаються у закладах вищої освіти, вступаючи на підготовчий факультет або на I рік навчання, відчують проблеми насамперед мовного характеру. Адже одним із найважливіших чинників, що впливає на адаптацію студентів, є мовне середовище. Умови життя і навчання ставлять іноземця у важке становище: він живе й вчиться у двомовному українсько-російському середовищі з переважанням російської мови.

Теорія і практика навчання української мови як іноземної перебуває в процесі становлення та стрімкого

розвитку зважаючи на вимоги сучасності. Звичайно, враховують усе передове, що набуто в галузі навчання російської мови як іноземної, тому що для Одеського регіону було притаманним багато років викладання саме російської на вимогу мовного середовища. Окрім цього, можна спиратися і на досвід щодо вивчення української мови як другої, близькоспорідненої у школах із російською мовою навчання і російської мови у школах з українською мовою навчання. Ця методика діє на засадах порівняльного аналізу двох мовних систем. В основу її покладено принцип урахування знань знайомої мови, що послідовно реалізується під час визначення змісту навчання та у процесі презентації навчального матеріалу. Методика навчання української мови, звичайно, взаємодіє з методикою викладання інших іноземних мов.

Якщо говорити про навчання української мови як другої іноземної, то опора на знання студентів з російської (якщо вони є) дає змогу викладачеві економно використовувати час, активніше формувати мовленнєві вміння і навички студентів, уникати непотрібного дублювання. Використання знань з російської мови дозволяє при вивченні схожого в російській та українських мовах ускладнювати характер вправ. Це насамперед сприятливо відображається на формуванні пізнавальних інтересів студентів.

Проаналізувавши мовну ситуацію в Одеському регіоні можна підсумувати, що її можна описати так: населення зазвичай володіє двома мовами, але спілкується здебільшого російською мовою, менше українською та суржиком, або мовами національних

меншин. Різні мовні інтерференції є природним наслідком контакту та вживання обох мов.

При підготовці до занять виділяються схожі, несхожі і специфічні мовні явища. Схожий матеріал російської та української мов іноземці засвоюють порівняно легко. Це пов'язано з тим, що стереотипи збігаються. Такого матеріалу є багато. Викладач ефективно використовує час на занятті, оскільки робота над новим матеріалом часто набуває характеру закріплення.

Складніше іноземці засвоюють специфічні явища української мови, коли в російській мові немає аналогій. Наприклад: кличний відмінок або закінчення іменників у давальному відмінку (*-ові, -еві, -єві*). Тут на становлення нового стереотипу витрачається додаткова праця, що вимагає більших витрат часу, ніж перенесення стереотипу, який вже склався.

Найбільші труднощі виникають при засвоєнні несхожого (частково схожого і протилежного) навчального матеріалу. Наприклад, закінчення українських прикметників. Тут необхідно ламати старий стереотип і створювати нову систему.

Отже, при засвоєнні другої іноземної мови, спорідненої з першою, у психіці іноземного студента відбуваються складні процеси взаємодії двох мовних систем. Повна незалежність між ними неможлива. У результаті взаємодії мов у свідомості інофона система мови, яка вивчається, ніби накладається на систему відомої. Раніше засвоєна мова бере участь в оволодінні іншою, викладач змушений вміло контролювати це міжмовне перенесення і керувати ним.

Але якщо це студенти першого року навчання, або слухачі підготовчого відділення, іноземцям ще складніше зрозуміти матеріал. Вони знаходяться у сфері не двох, а трьох мов: української, російської та рідної мови. Хоча на сьогодні здебільшого всі спілкуються українською, але проблема білінгвізму у Східних областях України є гострою. Мовна свідомість студента-інофона «розривається» між двома мовами: мовою, яку викладають та мовою, якою спілкуються «назовні»: транспорті, магазині тощо.

Звичайно, вивчення української мови як основної вимагає напруженої роботи викладачів і студентів, адже дуже важко це робити в російськомовному оточенні. Але навіть у таких складних умовах слід пам'ятати, що українську мову як іноземну, як будь-яку іншу мову, треба вивчати поглиблено. Вивчення готових фраз у ситуативному підході, як це роблять у деяких закладах вищої освіти, не може якісно забезпечити оволодіння українською мовою, оскільки оволодіння мовою можливе тільки тоді, коли засвоєння мовленнєвого матеріалу веде до формування в іноземця системи мови, коли він може будувати фрази відповідно до правил граматичного оформлення і слововживання в акті спілкування.

Вивчення української мови студентами-іноземцями відкриває для них доступ до нашої культури та історії. Іноземці менше скаржаться на труднощі, пов'язані з двомовністю, а намагаються пристосуватися до цих обставин. Окрім цього, вони усвідомлюють, що живуть на початку третього тисячоліття – в такий час, коли в цивілізованих країнах люди знають не одну, не дві і навіть не три мови. Вони розуміють, що повинні знати

стільки мов, скільки їм треба для досягнення своїх інтересів, і російської мови замало для розуміння країни, в якій вони живуть. Мова потрібна їм не тільки як ключ до здобуття спеціальності, а й для розширення власного світогляду, саморозвитку і творчості. Переважна більшість студентів активно працює, намагається подолати всі труднощі і радіє результатам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєв О. М., Пашківська Н. А. Взаємозв'язок у викладанні української і російської мов // Укр. мова та літ. в школі. – 1975. – № 10.
2. Вусик Г. Шкільне навчання в умовах двомовності // Рідна школа. – 2000. – № 4.
3. Смолінська О. Лінгвокраїнознавство у навчанні української мови як іноземної // Рідна школа. – 2002. – № 2.

Bykova Anna

HUMANITARIAN WAYS TO ADDRESS GLOBAL THREATS AND HISTORY OF FEMINISM IN WESTERN POP CULTURE

We can not deny that women have come a long way to get a miracle of «equal rights». Gaining the right to vote, the opportunity to obtain proper education and get a prestigious job, participation in the public sphere – we owe everything to women’s movements. Feminism, once – the only strategy of acting that could change the role of a woman in western society, today is still gaining in popularity over the world – including Eastern Europe countries. However, every achievement is accompanied by criticism; the ideas of feminism and the women's movement have long been a «hot topic» in popular culture.

When we talk about mass culture, we mean a culture accessible to everyone, visible and close. In times of rapid technological progress, when the Internet becomes more and more available, and the mass media – diverse, it is easier to express one's own views. «The Net is feminine» – the title of Sadie Plant's best-known essay. It becomes even more relatable in Ukraine as Ukrainian language has the category of grammatical gender and the original word «Net» («merezha», «мережа») is feminine [1, p. 35]. Cyberspace has really made it easier for feminists to spread the idea and concept of their movement, and made available forums and websites from which we can learn about feminism, its roots, achievements and disappointments from which we should learn.

The Internet is the space where the action happens, where the information is disseminating; it is the resource of popularizing certain events on which I would like to focus attention. Speaking of pop culture, we usually mention the «pop stars», celebrities, whom we like or dislike (in any case, we often hear about them). Pop music has become one of the components of modern mass culture, in which the ideas of feminism are apparently spreading. One of the most popular singers of our decade, Beyoncé, linked her work to feminism. In 2010, Beyoncé set a record with the highest number of Grammy Awards in the history of pop music; after the release of «Who runs the world? (Girls)» song, 2011, in which the singer accuses men of not respecting women and supports the main ideas of feminism, the popularity of this singer has strengthened even more. In 2013, Beyoncé released the song “Flawless», which became the unofficial hymn of the young generation of feminists. The reason for this were lyrics about the ideal of a feminist image of women, as well as recorded speech of the Nigerian writer Chimamanda Ngozi Adichie included in the song. In a monologue, the writer expresses her concern about the fact that society imposes on women the desire to marry and focus on being attractive to men, instead of encouraging the desire to receive better education and achieve professional success.

The author also accuses the society of imposing on girls the observance of the difference in the sexual behavior of men and women. The speech ends with the words «feminist: the person who believes in the social, political, and economic equality of the sexes». By doing so, Beyoncé did not only support the idea of feminism in her songs, but publicly declared her affiliation with feminists. It is also worth noting that Chimamanda Ngozi Adichie was not collaborating with

Beyoncé during the «Flawless» production and lately said, that she was flattered by being quoted, but she considered the part of her speech «taken out of context», she also noticed that the singer and her had different point of views on what if feminism [3]. Beyoncé was already a popular singer before she inferred into feminist discourse, but after she joined the movement, her popularity grew.

The above-mentioned song, «Flawless», also has a remix version sung by Beyoncé and Nicki Minaj together, which the singers performed for the first time during a concert as part of the Beyoncé concert tour. It was definitely a sign of supporting the feminist movement (or rather its pop version) from Nicki Menaj's side; after a while she released a song «Anaconda», which by some recipients is considered a manifest against the existing stereotype that rap is a domain of men.

Although, there exists the opposite view that this song (and especially the music video) is completely non-feminist, because it presents the racist oversexualized display of a dark-skinned woman's body. In any case, moving the subject of feminism (whether supporting or accusing him) evidently brings popularity to performers and there lays the problem of feminism in western mass culture: it is too ambiguous to define as a sincere action in support of women's movement or as a next trick to get attention and new audience.

Another famous pop industrious activist who supports the feminist movement during its growing popularity is Jennifer Lopez. In 2016, the singer presented the song «I ain't your mama», which deals with the current problems of women's role in marriage, a music video also appeared in which Jennifer Lopez encourages women to change their role of «mother» in marriage. It is also worth noting that this

feminist manifesto from J. Lopez was held in the same year as the Beyoncé “Lemonade» album, which suggests the current popularity of feminist subject matter.

The rapid popularization of feminist views in contemporary mass culture began in 2010’. The main problem of modern western feminists is that the authentic function of feminism in social media was transformed [2, p.103]. The struggle became entertainment and on the one hand it helps spreading the idea of gender equality between mass culture audience, but on the other hand the difference between «pop feminism» and «authentic feminism» grows and causes misunderstanding between followers of the same ideology.

References

1. *Kobiety, feminizm i media*, red. E. Zierkiewicz, I. Kowalska, „Konsola”, Poznań 2005.
2. *Oczekiwania kobiet i wobec kobiet: stereotypy i wzorce kobiecości w kulturze europejskiej i amerykańskiej*, red. Bożeny Płonka-Syroka, Warszawa 2007.
<https://www.thefader.com/2016/10/07/chimamanda-ngozi-adichie-beyoncs-feminism-comment>.

3. *Gender- kultura- społeczeństwo*, red. M.Radkiewicz, Kraków 2002.
4. Hawkesworth, Mary E. (2006). *Globalization and Feminist Activism*. Rowman & Littlefield
5. Walters, Margaret (2005). *Feminism: A very short introduction*. Oxford University
6. Garofalo, Reebee. *Rockin' the Boat: Mass Music & Mass Movements*. Cambridge, Massachusetts: South End Press

Дружкова Ірина

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ – КОНФЕТНІ ОБГОРТКИ

Російська реклама продукція початку ХХ ст. характеризується поєднанням декількох стилів: так званого псевдоруського стилю, стилю модерн та кітчевої реклами. Вони мали особливості й спільні риси. На практиці нерідко поєднувалися, створюючи особливий «комерційний» стиль (значна орнаменталізація, звернення до російського фольклору, «солодкуватість» (діти ангели, жінки красуні); культ краси, естетична, а не соціальна орієнтація; східна екзотика (наприклад, на плакатах, що пропагували тютюнові вироби, курцями найчастіше зображувалися африканець з сигарою, араб з трубкою й циганка з цигаркою); невинуватана романтизація товарів, нерідко шкідливих для здоров'я, особливо в надлишковій кількості (вино, тютюн). Персоніфіковані образи в рекламі завжди вкрай узагальнені, стереотиповані.

Обгортки цукерок з'явилися в ХІХ ст., «батьком-засновником» яких вважають Томаса Едісона. Зазвичай згадують п'ять його найвідоміших винаходів: фонограф, друкарську машинку, біржовий телеграф, генератор змінного струму і, звичайно, лампочку. Крім того, він у 1872 році винайшов парафінований папір для обгортки цукерок.

Кожна епоха створює обгортки цукерок зі своїми атрибутами, деталями, героями, сюжетами. У цій невеликій обгортці відбивається історія окремої країни,

окремого народу. «Історія», викладена в обгортці, так само цікава і різнобарвна, як і сам носій інформації.

Дати визначення обгортки цукерок як історичного джерела досить складно. Незважаючи на опис цукеркових обгортток у культурологічних і маркетингових дослідженнях, наразі немає спеціальних досліджень, що характеризують обгортку як історичне джерело або використовують її як одне з джерел знань про минуле.

Використання цукеркової обгортки як історичного джерела можливе, так як це елемент повсякденної та святкової культури. Він зрозумілий, доступний і звичний; обгортка також завжди апелює до емоційного рівня сприйняття – вона розважає, приносить задоволення, радість, створює позитивну атмосферу під час вивчення історії.

Фахівці в галузі реклами визначають її по-різному: «рекламна частина упаковки», «етикетка / ярлик», «малий рекламний жанр», «художня мініатюра» тощо. Невеликий за розміром шматочок паперу є ефективним засобом реклами.

Виробництво цукерок у Російській імперії в XIX столітті було прибутковою справою, що приносила величезні прибутки. На ринку конкурували три фірми: «Абрикосов і сини» («Бабаєвского фабрика»), «Сіу і Ко» (нині фабрика «Більшовик») і Товариство «Ейнем» (нині «Червоний Жовтень»). Завдання кожного учасника «солодкого фронту» полягало у просуванні свого товару. Потужна маркетингова й рекламна політика цих фірм дозволила створити рекламу виключно оригінальну й вигадливу.

Виробництво «солодкого» в Одесі почалося ще на початку XIX століття. Історик Аполлон Скальковський у 1839 році писав, що, незважаючи на те, що Одеса «далека від досконалості» в цілому ряді ремесел є приклади відмінної якості. Серед іншого він наводить як приклад виробництво меблів, одягу, макаронів і цукерок.

Обгортки цукерок як історичне джерело. Одеська кондитерська фабрика, яка існує сьогодні, була заснована завдяки виробництву сім'ї Крахмальнікова. Воно виникло ще в 1825 році. Австрійський підданий Абрам Крахмальніков на вулиці Мала Арнаутська відкрив пекарню й почав виготовляти печиво. Сімейну справу продовжили брати Лев і Яків. При них фабрика стала одним з найбільших виробництв. У 1893 році брати відкривають «Одеську парову фабрику цукерок і печива», що використовувала парові двигуни. Пізніше підприємство було націоналізоване; відоме як Перша державна кондитерська фабрика.

На розі вулиць Дерибасівська та Катерининська розташовувалася велика крамниця солодоців А. І. Абрикосова. Фабрика знаходилася в Москві, але в Одесі був великий фірмовий магазин. Одеська філія фабрики забезпечувала роботу 20 працівникам станом на 1912 рік. Річний оборот одеського підприємства становив 85 тисяч рублів.

У 1900 році Торговий дім "Брати Крахмальнікови" отримав дозвіл на встановлення "у деяких частинах міста автоматичних апаратів для продажу цукерок". Влада дозволила поставити автомати в місцях масових гулянь: в Олександрівському парку, Міському саду, на Приморському бульварі. Неординарна подія зацікавила

одеситів: кидаєш копійку, тиснеш кнопку й отримуєш видану металевим ящиком цукерку.

У 1906 році брати Крахмальнікови розширили виробництво і перевели його в новозбудований цех на вулиці Середньофонтанська, навпроти Чумної гори. Контора фабрики, традиційне печивне виробництво та фірмовий магазин, як і раніше, залишалися на вулиці Мала Арнаутська, 109.

У центрі міста, на розі вулиць Базарна і Катерининська знаходився ще один роздрібний магазин Торгового дому братів Крахмальнікових.

Етикетки-обгортки, у які загортали вагові цукерки, були яскравими, з вигадливими сюжетами, наприклад, типи жінок різних країн світу. Крахмальнікови одними з перших почали організовувати екскурсії на виробництво для цікавих. Безкоштовні екскурсії з дегустацією продукції стали ефективною і дієвою рекламою.

На початку ХХ століття Торговий дім братів Крахмальнікових став успішно брати участь у престижних міжнародних промислових виставках. Їхня продукція була удостоєна високих нагород на Всеукраїнських та Всесвітніх виставках у 1901, 1904, 1905, 1907, 1908 рр. у Ростові-на-Дону, Москві, Брюсселі, Лондоні, Парижі (Зображення всіх цих нагород в обов'язковому порядку виносилися на упаковку).

У 1910 р. на фабриці працювало 400 осіб, оборот виробництва становив 1 200 000 рублів. Фабрика випускала драже, шоколад, мармелад, карамелі, печиво, бісквіти й варення. Збільшилося майже втричі виробництво, яке задовольняло вже не тільки ринок Новоросії. Цукерки та монпансьє Крахмальнікових

розвозилися по всій імперії, а брати вже серйозно замислювались про налагодження виробництва в Петербурзі й Москві.

Обгортки привертали увагу до історичного минулого й сучасного стану армії. Уява про армію формувалася через зображення обмундирування, озброєння, відзнак. Зазвичай на звороті вкладки була розміщена докладна інформація про роди військ, історію їх створення, героїчні перемоги російської армії. Також обгортки формували уяву про повсякденне життя суспільства: спорт, моду, театр, цирк, ігри, розваги.

Зрештою, вони «прогнозували» майбутнє країни. Наприклад, на початку XX століття фабрика «Ейнем» створила серію картинок «Майбутнє Москви». Майбутнє було представлено як торжество людського розуму й інженер мрії. Деякі деталі повсякденності й сьогодні здаються фантастичними, але багато чого здійснилося. Розглянемо більш докладно одну з картинок «Майбутнє Москви».

Таким чином, дорадянські обгортки виконували дві основні функції: просвітницьку та розважальну. Вони вироблялися на якісному папері, мали безліч різних образотворчих елементів; у кольоровому зображенні використовувалися яскраві, контрастні фарби. У випуску цукерок виробники орієнтувалися в основному на дитячу аудиторію, але їх продукція була доступна лише дітям вищих верств суспільства. Більшості дітей із селянського середовища і міських низів цукеркові ласощі були недоступні.

Радянська влада використовувала потенціал обгортки для утвердження нової ідеології, нових атрибутів влади, встановлювала свою точку зору на

минуле, сьогодні і майбутнє. Утверджувалися нові символи, нові герої.

Спочатку, до затвердження нових радянських символів, використовувалася антична символіка: статуї, гідри, колісниця, сонце, що сходить як символ комуністичної ери, «нової зорі» радянської держави, елементи національного орнаменту. Поступово в зображенні обгортки починають використовуватися символи нової держави: «серп і молот», «червоний прапор», «Крейсер «Аврора», «труби заводів і фабрик», «селянин», «торжество робочого на руїнах старого світу».

У перші роки радянської влади обгортка втратила колишню привабливість: вона друкувалася на поганому папері, мала одноманітне зображення, у кольоровій палітрі використовувалися лише чотири кольори: білий, червоний, зелений і чорний, зрідка жовтий. Однак цукерки стають доступними для всіх категорій дітей.

В оформленні обгортки виявився конструктивістський стиль. Цікаві для порівняння два оформлення цукерки «Виставкова»: перше зображення пропонує «ідилічну» картинку виставки, запозичуючи основну ідею з дореволюційних пасторальних зображень; пізніший варіант демонструє конструктивістський стиль: використання білого й червоного, геометричні фігури, чіткі лінії, більш сучасні конструкції будівель і зображення улюбленого радянського типажу – людини «слов'янської» зовнішності міцної статури, що піднімає завісу «нової ери». Будівничий нового життя тримає в руках молот і нагадує більш пізні зображення Буратіно, який відкриває шлях лялькам у новий театр.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винтажные конфетные фантики, часть 1. URL <https://longrendiy.livejournal.com/4096.html> (дата обращения: 29.04.2021).
2. Другун В. Красильниковы URL <http://odessa-memory.info/index.php?id=346> (дата обращения: 29.04.2021).
3. Сидорчук Оксана Николаевна Изучение истории России XIX-XX веков на основе конфетных обёрток // Школьные технологии. 2014. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/izuchenie-istorii-rossii-xix-hh-vekov-na-osnove-konfetnyh-obyortok> (дата обращения: 01.05.2021).
4. Dolce vita в советском варианте URL <https://humus.livejournal.com/5753162.html> (дата обращения: 29.04.2021).

Шпак Олена, Аргірова Марія

АУДІЮВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ТА МЕТОД НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОФОНІВ

Стаття концентрується на проблемі навчання української мови іноземних студентів, зокрема, на проблемі аудіювання у процесі комплексного підходу до навчання видам мовної діяльності, оскільки успішне вирішення цієї проблеми сприяє підвищенню ефективності навчання іноземних студентів на початковому етапі.

Аудіювання вважається складним видом мовленнєвої діяльності, оскільки включає в себе мовні дії, операції, уміння та навички, формування яких вимагає тривалої підготовки і тренування [3]. У процесі слухання відбувається смислова обробка інформації: її виділення, організація, узагальнення, переосмислення і оцінка. Тому процес аудіювання викликає у студентів найбільші труднощі. Завдання викладача при навчанні аудіювання – навчити учня розуміти чуже мовлення мовця. Від уміння слухача розуміти повідомляється залежить його здатність створювати власні висловлювання. На початковому етапі вивчення української мови у студентів-іноземців формуються базові навички аудіювання. Студенти вчать на занятті розуміти вказівки і невеликі повідомлення викладача, висловлювання своїх товаришів, тексти навчального характеру, які зазвичай пропонує сам викладач.

Для студентів-іноземців, які вивчають українську мову як засіб не тільки комунікації, але і отримання

спеціальності, аудіювання має першочергове значення, так як основну навчальну інформацію вони отримують з лекцій зі спеціальних дисциплін. Крім того, процес аудіювання супроводжується складною розумовою діяльністю і виступає активним розумовим засобом, за допомогою якого здійснюється сприйняття і розуміння нових висловлювань.

Дуже важливо, щоб з самого початку вивчення української мови на заняттях студенти звикали слухати українську мову, не звертаючись до початкового тексту. Як відомо, в практичному курсі УМІ (української мови як іноземної) аудіювання виступає як мета та засіб навчання.

Мета навчання аудіювання визначається загальними завданнями курсу і етапом навчання. Таким чином, на самому початку в студентів-інофонів формуються такі уміння: членувати мовний потік на синтагми; визначати слова, які зазнали змін у мовному потоці, диференціювати слова, близькі за звучанням; розуміти інтернаціональні слова; розуміти висловлювання, що містять знайому і незнайому лексику [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що в методичній літературі проблеми навчання аудіювання іноземної мови не приділялося, на наш погляд, достатньо уваги. Довгі роки передбачалося, що вміння проводити аудит виробляється у студентів-іноземців «латентно» в процесі формування інших видів мовної діяльності. Однак, як показує практика, студенти, яких не навчають аудіювання цілеспрямовано, так і не опановують цими вміннями. Більш того, на думку методистів, без навичок аудіювання неможливо

навчитися і говоріння, оскільки вони представляють два боки одного явища – усній комунікації.

Відомо, що для успішного процесу аудіювання необхідні такі вихідні здібності студентів, як пам'ять, увага, слух, імітація, прогнозування. Ці когнітивні механізми є основою для формування умінь, необхідних при аудіюванні: технічних, мовних, мовленнєвих, комунікативних.

Для забезпечення позитивного результату аудіювання необхідна методично правильна організація процесу навчання аудіювання, а значить, перед методикою навчання УМІ стоїть завдання правильно організувати і спланувати цей процес, щоб рівень сформованих аудитивних навичок іноземних студентів на етапі дозвучової підготовки відповідав потребам їх успішного включення у навчальний процес вищої школи.

Після закінчення навчання з аспекту аудіювання студенти повинні:

1. розуміти основний зміст тексту (визначити тему, основну думку повідомлення, основні повідомлені факти, встановлювати логічну структуру висловлювання);

2. розуміти повний зміст тексту (встановлювати послідовність, логічні зв'язки фактів, розуміти взаємозв'язок явищ, подій, дій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в повідомленні, розуміти всю інформацію в прагматичних текстах);

Ефективність і результативність процесу навчання аудіювання та конспектування монологічного аудіотексту досягається при наявності ряду факторів, а саме, ефективної моделі навчання, якості аудитивного матеріалу і його презентації [4].

На етапі підготовки аудіоматеріалів необхідно знати, що труднощі аудіювання можуть бути пов'язані: з мовною формою повідомлення, зі смисловим змістом повідомлення, з умовами пред'явлення повідомлення, з джерелами інформації. Слідуючи цій структурі, можна визначити конструкт при тестуванні аудіювання наступним чином:

- знання звукової системи (фонологія, наголос та інтонація);
- розуміння індивідуальних лінгвістичних значень (сюди входить все знання граматики і лексики);
- розуміння повних лінгвістичних значень (знання граматики та дискурсу, а також розуміння довших текстів);
- розуміння виведених значень (знання граматики, дискурсу і знання прагматики, тобто тут залучено розуміння імпліцитних значень і можливих висновків) [1].

Оптимальні та ефективні шляхи вирішення комунікативних невдач у ситуації міжкультурного усного спілкування можуть бути знайдені за рахунок використання компенсаторних умінь в аудіюванні. Компенсаторні вміння дозволяють студентам (учасникам) комунікації розуміти звучання тексту в умовах обмеженого мовного та мовленнєвого досвіду. Формування компенсаторних умінь у студентів немовних спеціальності є надзвичайно актуальним. Важливо відзначити, що якщо рівень незнайомої лексики занадто високий та перешкоджає розумінню загального змісту висловлення, ні про які компенсаторні вміння говорити не доводиться [9]. Особливо це стосується розмовних формул, кліше, ідіом. Сенс цих виразів не

завжди обумовлений значенням слів, що в них входять. Тому їх слід просто добре знати [2].

При навчанні аудіювання для студентів-іноземців виділяють ряд труднощів:

1. Можливість тільки одноразового сприйняття усного мовлення. При сприйнятті усного мовлення діє механізм короточасної пам'яті, яка має обмежений обсяг (7 ± 2). Тому вона повинна містити знайомий студентам мовний матеріал, відповідний до пройденого лексико-граматичного матеріалу та доступну форму викладу.

2. Присутність в звукових текстах, деяких мовних і мовленнєвих особливостей, властивих усній промові. У зв'язку з цим доцільно знайомити студентів з цими особливостями безпосередньо перед прослуховуванням цих текстів.

3. З'єднання слухових уявлень з візуально-графічними. Звідси важливість завдань на прослуховування з опорою на друкований текст та з внутрішнім промовлянням, на повторення за диктором складних слів, словосполучень і речень.

4. Запам'ятовування змісту аудіотексту. Це вимагає неодноразового звернення до аудіотексту та до окремих його частин.

5. Визначення рівня розуміння та запам'ятовування звукового тексту, що вимагає введення різних видів спеціальних завдань, наприклад, на його смислове читання [3].

Слід звернути увагу на вибір жанру тексту для аудіювання. Текст – це перш за все одиниця комунікації, тому він обов'язково переслідує певну комунікативну мету, висловлює конкретний комунікативний намір. В

літературі та побутовому спілкуванні завжди використовуються тексти, які стосуються певних жанрів, кількість яких невелика. Тому дуже істотним для ефективності навчання аудіювання є питання про жанри навчальних текстів. Всі тексти, що відносяться до одного жанру, мають подібні характеристики: функції, логіко-семантична структура.

Студентів слід знайомити з жанрами не одночасно, а поступово та послідовно, дотримуючись принципу від легких до важких. Переходити до наступного жанру можна тільки тоді, коли студенти вже досить добре розуміють тексти досліджуваного жанру. Потім, одночасно з вивченням нового жанру, слід слухати тексти й раніше вивчених жанрів. Тоді на завершальному етапі навчання студенти зможуть успішно сприймати тексти будь-яких жанрів.

Виходячи з матеріалів розвідки, можна зробити висновки:

- аудіювання вимагає від студентів прояву різних здібностей і відповідно сильно залежить від них;
- аудіювання може викликати значні труднощі в його освоєнні у студентів-інофонів, ці труднощі можуть бути пов'язані як з вихідними компетенціями, так і з психофізіологічними особливостями студентів;
- для підвищення ефективності аудіювання викладач повинен ретельно підходити до підбору аудіоматеріалів;
- аудіювання є важливим та основоположним аспектом вивчення мови;
- аудіювання сприяє поповненню лексичного багажу студентів за рахунок мимовільного

запам'ятовування лексичних одиниць та мовних конструкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кутузова Г. И., Междисциплинарные связи в обучении иностранных студентов // Изд-во Политехн. Ун-та, Санкт-Петербург, 2008. 378 с.
2. Соловова Е. Н., Методика обучения иностранным языкам: базовый курс: пособие для студентов пед. вузов и учителей // АСТ, Астрель, Москва, 2009. 238 с.
3. Смолінська О., Лінгвокраїнознавство у навчанні української мови як іноземної // Рідна школа. 2002. № 2.
4. Фазекаш М., Роль и место аудирования в процессе комплексного обучения иностранным языкам// Русский язык за рубежом. 1987, № 2. С.35.

**Кон Елена,
Парамонова Юлия**

ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧЕНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Любое высказывание учащегося, устное или письменное, разумеется, мотивировано: вытекает из потребности что-то сказать или написать, с кем-то вступить в контакт, поделиться своими мыслями и чувствами. Эта потребность, в свою очередь, вытекает из так называемой речевой ситуации, сложившейся в жизни или созданной искусственно, с педагогической целью. Даже в искусственных ситуациях мотивация резко повышает самостоятельность учащихся в речевой деятельности.

Говорящий или пишущий должен быть в достаточной мере подготовлен к содержательному высказыванию, т.е. ему необходимо располагать обширным, достоверным, значимым (лично или социально) материалом для своего выступления. Этот материал, как правило, никто ему не подсказывает. Без свободного владения материалом школьник не может осуществить акт коммуникации, ее цель не будет достигнута. Сам материал должен быть подвергнут систематизации, структурированию, должен быть отобран.

Коммуникативная цель будет достигнута лишь в том случае, если учащийся достаточно владеет языковыми средствами: богатым и хорошо активизированным словарным запасом, способностью

быстро и безошибочно образовывать грамматические формы, строить предложения и связывать их в тексте, если он умеет выбирать наилучшие средства языка для данной коммуникативной ситуации.

Для того чтобы определить, на каком уровне пространства протекает коммуникация, необходимо определить два параметра: коммуникативную дистанцию (параметр протяженности пространства) и плотность коммуникации (параметр проницаемости пространства).

Близкая дистанция означает, что общение протекает при тесном соприкосновении в пространстве. Она наиболее характерна для групп с численностью от двух до восьми человек. При взаимодействии на далекой дистанции социотипы разделены существенным расстоянием, определяемым социальными и культурными показателями развития. Такая дистанция между людьми обычно возникает в коммуникативных группах более восьми человек.

Глубокая коммуникация означает плотный информационный обмен, когда в общение вовлекаются практически все имеющиеся в распоряжении социотипа информационные ресурсы. Возникает тесное переплетение «силовых линий» информационных полей, что свидетельствует о высокой доверительности контакта.

Поверхностная коммуникация происходит при неполном вовлечении в обмен наличных информационных ресурсов. Плотность информационного потока оказывается гораздо меньше по сравнению с первым случаем.

Невозможно одновременно заботиться об

отдельном человеке (индивидуальный подход) и о целой группе людей (массовый подход). Макросоциум поощряет человека приносить личное на алтарь общественного, а микросоциум, например его семья, хотел бы противоположного: чтобы близкий человек больше времени проводил дома. Причем пропорция 50 % на 50 % означает коммуникативный кризис: состояние колеблющихся «весов» очень болезненно, ведь оно значительно затрудняет выбор.

Первый уровень взаимодействия в коммуникативном пространстве: дистанция близкая, но коммуникация поверхностная. Носит название физический, так как характерен для плотного, материально опосредованного соприкосновения физических субстратов (носителей) информационных систем. На этом уровне удовлетворяются природные потребности человека в еде, жилье, продолжении рода, производстве и потреблении материальных продуктов.

Второй уровень взаимодействия в коммуникативном пространстве: дистанция близкая, а коммуникация глубокая. Называется психологическим, поскольку на первое место выходит обмен сокровенной, личностной, идущей из души информацией. Этот психологический уровень предполагает самые доверительные отношения, поскольку на этом уровне человек удовлетворяет свои интимно-эмоциональные потребности в любви, дружбе, семье, сопереживании и т. п.

Третий уровень взаимодействия в коммуникативном пространстве: дистанция далекая, коммуникация поверхностная. Называется социальным, так как регулируется общественными нормами,

традиціями і ритуалами, законодавством, державними інститутами і т. д. Этот уровень коммуникации подчиняет интересы индивида интересам социума, поэтому носит наиболее формальный характер. Объект социальной коммуникации выступает не как уникальная личность, а как представитель того или иного социального сословия или профессиональной группы. На этом уровне человек удовлетворяет свои потребности в карьере, обучении, труде и уважении.

Четвертый уровень взаимодействия в коммуникативном пространстве: дистанция далекая, но коммуникация глубокая. Носит название интеллектуального, или информационного, уровня. Осуществлять глубокую коммуникацию без соприкосновения с другой стороной можно, лишь перенеся весь информационный обмен внутрь себя, в свой мозг. Интенсивно работает при этом память и воображение человека. Только на этом уровне можно обращаться к глубинам своего подсознания и добывать сведения, накопленные поколениями людей, жившими до тебя.

На информационном уровне человек удовлетворяет свои потребности в актуализации, раскрытии своих талантов и способностей, творчестве, познании и самосовершенствовании.

Обмен информацией широко охватывает разные части организации и прямо пропорционально соотносится с ее эффективностью. Но обмен информацией не всегда так эффективен как следовало бы: на деле люди общаются между собой менее эффективно, чем им это кажется.

Во многих случаях передаваемое сообщение оказывается неправильно понятым и, следовательно, обмен информацией – неэффективным.

Чаще всего причина низкой эффективности состоит в забвении того факта, что коммуникация – это обмен. В ходе обмена обе стороны играют огромную активную роль. Обмен информацией происходит только в том случае, когда одна сторона предлагает информацию, а другая воспринимает ее. Чтобы было именно так, следует уделять пристальное внимание коммуникационному процессу.

В процессе обмена информацией можно выделить четыре базовых элемента.

1. Отправитель, лицо, генерирующее идеи или собирающее информацию и передающее ее.
2. Сообщение, собственно информация, закодированная с помощью символов.
3. Канал, средство передачи информации.
4. Получатель, лицо, которому предназначена информация и которое интерпретирует ее.

При обмене информацией отправитель и получатель проходят несколько взаимосвязанных этапов. Их задача – составить сообщение и использовать канал для его передачи таким образом, чтобы обе стороны поняли и разделили исходную идею. Это трудно, ибо каждый этап является одновременно точкой, в которой смысл может быть искажен или полностью утрачен. Указанные взаимосвязанные этапы таковы:

1. Зарождение идеи.
2. Кодирование и выбор канала.
3. Передача.

4. Декодирование.

Развитие коммуникативных навыков учащихся – это процесс длительный и сложный, требующий систематического и целенаправленного вмешательства преподавателя.

Основной задачей работы по формированию коммуникативной компетенции является вооружение учащихся содержательно, грамматически и стилистически правильно выразить в устной и письменной форме свои и чужие мысли.

Такая работа может осуществляться на уроках языка и на специальных уроках по развитию связной речи.

В содержание ее входит:

- 1) воспитание произносительной культуры речи учащихся (с учетом фонетических закономерностей языка);
- 2) усвоение норм и правил выразительного чтения;
- 3) лексическая работа, обеспечивающая обогащение словарного запаса учащихся и требующая определенных знаний из области лексики и фразеологии языка, а так же из области лексической стилистики;
- 4) работа над предложением и словосочетанием, в основе которого лежит глубокое и систематическое изучение грамматики, раскрывающий законы связи слов и строения предложений, а также усвоение норм синтаксической стилистики;
- 5) развитие навыков связной устной и письменной речи.

Изучение грамматики значительно продвигает развитие коммуникативных навыков учащихся. Например, такая часть речи как глагол обозначает не

просто действие, а действие как активный процесс. Он выражает движение, развитие и сообщает высказыванию конкретность, динамичность, энергию. Одна из характерных и замечательных особенностей глагольного слова – его организующая, конструктивная роль в предложении. Глагольное управление цементирует предложение, оказывает решающее влияние на сочетание слов, на постановку их в необходимых для правильного выражения мыслей формах.

Само по себе глагольное слово богато и емко по своему значению. Глагол обладает развитой многозначностью и омонимичностью. Богатство значений глагольного слова усиливается разнообразием живых значений приставок, а также многообразием его синтаксических возможностей. Сравним глаголы *брать* и *забрать*, *избрать*, *разобрать*, *собрать*, *перебрать*, *выбрать*. Каждое из них представляет новое слово, подается в новой словарной статье и имеет подчас не одно, а несколько значений, – так глагол *собрать* имеет 10 значений. Вместе с тем глаголы в связи с различиями синтаксического употребления выражают разные значения, например: глагол *бить*.

В непереходном значении – “ударять”: бить молотком;

С винительным падежом неодушевленного объекта – “ломать, раскалывать, раздроблять”: бить посуду;

С винительным падежом одушевленного объекта – “разить, наносить поражение и умерщвлять”: бить врага, бить тюленей и другое.

Таким образом, в процессе обучения младших

школьників речевої діяльності (слуханню, читанню, говоренню письму) большое значение уделяется коммуникативной компетенции, которая является необходимым условием для успешного речевого процесса.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Антонова Е. С., Воителева Т. М. Русский язык и культура речи. – М.: Дрофа, 2005. – С. 53.
2. Быстрова Е. А. Коммуникативная методика в преподавании родного языка // Русский язык в школе. – 1996. – № 1. – С. 23-27.
3. Венецкая А. Б. Формирование культуры общения младших школьников // Начальная школа. – 2009. – № 2. – С. 73-77.
4. Воителева Т. М. Основные вопросы развития речи учащихся. – М.: Дрофа, 2000. – 164 с.
5. Гудзик І. Умовно-мовленнева діяльність та комунікативне використання мовлення у навчанні російської мови // Початкова школа. – 2007. – № 8. – С. 47-51.
6. Казакова М. Н. К проблеме речевого развития младших школьников // Начальная школа. – 2007. – № 1. – С. 57-61.

Кон Елена

О СИСТЕМАТИЗАЦИИ ЯЗЫКОВОГО МАТЕРИАЛА ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Необходимость усвоить большой объем учебного материала за малое количество времени ставит проблему поиска оптимального варианта организации занятий со студентами-инофонами. Попытки ее решения привели нас к использованию приема систематизации грамматического материала.

Естественным представляется, что в практическом курсе русского языка для студентов-инофонов грамматические явления прорабатываются в последовательности, диктуемой нуждами общения. При этом система языка, его парадигматика игнорируется. В результате грамматический материал как бы дробится: одни формы используются в связи с данной ситуацией, другие – отодвигаются на неопределенное время, третьи – вообще не изучаются. Специалисты-практики, связанные с преподаванием русского языка как иностранного, полагают, что логическая систематизация порознь усвоенных фактов служит лучшему сохранению их в памяти, помогает восстановлению навыка, способствует более глубокому пониманию грамматических форм [3, с. 56].

Наиболее эффективным способом систематизации языкового материала мы считаем восстановление грамматических парадигм путем упорядочения приобретенного речевого опыта. Такая систематизация осуществляется по мере накопления грамматических форм и ведет к обогащению филологического опыта студентов.

Для оптимізації процесу вивчення мовних явищ необхідно визначити форми, об'єкти контролю і вибір контролюючих вправ. Форми контролю граматических навичок можуть бути усними і письмовими, під керівництвом викладача і з допомогою дисплея, традиційними і тестовими.

Об'єктами контролю повинні бути навички і вміння вивчених практично користуватися мовою як засобом спілкування. В навичках перевіряється здатність оперувати одиницями мови в мовній діяльності, тобто здатність виробляти автоматизовані дії з граматическим матеріалом. Показателем сформованості граматических навичок виступає швидкість і безпомилковість в використанні граматических форм в комунікативно орієнтованих вправах.

Контроль повинен займати мінімальну кількість часу і охоплювати максимальну кількість вивчених. З урахування цього не рекомендується в ході поточного контролю привертати нові, незнайомі типи завдань. Слід використовувати вправи (завдання), які найбільш адекватно дозволяють з'ясувати те, що конкретно цікавить викладача на даній стадії навчання.

Таким чином, при ознайомленні з граматическим матеріалом необхідно виявлення викладачем складностей, пов'язаних з засвоєнням мовного явища, визначення форми ознайомлення з ним, вибір опорних граматических конструкцій з урахування типологічних складностей вивченого матеріалу, вибір адекватного методического підходу до вивчення з урахування контингенту вивчених, обробка

комментариев, формулировок или вопросов к изучаемому языковому явлению, выбор терминологии.

Текст грамматического правила должен базироваться на принципах функциональности и коммуникативности. В связи с этим правило должно быть: функциональным, раскрывающим свойства и особенности явления, операционно-адекватным, достаточным, наглядным, прямо сформулированным, ясно изложенным.

При выборе методических приемов и упражнений для усвоения языкового явления необходимо руководствоваться характером изучаемой структуры, степенью ее совпадения с соответствующей структурой в родном языке, целью обучения, его этапом, а также наличием речевого опыта у студентов.

Такая организация занятий позволяет повысить запоминаемость и понимание языкового материала, способствует снижению психологического барьера во время обучения на изучаемом языке, активизирует работу учебной группы.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Арутюнов А.Р. Теория и практика создания учебника русского языка для иностранцев/ А.Р. Арутюнов. – М.: Просвещение, 1990. – 234 с.
2. Еремина О.А. Когда преподавателю-русисту нужна помощь родного языка/ О.А. Еремина // Русский язык за рубежом. – 1994. – №3. – С. 82-86.
3. Осиапенко В.И. Обучение русской грамматике иностранцев на начальном этапе/ В.И. Остапенко. – М., 1987. – С.56.

4. Чумак Л.Н. Синтаксис: Курс лекцій для студентів-иностранцев філологічного профіля/ Л.Н. Чумак. – Мн.: БГУ, 2003. – 181 с.

Хан Хуйюнь

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Поняття «компетентнісний, особисто орієнтований підхід» в наш час стало знаковим в процесі масштабної перебудови загальної середньої освіти. Багаторічна практика свідчить, що організація освітнього процесу лише за допомогою традиційних технологій не може привести до набуття школярами ключових, міжпредметних та предметних компетентностей. Тому потрібна докорінна модернізації всієї роботи закладів загальної середньої освіти в напрямку її технологізації.

Сучасна ситуація дає педагогові велику свободу у використанні нових підходів, розробці та використанні новітніх продуктивних педагогічних технологій, які суттєво сприяють всебічному розвитку школярів. Реалізація в Україні Концепції НУШ, прийняття нових законів про освіту вимагає від навчальних закладів більш високих освітніх результатів. Практика доводять, що досягти таких результатів можна тільки при використанні сучасних педагогічних технологій. Ефективність використання цих технологій в освітньому процесі також підтверджена дослідженнями багатьох авторів (В. Андрєєва, В. Беспалько, М. Кларін, О. Лобової, В. Пітюкова, О. Ростовського, Г. Селевко, В. Сластенина та ін.).

Відомо, що ідею про технологізації освітнього процесу висловлював ще Я. А. Коменський майже 400 років тому. Він закликав зробити навчання «технічним»,

тобто таким, щоб все, чого навчають, мало успіх. За кордоном, перш за все в США, інтерес до освітніх технологій виник в середині XX століття, коли з'явилися перші програми аудіовізуального навчання, тобто навчання з допомогою технічних засобів. Отже, термін «освітні (педагогічні) технології», що з'явився в 1960-х роках XIX століття, означає побудову освітнього процесу з гарантованим результатом.

В наш час у зарубіжної та вітчизняної наукової літератури є декілька сотень визначень даного поняття. Узагальнене уявлення про педагогічної технології закріплено в документах ЮНЕСКО: це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти.

Аналіз робіт В. Беспалько, М. Кларін, Г. Селевко, Д. Чернілевський дозволяє зробити висновок про те, що педагогічна технологія пов'язана з системним підходом до освіти, охоплює всі елементи педагогічної системи: від постановки цілей, проектування, практичної організації всього освітнього процесу і перевірки його ефективності.

Сьогодні багато шкільних вчителів різних навчальних предметів використовують різноманітні педагогічні технології і завдяки тому демонструють високі та стабільні результати. Однак велика кількість вчителів музичного мистецтва в основному працює традиційно. Використання продуктивних педагогічних технологій на уроках музичного мистецтва може сприяти постановці загальної музичної освіти школярів на більш високому рівні. Пропонуємо педагогам-музикантам

низку педагогічних технологій, які успішно застосовують найкращі учителі.

1. Технологія формування музичного сприйняття пронизує всі види музично-практичної діяльності школярів. Сприйняття музики найбільш повно формується в процесі використання методики інтонаційно-образного і жанрово-стильового аналізу музичних творів, до яких зверталися в різні часи Б. Асаф'єв, В. Медушевська, Д. Кабалевський, О. Ростовський, Л. Школяр та ін. При використанні даної методики вчителю необхідно включати виявлення жанрових ознак: пісенність, танцювальність, маршовість; характерних рис стилю (епохального, національного, індивідуального); досвід спостереження за розвитком інтонації в різноманітних формах музики; усвідомлення сенсу інтонації в змісті творів (епічних, драматичних, ліричних). Вчителю необхідно також формувати у школярів установку на позитивне сприйняття музичного твору за допомогою різноманітних факторів: організаційних (слухати музику в тиші, як у концертному залі) і методичних (слово вчителя, актуалізація музичного досвіду дітей, включення різного роду асоціацій).

2. Технології формування культури співу. У процесі відродження традицій вітчизняного хорового співу вчителя музики стали активніше використовувати методики розвитку слуху і голосу, включаючи авторські методики М. Глінка, Ф. Колесси, М. Леонтовича, В. Ємельянов, Г. Струве та ін. При цьому використання сучасних технологій (наприклад, спів під фонограму) не повинно замінювати живого звучання дитячих голосів. Важливим напрямком роботи вчителя при освоєнні

технологій розвитку культури співу школярів є рефлексія, яка пов'язана з оцінкою та самооцінкою якості виконання пісень, ступеня розвитку вокально-хорових навичок учнів. До критеріїв оцінки відносяться виразність емоційність виконання, інтерес до співу, усвідомлення змісту та засобів музичної виразності твору, розвиток основних співацьких навичок тощо.

3. *Технології інструментального музикування.* Використання найпростіших музичних інструментів в процес виконання музичних творів, освоєння техніки гри на ритмічних, звуковисотних, духових інструментах тощо, детально розроблено в світовій та вітчизняній музично-педагогічній літературі, починаючи від К. Орфа, й до учителів музичного мистецтва нашого часу.

4. *Технології організації рухової активності та музично-педагогічних ігор.* Серед них – зв'язок з рухами людини в народній музиці, пластичне втілення музичних образів; застосування музично-рухових вправ для фізичної розрядки школярів; використання вільного диригування; імітація гри на музичних інструментах; пластичне інтонування; інсценування, «розігрування» фольклорних зразків тощо.

5. *Технології розвитку асоціативно-образного мислення школярів.* Базуються на інтеграції музики з іншими видами мистецтва: літературою, образотворчим мистецтвом, музикою, кіно, театром. Інтеграція мистецтв дає можливість освоювати мову музики на основі виявлення його «подібності та відмінності» з мовою інших мистецтв. Традиційно виділяються такі загально художні категорії як образ, інтонація, жанр, стиль музики. Асоціативно-образні зв'язку музики з іншими видами мистецтва виявляються при активному

використанні методу «тотожності і контрасту» (Б. Асаф'єв), «подібності та відмінності» (Д. Кабалевський) тощо.

6. *Проектні технології*, які набувають сьогодні широке використання на уроках музичного мистецтва тому, що відіграють важливу роль в процесі загальної музичної освіти як засоби розвитку пізнавальної інтересів школярів в даній галузі. До них відносяться колективні, групові, індивідуальні форми підготовки і захисту проектів. Проектна діяльність учнів може виступати як форма проміжного та підсумкового контролю засвоєння навчального матеріалу з предмету.

7. *Інформаційно-комунікаційні та мультимедійні технології* в даний час широко використовуються як на уроках музичного мистецтва, так й в позаурочній музично-естетичної діяльності. Застосування даних технологій в загальної музичній освіті школярів є одним з самих перспективних напрямків її модернізації. До того ж, дані технології викликають у школярів підвищений інтерес та суттєво впливають на мотивацію учнів.

Таким чином, формування музичної культури школярів, набуття ними відповідних компетентностей напряму залежить від оволодіння учителями музичного мистецтва сучасними музично-педагогічними технологіями, розповсюдженими у світі.

Го Цзюнь

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація, як наслідок подальшого розвитку у світі постіндустріального/інформаційного суспільства породжує інноваційні процеси в освітній сфері різних країн, зокрема в Україні та Китаї. Ці процеси вимагають рішення проблем, спрямованих на розвиток базової культури особистості, в зв'язку з чим, ставлять у порядок денний розробку і реалізацію нових, більш сучасних та продуктивних національних освітніх концепцій. Основні перспективи модернізації загальної середньої освіти України і Китаю в наш час прямо пов'язано з необхідністю подальшого розвитку національних культур, більш активного залучення школярів до культурних явищ своїх народів, і одночасно, орієнтовані на більш глибоке ознайомлення з культурами інших народів.

Стало майже звичним відчуження молоді від традиційних культур своїх народів, як результат нівелювання індивідуальної етнічної свідомості, в тому числі художній, а також повальне захоплення школярами розважальної музикою сумнівної якості, яке частіше за все не сприяє естетичному розвитку і формуванню високохудожнього смаку.

Аналіз наукової літератури та спостереження за організацією процесу загальної музичної освіти в закладах загальної середньої освіти України та Китаю

свідчать, що процес формування мистецької (музичної) культури сучасних школярів, віднесених до покоління «Альфа» (діти, що народилися в епоху розповсюдженого інтернету), при усіх його особливостях та складнощах, традиційно базується на етнопсихологічних засадах виховання особистості. Перш за все, даний процес обумовлений принципами гуманістичного виховання, зокрема метапринципом детоцентризму, який пов'язано з підвищеною увагою до унікальності особистості кожної дитини. Даний підхід, оснований на закономірностях психолого-педагогічної науки та гуманістичних традиціях демократичного суспільства, детально висвітлено в роботах видатних учених XX та XXI століть.

У даному контексті йдеться про принцип культуровідповідності освітнього процесу, сучасне трактування якого передбачає, що виховання повинно ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях і будуватися з урахуванням особливостей національних культур з одночасним залученням людини до різних пластів культури (С. Шацький, В. Сухомлинський та ін.); принцип естетизації дитячого життя, який передбачає формування у школярів естетичного ставлення до навколишнього середовища, що дозволяє розвинути у них високий художньо-естетичний смак, дає можливість пізнати справжню красу суспільних естетичних ідеалів (Б. Ліхачьов); принципи мистецької педагогіки, які обумовлені інтонаційно-образною природою музики, її зв'язком з життям та іншими мистецтвами (Д. Кабалевський, Л. Горюнова, Л. Школяр).

У даному контексті освітня музична діяльність школярів розглядалася в цілісному процесі формування

у учнів музичної культури (Д. Кабалевський). Досягнення цілісності кожного уроку музичного мистецтва, навчального семестру, року і всього курсу загальної музичної освіти обумовлено потребою набуття школярами уміння сприймати музику, що передбачає послідовне досягнення учнями жанрової, інтонаційно-фабульній, процесуально-часової природи музичного мистецтва і його різноманітних життєвих зв'язків. Різні форми спілкування з мистецтвом на уроці (хорової спів, слухання/сприймання музики, музично-рухливі ігри, інструментальне музикування тощо) спрямовані на постійне поглиблення уміння сприйняття школярами музичного мистецтва, що забезпечує цілісний характер протікання всієї освітньо-музичної діяльності учнів.

Формування у школярів XXI століття достатньої музичної культури в процесі освіти передбачає також оволодіння відповідними знаннями і набуття музично-естетичного досвіду, які дозволяють досягати художні зразки світового та національного музичного мистецтва різних жанрів від простих (пісня, танець) до складних синтетичних (опера, балет, ораторія тощо). В даному контексті, сприймання музики передбачає не тільки отримання естетичної насолоди, а й придбання історико-теоретичних знань (розуміння стилю, форми, жанрів). Аналогічно в співі важливими є виразність виконання і майстерність володіння вокально-хоровими навичками.

Подальший розвиток інформаційного суспільства в умовах зростаючої глобалізації вимагає від педагогічної спільноти відмови від застарілих методик пасивного навчання та орієнтує на засвоєння та продуктивне використання інноваційних педагогічних технології активного та інтерактивного напрямку.

Таким чином, ситуація, що склалася останнім часом у результаті подальшого розвитку інформаційного, наполегливо вимагає вирішення на державному рівні низці управлінських, організаційних, соціально-педагогічних та психолого-педагогічних проблем в області загальної музичної освіти, як магістрального шляху формування музичної культури нового покоління. Найбільш реальні способи вирішення даної проблеми в умовах демократичної держави відомі. Йдеться про: значне підвищення якості і продуктивності всієї загальної середньої освіти, частиною якої є загальна мистецька (музична) освіта на основі компетентнісного та особисто-орієнтованому підходу; набуття школярами ключових компетентностей, зокрема, загальнокультурної грамотності, міжпредметних (мистецьких) та предметних (музичних) компетентностей; суттєве підвищення рівня фахової підготовки (як загально-педагогічної, так й музично-педагогічної) майбутніх учителів музичного мистецтва; створення в закладах загальної середньої освіти необхідних організаційних, морально-психологічних та матеріально-фінансових умов для ефективного викладання мистецьких дисциплін та успішного навчання школярів, віднесених до зазначеного вище покоління Альфа.

**Балашенко Інна,
Кулаков Микола**

УПРАВЛІННЯ YOUTUBE-КАНАЛОМ НА АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНІ ТЕМИ

Люди приходять в Інтернет з різною метою: частіше розважитися, але іноді і переглянути щось актуальне і серйозне. Найчастіше люди втамовують свою спрагу знань з научпоп-контентом, але іноді і відеороликами на актуальні соціальні теми, щоб їм було про що подумати у вільний від комп'ютера та роботи час.

В останні 10 років дуже популярним і привабливим способом заробітку без будь-яких вкладень і внесків стала монетизація відео на YouTube. Хоча відео-контент, що переглядається глядачами, не є товаром за який вони повинні платити, проте відео оплачується розміщенням на ньому реклами. Тому мова в моїй презентації піде про ведення YouTube-каналу на соціальні теми і, що головне, про заробіток на цьому.

Процес досить простий. Людина переглядає відео, а в відеоряді присутні рекламні паузи, під час яких відео переривається і нам демонструється реклама різних товарів або сайтів, іноді залежить від того, що гуглив або переглядав глядач.

За добровільний або вимушений перегляд реклами рекламодавці платять сервісу, а сервіс віддає відсоток від свого прибутку автору відео, якщо він монетизує дане відео.

Один або кілька переглядів реклами не приносить ніяких грошей і ніякого зиску, але якщо переглядів багато, то і ваш дохід за розміщену рекламу буде значним

та гідним. Ваше головне завдання – виробляти контент, відповідний інтересам і потребам своєї цільової аудиторії, щоб вони терпіли рекламу заради вашого відео. Для цього, якщо ви ведете канал на актуальні соціальні теми, вам необхідно приділяти увагу трьом головним аспектам:

1. Контент повинен або бути актуальним, затребуваним для людей і паразитувати на трендах, щоб залучати маси, або настільки цікавим і захоплюючим, щоб самостійно створювати тренди і популярність навколо себе. Друге, звичайно, складніше, так що ютубери вибирають перший варіант.

При виробництві відео на соціальні теми, необхідно прораховувати, на кого воно буде спрямовано, і що може цікавити вашого потенційного глядача. Але в будь-якому вигляді є свої складності. Можна виробляти різний контент:

- який розповідає про якісь новітні явища і новини в суспільному житті (багато конкуренції і потрібно бути першим всіх, постійно шукати інфоприводи і хайповати на них, по суті це незалежна журналістика);
- контент на постійно-актуальні теми та їх варіації (заробіток, відносини, здоров'я, злочини, спорт і т.п.);
- Творча діяльність, наприклад малювати анімацію або писати музику, що зачіпає певні теми (малий відсоток аудиторії і складно окупитися);
- зробити свій оригінальний формат.

Може здатися, що серед мас розважального контенту набагато простіше створювати відео на злобу дня. Насправді, в цьому сегменті теж існує безліч конкуренції. Виграє той, хто приверне аудиторію найбільш актуальною для неї проблемою. І чим пізніше

починаєш, тим це складніше, оскільки деякі блогери вже зайняли тут свою жилу, і люди віддадуть перевагу дивитися їх, ніж новачка на кшталт вас. Ваші превью до відео, назви, опис повинні бути максимально привабливими і грати з почуттями глядача. В якійсь мірі, глядача потрібно навіть обдурити і прикрасити зміст вашого відео.

2. Відстеження і аналітика вашої аудиторії.

YouTube дозволяє відстежувати, якого віку і статі люди вас дивляться, звідки, з яких пристроїв, до якої хвилини відео доглядають, і багато всього іншого, що робить вкрай зручним і простим аналіз вашої діяльності, і виділення успішних факторів і негативних, які ще потрібно доопрацювати

Тут необхідно стежити за своєю аудиторією, виділяти серед них цільову, і досить часто орієнтуватися саме на них. У той же час, необхідно розширювати свій «бізнес» і залучати нову аудиторію до себе, гармонійно поєднуючи її зі звичною, що далеко не завжди просто [3].

3. Розраховуйте кількість реклами.

Всі ми були на Ютубі в якості глядачів, і розуміємо, що вічно спливаюча реклама дуже дратує, особливо з 1 червня 2021 року, коли реклама абсолютно на всіх відео стала обов'язковою. А коли ти автор відеороликів, і хочеш на ньому заробити, то повинен максимально точно розрахувати, яка кількість реклами допустимо на твоєму ролику, щоб одночасно не примусити глядача вимкнути твоє відео (або включити блокувальник реклами), і при цьому не залишитися з не вигідним маленьким заробітком. Необхідно часто ставити себе на місце глядача і інтуїтивно розуміти, де закінчується його терпимість.

Відеоконтент, на відміну від товару, безкоштовний, однак замість оплати приносить глядачеві певний дискомфорт від переривання відеоряду. Багато людей, звичайно, користуються блокувальниками реклами на кшталт Аdblока, однак, на мобільних пристроях це зробити значно складніше, тому деякі люди змушені терпіти рекламу. Потрібно аналітично підходити до того, що ти робиш, враховувати смаки споживача і свої, багато в чому, творчі а не матеріальні витрати, і намагатися вичавити якомога більше прибутку, при цьому витрати при монетизації відео, в цілому, не великі.

Мистецтво Ютубу в тому, щоб створити максимально заманливий відеоматеріал для глядача, щоб він переважував цей дискомфорт від перегляду реклами. Звичайно, не все в цьому проекті залежить від вас, а багато і від алгоритмів ютуба, які досить непередбачувані, і можуть як дати вам гарний стартап та буст аудиторії, так і навпаки, подовгу залишати вас на дні переглядів. Якщо з вами сталося, то доведеться хайпувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бритков В. Б., Дубовский С. В. Информационные технологии в национальном и мировом развитии // Общественные науки и современность. – 2000. – № 1 – С. 146 – 150
2. Жданов Г. Б. Информация и сознание // Вопросы философии. – 2000. – № 11.-С. 97-104.
3. Кастельс М. Становление общества сетевых структур. Новая постиндустриальная волна на Западе. Под редакцией В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999.

ЗВІТ

конкурс студентських наукових робіт з філософії на тему «Глобальний світ: глобальні загрози та глобальні наслідки»

В рамках Меморандуму про співробітництво між Університетом Ушинського та Аньхойським університетом фінансів та економіки було проведено відкритий конкурс студентських наукових робіт з філософії на тему «Глобальний світ: глобальні загрози та глобальні наслідки» у міжнародному форматі. В ньому взяли участь студенти, магістранти та аспіранти 1-го року навчання різних спеціальностей вишів України, Польщі та Китаю. Тематика конкурсу спрямована на осмислення глобальних проблем сучасності та перспектив людства й орієнтована на стимулювання формування у сучасної молоді філософських уявлень про нашу планету, майбутнє людської цивілізації, інтеграційні процеси в суспільстві, історії, культурі та мистецтві. Конкурс спрямований на стимулювання та підтримку творчих ініціатив студентської молоді та молодих вчених, актуалізацію філософського світогляду, розвиток творчих здібностей і креативності, набуття цифрової компетентності, розвиток медіакультури, виявлення найбільш обдарованих здобувачів освіти, здатних до самостійної творчої та проектної діяльності; отримання досвіду участі в міжнародних конкурсних програмах; забезпечення творчої взаємодії студентів, магістрантів та аспірантів в обміні ідеями в сфері їх професійних і особистісних інтересів у міжнародному форматі.

СКЛАД КОНКУРСНОЇ КОМІСІЇ:

- Голова: директор Відділу міжнародних відносин, декан Міжнародного навчального інституту Аньхойського університету фінансів та економіки **проф. Ченг Сі Ву**;
- Заступник Голови: менеджер по роботі з іноземними громадянами, кандидат філософських наук, викладач Аньхойського університету фінансів та економіки **Катерина Ткаченко**.
- Члени: директор Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ проф. **В'ячеслав Бліхар**; завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ проф. **Олексій Халапсіс**.
- Координатори по роботі з іноземними громадянами Міжнародного навчального інституту Аньхойського університету фінансів та економіки: **Ліу Менг Юен, Джан Цзи Чьен, Рон Дзьє Ру, Чжоу Юе**.

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Афанасьєв Олександр – доктор філософських наук, професор кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна.

Аргірова Марія – асистент кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

Безродна Віра – кандидат політологічних наук, доцент кафедри політології, соціології та соціальних комунікацій.

Бикова Світлана – кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна.

Гжибовська Тетяна – асистент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

Дружкова Ірина – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса, Україна, м. Одеса, Україна.

Жарких Володимир – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна.

Кон Олена - кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

Лугова Тетяна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Державного університету «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна.

Янушевич Ірина – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна.

Петінова Оксана – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

Рибка Наталія – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології наук Державного університету «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна.

Ручкіна Маріанна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

За результатами засідання конкурсної комісії оголошено наступних переможців:

У номінації «Філософська стаття» – студентка 4 курсу спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності Університету Ушинського Бендецька Марія. Науковий керівник: проф. Петінова Оксана, Університет Ушинського.

У номінації «Філософське ессе» – студент 2 курсу факультету ІКС Кисельов Данііл. Науковий керівник: доц. Рибка Наталія, Державний університет «Одеська політехніка».

У номінації «Найяскравіша презентація та захист» – Ян Ян, Аньхойський університет фінансів та економіки.

Сертифікати учасників отримали:

1. Григор'єв Данило Україна Проблеми людського існування у глобальному світі
2. Олексій Артеменко Україна Проблема відповідальності людини в сучасних умовах
3. Олена Гончарова Україна Наука и антинаука в современной культуре
4. Вукова Анна Polska Women's dandyism in journals (for example the diary of the zinaida Gippius, contes d'amour)
5. Греков Д. Україна Віртуальне буття в умовах коронакризи
6. Ісарева Інна Україна Гастрономічна глобалізація
7. Люлько Оксана Україна Вплив процесів глобалізації на fashion-індустрію
8. Березовський Владислав Україна Кохання під час глобалізації
9. Кисельов Даніїл Україна Філософствування – потреба глобального суспільства
10. Чомахашвілі Гіоргіо Україна Екологічна свідомість - стиль сучасної молоді"
11. Федоров Олексій Україна Проблема культурної ідентифікації сучасної молоді
12. Олег Аратовськи Україна Гейміфікація роботи сучасних бібліотек

13.	Дромашко Вікторія	Україна	Новинна журналістика: у пошуках якості
14.	Андреев Дмитро	Україна	Вплив соцмереж на людину
15.	Маргарита Приходько	Україна	Проблемы современного мира
16.	Гайдай Роман	Україна	Проблеми забруднення атмосфери
17.	Манзуля Юлія	Україна	Реклама в умовах глобалізації
18.	Найдьонова Уляна	Україна	Процеси глобалізації в сучасному світі
19.	Бендецька Марія	Україна	Проблеми глобалізації у сучасному середовищі
11.	Шпак Олена	Україна	Аудіювання як компонент та метод навчання української мови як іноземної (для студентів-інофонів) в умовах глобалізації в освіті
12.	Парамонова Юлія	Україна	Возможности формирования коммуникативной компетенции учеников в процессе глобализации
13.	Сторожук Ольга	Україна	Деякі аспекти державного управління в умовах глобалізації
14.	Пиндак Яна	Україна	Інституціоналізації політики боротьби 3

			корупцією в умовах глобалізації
15.	ДІН Юйцзін	Україна	Глобалізація і глобальна освіта: проблеми та перспективи
16.	Yang Yang	Китай	«Analysis of the Internationalization Strategy of Chinese Enterprises»
17.	Yang Ting	Китай	«Comparison of Policies related to Buying and Renting Real Estate and related model research»
18.	Dong Zhaoyan	Китай	«Tariff Transmission, Regional Differences and Consumer Welfare Distribution Effects»
19.	Jiang Zhuojiang	Китай	«Chinese economy and global challenges»

НАШІ АВТОРИ

АРГІРОВА Марія – асистент кафедри словянського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

АФНАСЬЄВ Олександр – докт. філос. наук, професор. кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

БАЛАШЕНКО Інна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

БАЛАШЕНКО Мирослав – аспірант Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 053 Психологія), Одеса, Україна.

БЕНДЕЦЬКА Марія – студентка 4го курсу МСД, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського Одеса, Україна.

БИКОВА Ганна – магістр Варшавського державного університету, Варшава, Польща.

БЛЯЄВ Дмитро – аспірант Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 035 Філологія), Одеса, Україна.

БОШКОВ Андрій – аспірант Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 035 Філологія), Одеса, Україна.

ВАСИЛЕНКО Ірина – канд. філос. наук, доцент кафедри політології Одеської національної академії зв'язку ім. О. С. Попова, Одеса, Україна.

ВІНОГРАДОВА Наталія – в/о доцента кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ВРАЙТ Галина – канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ГАЙДАЄНКО Павло – аспірант Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 052 Політологія), Одеса, Україна.

ГЖИБОВСЬКА Тетяна – асистент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Університету Ушинського, Одеса, Україна.

ГО ЦЗЮНЬ – аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії (Китай) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ГРЕКОВ Данило – студент 2 курсу, факультет ІКС Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

ГРИЦЕНКО Вікторія – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 015 Професійна освіта), Одеса, Україна.

ГЮЛЬХАН Юлія – аспірантка кафедри філософії,

соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ДІН Юйцзін – студентка IV курсу філософського відділення ПНПУ ім. К. Д. Ушинського Одеса, Україна.

ДРУЖКОВА Ірина – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій, Одеса, Україна.

ЖАРКИХ Володимир – докт. філос. наук, професор, зав. кафедрою філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

КИСЕЛЬОВ Данііл – студент 2 курсу факультету ІКС Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

КОН Олена – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янського мовознавства Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

КУЛАКОВ Микола – магістрант I курсу спеціальності 033 «Філософія» соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ЛІСЕСНКО Олена – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

МЕНДЕЛО Вікторія – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 053 Психологія), Одеса, Україна.

МІХАЛЬОВА Юлія – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 033 Філософія), Одеса, Україна.

МОРГУН Олександра – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 015 Професійна освіта), Одеса, Україна.

МУЖЕЛЯК Юлія – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 015 Професійна освіта), Одеса, Україна.

НАЧЕВ Андрій – в/о доцента кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

НІКОЛАСВА Іванна – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 033 Філософія), Одеса, Україна.

ПАРАДЮК Олена – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 033 Філософія), Одеса, Україна.

ПАРАМОНОВА Юлія – студентка 4 курсу філологічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ПЕТИНОВА Оксана – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ПИНДАК Яна – здобувач спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування, Університету Ушинського, Одеса, Україна.

ПОПЛАВСЬКА Тетяна – канд. філ. наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, Одеса, Україна.

РИБКА Наталія – канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

РУЧКІНА Маріанна – кандидат педагогічних наук, доцент, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

СТОРОЖУК Ольга – здобувач спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Одеса, Україна.

ТКАЧЕНКО Катерина – кандидат філософських наук, викладач Аньхойського університету фінансів та економіки, провінція Аньхой, Китай.

УСОВА Ганна – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 014 Середня освіта (музичне мистецтво), Одеса, Україна.

ФЕДОРЕЦЬ Микола – канд. пед. наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ХАЛЕЦЬКА Катерина – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 015 Професійна освіта), Одеса, Україна.

ХАНЬ ХУЙЮНЬ – аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії (Китай) Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ШПАК Олена – студентка 3 курсу філологічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

ЯНУШЕВИЧ Ірина – канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка», Одеса, Україна.

ЯСИНСЬКА Тетяна – аспірантка Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (спеціальність 015 Професійна освіта), Одеса, Україна.

Наукове видання

Матеріали VI міжнародного
науково-методичного
Круглого Столу
**«СВІТОВА САМОІЗОЛЯЦІЯ
ЯК МОЖЛИВІСТЬ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ»**

*Матеріали друкуються в авторській редакції,
тому автори несуть відповідальність за зміст та
оформлення тексту.*

8 червня 2021 року

Тези видані в авторській редакції.

Комп'ютерна верстка та оригінал-макет – Н. М. Рибка

Адреса редакції – каф. філософії та методології науки,

Державний університет «Одеська політехніка»,

пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна, 65044

e-mail kfm_16@ua.fm

Підписано до друку 26.06.2021 р.

